

T.C
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

HÂLİD B. ZEYD'İN HAYATI VE HADİS RİVAYETİNDEKİ YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Furkan BAYINDIR

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Yakup KOÇYİĞİT

Karabük
EKİM/2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	13
BİRİNCİ BÖLÜM	14
1. HÂLİD BİN ZEYD'İN HAYATI.....	14
1.1 Hayatı.....	14
1.1.1. İsmi, Nisbesi, Künyesi ve Lakabı.....	14
1.1.1.1. İsmi.....	14
1.1.1.2. Nisbesi	15
1.1.1.3. Künyesi	16
1.1.1.4. Lakabı	16
1.1.2. Ailesi.....	16
1.1.2.1. Annesi.....	17
1.1.2.2. Babası.....	17
1.1.2.3. Çocukları	17
1.1.2.4. Hizmetinde Bulunan Kişiler	18
1.1.3. Katıldığı Savaşlar.....	18
1.1.4. Dört Halife Dönemi.....	18
1.1.4.1. Hz. Ebû Bekir Dönemi.....	18
1.1.4.2. Hz. Ömer (R.A) Dönemi.....	18

1.1.4.3.	Hz. Osman (R.A) Dönemi.....	19
1.1.4.4.	Hz. Ali (R.A) Dönemi.....	19
1.1.5.	Dört Halife Sonrası	19
1.1.6.	Vefatı.....	20
1.1.7.	Hâlid b. Zeyd'in Şahsiyeti Hakkında Rivayet Edilenler	20
1.1.7.1.	Hadis İncelemedeki Titizliği	20
1.1.7.2.	Fıkhi Konularda İnsanlara Örnekligi.....	21
1.1.7.3.	Gördüğü Hatalara Hemen Müdahale Etmesi	21
1.1.7.4.	Peygamberimize (SAV) Yakın Olma Arzusu	22
BÖLÜM		25
2.	HÂLİD B. ZEYD'İN HADİS RİVAYETİNDEKİ YERİ.....	25
2.1	Hâlid b. Zeyd'in Rivayet Ettiği Hadisler ve Hadislerin İncelenmesi	25
2.1.1.	Hâlid b. Zeyd'in Rivayetlerinin Konulara Göre Dağılımı	25
2.1.1.1.	Tevhit	25
2.1.1.2.	Temizlik ve Abdest.....	37
2.1.1.3.	Namaz	68
2.1.1.4.	Cenazeler	84
2.1.1.5.	Zekât	86
2.1.1.6.	Oruç.....	87
2.1.1.7.	Cihat.....	88
2.1.1.8.	Zikir ve Dua.....	95
2.1.1.9.	Alışveriş ve Ticaret	101
2.1.1.10.	Davalar ve Hükümler	103
2.1.1.11.	Öldürme, Yaralama ve Diyetler	105
2.1.1.12.	Nikâh, Evlenmeye Teşvik.....	108
2.1.1.13.	Yiyecekler ve İçecekler	109
2.1.1.14.	Edep.....	120
2.1.1.15.	Kur'an Tefsiri	124
2.1.1.16.	İyilik ve Sosyal İlişkiler	128
2.1.1.17.	Öğütler ve Hikmetler	131
2.1.1.18.	Büyük Günahlar	132
2.1.1.19.	Tövbe.....	135
2.1.1.20.	Siyer.....	136

2.1.1.21. Menkıbeler.....	137
2.1.1.22. Yöneticilik ve Hilafet	139
2.1.1.23. Faziletler	141
SONUÇ	143
KAYNAKÇA.....	146
TABLolar LİSTESİ	152
EKLER	153
EK:1 HADİSLERDE İNCELENEN RAVİ LİSTESİ	153
ÖZGEÇMİŞ	159

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Furkan Bayındır'a ait "Halid b. Zeyd'in Hayatı ve Hadis Rivayetindeki Yeri" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	:Dr. Öğrt.Üy. Şemsettin Kırış	
Danışman Üye	: Dr. Öğrt.Üy. Yakup Koçyiğit	
Üye	: Dr. Öğrt.Üy. Ömer Faruk Habergetiren.	

Tez Sınavı Tarihi: 10.10.2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisanstezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığımı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Furkan BAYINDIR

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Hâlid b. Zeyd'in hayatı ve hadis rivayetindeki yeri tetkit edilmiştir. Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hâlid b. Zeyd'in hayatı genel hatlarıyla incelenmiş, ikinci bölümde ise rivayet ettiği hadisler konularına göre ayrılmış, senet ve metin açısından değerlendirilerek hadisdeki rivayelerin cerh ve ta'dil açısından incelenmesi yapılmış, rivayetlerinin sıhhat açısından türleri ve sayıları tespit edilmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında bana büyük destek olan değerli önerilerini esirgemeyip zaman ayıran danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Yakup KOÇYİĞİT'e, değerli hocalarım Şemsettin KIRIŞ'a, Ömer Faruk HABERGETİREN'e, büyük fedakarlıklarla bana destek olan eşim Çiler BAYINDIR'a, teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

ÖZ

Dinimizin ana kaynağı Kur'an'ı Kerim'dir. Kur'an'ı Kerim'den sonraki asıl kaynak ise Peygamber efendimizin (SAV) sünnetidir. Nitekim Peygamber efendimiz Kur'an'ın hayat bulmuş şeklidir. Dinini sağlam temeller üzerine kurmak isteyen bir kişi de mutlaka Peygamberimiz (SAV) ile alakalı bilgilere ulaşmak isteyecektir. Bu noktada sahabe efendilerimizin önemi çok büyüktür. Bu çalışmada da sahabe efendilerimizden biri olan Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin hayatına kısaca değinilerek, rivayetlerinin incelemesi yapılmıştır.

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin hayatı genel hatlarıyla incelenmiştir. Şahsiyetiyle alakalı önem arz ettiği düşünülen, hadis incelemedeki titizliği, fikhî konularda insanlara örnekliliği, gördüğü hatalara hemen müdahale etmesi ve Peygamberimize (SAV) yakın olma arzusu konu başlıklarına yer verilmiştir.

Ebû Eyyub el-Ensârî'nin peygamberimize (SAV) en yakın olan sahabelerden biri olduğu göz önüne alındığında, ondan gelen rivayetlerin önemi daha da artmaktadır. Rivayetlerinin incelemesi yapılırken, ilk olarak rivayetler konularına ayrılmıştır. Konularına ayrılan rivayetler tek tek incelenmiş, sahih, zayıf ya da hasen olduğu belirtilmiştir. Toplamda 87 rivayet incelenmiştir. Bunların 61'inin sahih, 9'unun hasen, 17'sinin ise zayıf olduğu belirlenmiştir. Zayıf olan rivayetlerin genellikle az sayıda rivayeti bulunan konularda olduğu görülmüştür.

Ebû Eyyûb el-Ensârî'den rivayet edilen hadislerdeki ravilerin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular son kısımda tablo halinde sunulmuştur. Tabloda raviler en başta Ebû Eyyûb el-Ensârî olmak üzere isimlerine göre alfabetik sırayla listelenmiştir. Son olarak ravilerin ölüm tarihlerinden tespit edilebilenler tabloya eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halid b. Zeyd; Ebû Eyyûb el-Ensârî; Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Rivayetleri; Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Hayatı.

ABSTRACT

The main source of our religion is the Holy Quran. The main source after the Qur'an is the Sunnah of our Prophet (saws). Besides, our Prophet (saws) is the embodiment of Qur'an. A person who wants to establish his religion on solid foundations will surely want to access information about our Prophet (saws). At this point, the importance of his Companions is significant. In this study, the life of Abu Ayyub al-Ansari, one of his Companions, and his narrations were briefly examined.

The life of Abu Eyyub al-Ansarî is examined in general terms. The topics that are thought to be of importance in relation to his personality, his meticulousness in the study of the hadith, his exemplary issues in islamic jurisprudence, his immediate intervention in the mistakes he sees, and his desire to be close to our Prophet (saas) are included.

Considering that Abu Eyyub al-Ansarî is one of the closest Companions to our Prophet (saws), the narrations coming from him increase in importance. While examining, the narrations were split into subjects. The narrations allocated to their subjects are examined one by one, and it is stated whether they were *ṣaḥīḥ*, *da'if* or *ḥasan*. According to the distribution of narratives, it was determined that the subjects of prayer, food and drinks and hygiene gained weight. A total of 87 narrations were examined. Of these 61 were found to be *ṣaḥīḥ*, 9 of them *ḥasan* and 17 of them were *da'if*. It is seen that the *da'if* narratives are generally in subjects with few narrations.

The examined narratives are presented in the table in the last section. The narrators are listed in alphabetical order, starting with Abu Ayyub al-Ansari. Those whose dates of death can be determined are recorded in the table.

Key words: Khālid bin Zayd; Abu Ayyub al-Ansari; Abu Ayyub al-Ansari Narration; The Life of Abu Ayyub al-Ansari.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Hâlid b. Zeyd'in Hayatı ve Hadis Rivayetindeki Yeri
Tezin Yazarı	Furkan BAYINDIR
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Yakup KOÇYİĞİT
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	10.10.2019
Tezin Alanı	Temel İslam Bilimleri
Tezin Yeri	KBÜ/SBE
Tezin Sayfa Sayısı	159
Anahtar Kelimeler	Ebû Eyyûb, Hâlid b. Zeyd, Eyub Sultan Hazretleri

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	The Life Of Khâlid B. Zaid And His Role In Hadith Narration
Author of the Thesis	Furkan BAYINDIR
Advisor of the Thesis	Dr. Öğr. Üyesi Yakup KOÇYİĞİT
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	10.10.2019
Field of the Thesis	Fundamental Islamic Science
Place of the Thesis	KBU/SBE
Total Page Number	159
Keywords	Ebû Eyyûb, Hâlid b. Zeyd, Eyub Sultan Hazretleri

KISALTMALAR

Hz.	: Hazreti
vb.	: Ve benzeri
SAV	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
tz	: Tarihsiz
çev.	: Çeviren
v.dğr	: Ve diğerleri
a.g.e	: Adı Geçen Eser
b.	: Bin/İbn (Oğlu)
bt	: Binti (Kızı)
r.a	: Radıyallahu Anhu
s.	: Sayfa
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
md.	: Madde
bkz.	: Bakınız
thk	: Tahkik eden
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
ö.	: Ölüm Tarihi (Hicri Olarak)
d.	: Doğum Tarihi
h.	: Hicri

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu tezde Hâlid b. Zeyd'in hayatının araştırılması ve hadis rivayetindeki yerinin tespiti yapılmıştır. Hadis rivayetindeki yerini tespit ederken Hâlid b. Zeyd'in kaynaklarda geçen rivayetlerinin tespiti, rivayetlerin sıhhat durumlarının araştırılması, konulara göre dağılımı, ondan rivayette bulunan raviler ve bu ravilerin sıhhat açısından incelenmesi yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Dinimiz İslam'ın ana kaynağı Kur'an'ı Kerim'dir. Tek başına yazılı bir metin olarak Kur'an'ı Kerim, üzerinden 1400 yıldan fazla zaman geçmesine rağmen önemini hâlâ korumaktadır. Ama yazılı metinlerin de mutlaka bir izah edene, açıklayana ihtiyacı olduğu şüphesizdir. Bu noktada Resulullah (SAV) Kur'an'ı hem açıklayan hem de onun yaşama dönüşmüş halidir. Fakat tek bir kişi ömrü boyunca insanlarla konuşsa, onlara öğüt verse, örnek olarak bir hayat yaşasa da bu yeterli olmayacaktır. Sonraki nesillere bu bilgilerin ulaştırılması gerekmektedir.

Bu noktada sahabeler daha fazla önem arz etmektedir. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Resulullah'ı (SAV) evinde yedi ay misafir ederek onu gözlemlediği ve bu misafirlikten sonra da devamlı olarak Peygamberimizin (SAV) yanında olduğu bilinmektedir. Resulullah'ı (SAV) yakından nasıl takip ettiğine örnek olarak şu hâdise zikredilebilir "Hayber savaşı sonrasında Safiyye validemizle evlenen Resulullah (SAV) sabahleyin çadırından çıkınca Ebû Eyyûb el-Ensârî'yi karşısında görmüş ve ona şöyle demiştir 'Ey Ebû Eyyûb burada ne işin var?' Ebû Eyyûb cevap olarak "Ya Resulullah (SAV) Safiyye validemiz Hayber savaşında yendiğimiz kişilerin önderlerinin akrabalarıdır. Onların öcünü almak için senle evlendiği korkusu içime dert oldu bu yüzden gece boyunca sabaha kadar yakınlarda nöbet tuttum" demiştir. Bunun üzerine Peygamberimiz (SAV) "Allah'ım, bu gece beni koruduğu gibi sen de Ebû Eyyûb'u koru" demiştir.¹

Bütün bu anlatılanlar çerçevesinde, İslam'ın en önemli kaynağı olan Kur'an'ı Kerim'in açıklayıcısı, onun hayat bulmuş hali Resulullah'dan (SAV) gelen her türlü

¹ Zehebî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, thk. Şuayb el-Arnâvût (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1994), 2: 408.

bilgiyi bize ulaştıran ve kendileri kişisel çabalarıyla bilgi toplayıp bizim için biriktiren sahabe efendilerimizin önemi yadsınamaz. Amacımız bu noktada bize çok faydası olacağını düşündüğümüz Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin hayatını incelemek ve Peygamberimiz'e (SAV) ait bilgilerin bize ulaşmasında ne gibi katkıları olduğunu tespit etmektir.

ARAşTIRMANIN YÖNTEMİ

Hâlid b. Zeyd'in hayatı ve hadis rivayetindeki yeri ayrı bölümler halinde ele alınmıştır. Birinci bölümde hayatı biyografik kaynaklar özellikle sahabe hayatını anlatan tabakat kitapları taranarak başlıklar halinde yazılmıştır. İkinci bölümde ise Hâlid b. Zeyd'e ait olan rivayetler tespit edilip metin ve senet incelemesi yapılmıştır. Rivayetler tespit edilirken çağımızın sağladığı imkânlar çerçevesinde Şamile gibi elektronik kaynaklardan da istifade edilmiştir.

Hadislerin tertibinde Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/855) *Müsned*'i merkeze alınarak Ebû Eyyûb'a ait hadisler tespit edilmiştir. Ele alınan hadisin farklı tarikleri araştırılırken kütübü tisa ve diğer ulaşılabilinen hadis kaynaklarına başvurulmuştur.

Metin incelemesi yapılırken hadislerin tercemeleri yapılmış ancak metinler dipnotta gösterilmiştir. Terceme yapılırken Türkçe çeviri eserlerden faydalanılmıştır.

Senet incelemesi yapılırken ravilerin hayatı hakkında bilgiler sunulmuştur. Ravi incelemesi yapılırken, İbn Sa'd'ın (ö. 230), *et-Tabakât'ül-Kübra'sı*, Buhârî'nin (ö. 256), *Târîhu'l-Kebîr'i*, İbn Ebî Hâtim'in (ö. 327), *el-Cerh ve't-Ta'dîl'i*, İbn Hibbân'ın (ö. 354), *es-Sikât'ı*, Mizzî'nin (ö. 742), *Tehzîbü'l-Kemâl'i*, Zehebî'nin (ö. 748), *Siyeru Alami'n-Nübelâ'sı*, İbn Hacer'in (ö. 852), *Takrîb'i* ve Zehebî'nin, *Mizânü'l-i'tidâl'i* kaynakları esas alınmış, bu kaynaklarda bilgi bulunamadığı zaman diğer tabakat kaynaklarına da başvurulmuştur. Sonra ravinin cerh ve ta'dîl durumu kaynaklarda geçen bilgiler çerçevesinde derlenmiştir. Hadis farklı tariklere sahipse hepsini bir arada değerlendirebilmek için isnad şeması oluşturulmuştur. Her hadisin sonunda yapılan metin ve senet incelemesinin neticesi yazılıp, hadisin zayıf olma durumu varsa diğer tariklerle beraber yoksa tek başına belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HÂLİD BİN ZEYD'İN HAYATI

Hâid b. Zeyd sahabe arasında Peygamberimize (SAV) yakınlığıyla bilinen bir sahabedir. Hâlid b. Zeyd'in Peygamberimizi (SAV) evinde misafir etmesi, onunla her savaşa katılması ve daima onun yanında olması bunu destekler niteliktedir. Bu bölümde böylesi önem arz eden bir sahabenin hayatı incelenecektir.

1.1 Hayatı

Bu bölümde Hâlid b. Zeyd'in (Ebû Eyyûb el-Ensârî) hayatıyla ilgili bilgiler sunulacaktır.

1.1.1. İsmi, Nisbesi, Künyesi ve Lakabı

Arap kültüründe kişileri diğerlerinden ayırt edip tanımak için isim, nisbe, künye ve lakap gibi ifadeler kullanmıştır. Bu anlamda aşağıda Hâlid b. Zeyd'in ismi ve ona yapılan eklerle ilgili bilgiler verilecektir.

1.1.1.1. İsmi

Hâlid b. Zeyd'in tabakât, terâcim ve benzeri kaynaklardan ulaşılan bilgilere göre tam ismi şöyledir;

Hâlid b. Zeyd b. Küleyb b. Sa'lebe b. Abdu Amr b. Avf b. Ğanme b. Mâlik b. Neccâr b. Sa'lebe b. El-Hazrecî b. Hârise b. Sa'lebe b. Amr ibni Âmir b. Hârise b. Emriel-kays b. Sa'lebe b. Mâzen ibni el-Ezde b. Ğavse b. Nebte b. Mâlik b. Zeyd b. Kehlân el-Ensârî el-Hazrecî'dir.²

² İbn Asâkîr, Ebû'l-Kâsım Ali b. El-Hasen eş-Şâfi, *Târîhu Dimeşk* (Şam: Dâru'l-Fikr, 1995), 16: 33. İsmi ve hayatıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. İbn Abdilberr, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Abdilber el-Kurtubi en-Nemerî, *el-İstiâb*, Thk. Ali b. Muhammed Becâvi (Beyrut: Dâru'l-Celil, 1992), 1: 1606; İbnü'l-Esîr, Ebu'l Hüseyin Ali b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-ğâbe fi marifeti's-sahâbe*, (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2012), 1: 323; İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fi temyizi's-sahâbe*, (Beyrut, Dâru'l-Kitabu'l-İlmiyye, 1995), 2: 199; İbn Mencûye, Ahmed b. Ali b. Muhammed b. İbrâhim, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, thk. Abdullah el-Leysî (Beyrût: Dâru'l-Marife, 1986), 1: 18; İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, thk. İhsan Abbâs (Beyrut: Daru Sâdir, 1968), 3: 449; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb el-Arnâvût (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1982), 1: 1594; Ebû Nu'aym el-İsbehâni, Ahmed b. Abdullah b. Ahmed el-İsbehâni, *Ma'rifetü's-sahâbe*, thk. Âdil Mürşid (Riyad: Dâru'l-Vatan, 1998), 1: 933; Buhârî, Muhammed b. İsmâil, *et-Târîhu'l-Kebir*, thk. Hâşim en-Nedvî (Beyrut: Dâiratu'l-Maarif, ts.), 3: 136; Abdullah es-Safedî, Selaaddin Halîl b. Aybek, *el-Vâfi bi'l-vefâyât*, thk. Ahmed el-Arnâvût (Beyrut: Dâru İhyai't-Turâs, 2000), 13: 151; Mizzi, Cemaleddin Ebu'l Haccâc Yusuf b. Zeki el-Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl fi esma'ir-ricâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'ruf (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1980), 8: 66; İbn Adîm, es-Sâhibu Kemâleddin Ömer b. Ahmed b. Ebî Cerâde, *Buğyetü't-talebi fi târihi Haleb*, thk. Süheyl Zakkâr (Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1988), 1: 3029;

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin dışında 3 tane daha sahabenin isminin “Hâlid b. Zeyd” olduğu anlaşılmaktadır.³

1.1.1.2. Nisbesi

Kişinin daha kolay tanınıp, aynı lakap, künye ve isimde olan diğer kişilerden kolayca ayırt edilebilmesi için nisbe kullanılmıştır.

İlgili kaynaklarda yapılan incelemeler neticesinde ulaşılan bilgilere göre, Hâlid b. Zeyd'in nisbesi olarak geçen isimler:

1. Eş-Şâmî⁴, kanaatimizce bu nisbenin verilmesinde Muâviye'nin yanında Şam'a gitmesi etkili olmuştur,
2. El-Mâlikî⁵
3. El-Ensârî⁶, Ensâr'dan olduğu için bu nisbe kullanılmıştır,
4. En-Necârî⁷, soyu Neccâr oğullarına dayandığı için bu nisbe kullanılmıştır,
5. El-Medenî⁸
6. El-Hazrecî⁹, Hazrec kabilesine mensup olduğu için bu nisbe kullanılmıştır.

Makrîzî, Takıyyu'd-din el-Makrîzî, *el-Mukaffê'l-Kebîr*, thk. Muhammed Ya'lâvî, 2. Baskı (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2006), 3: 724; Zehebî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Tezhibu Tezhibu'l-Kemâl*, thk. Guneym Abbâs Guneym (Kahire: el-Fârûk el-Hâdîsetü, 2004), 3: 81; Zehebî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Târîhu'l-İsâmî ve vefeyâtî'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'ruf (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2003), 2: 552; İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *Tezhibu't-Tezhib* (Hint: Matbatu' Dairatu'l-Ma'rif, 1908), 3: 90; İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed el-Büstî, *es-Sikât*, (Haydarâbâd: Dâiratu'l-Meârifî'l-Osmâniyye, 1973), 3: 102; Hatîb el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Alî, *Târîhu Bağdâd*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'ruf (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2002), 1: 493; İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed el-Büstî, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, thk. Merzûk Ali İbrâhîm (İskenderiye: Dâru'l-Vefâ, 1991), 1: 34; Kelâbâzî, Ahmed b. Muhammed b. el-Huseyn, *el-hedâyatü ve'l-irşâdu*, thk. Abdullah el-Leysî (Beyrut: Dâru'l-Mârif, 1987), 1: 222.

³ İbn Hâcer, *İsâbe*, 2: 199-201.

⁴ Kelâbâzî, *el-hedâyatü ve'l-irşâdu*, 1: 222.

⁵ Zehebî, *Târîhu'l-İslâmî ve vefeyâtî'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 2: 552.

⁶ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 34; Makrîzî, *Mukaffê'l-Kebîr*, 3: 724; İbn Adîm, *Buğyetü't-talebi*, 7: 3029; Ebû Nu'aym, *Ma'rifetü's-sahâbe*, 1: 933.

⁷ Abdullah es-Safâdî, *el-Vâfi bi'l-vefâyât*, 13: 151; Mizzi, *Tezhibu'l-Kemâl fi esma'ir-ricâl*, 8: 66.

⁸ Kelâbâzî, *el-hedâyatü ve'l-irşâdu*, 1: 222; Zehebî, *Târîhu'l-İsâmî ve vefeyâtî'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 2: 552; Sehâvî, Muhammed b. Abdurrahman b. Muhammed, *Tuhfetü't-tifetü*, (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, tz), 2: 10.

⁹ İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk* 16: 33; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-ğâbe fi marifeti's-sahâbe*, 1: 232; İbn Mencûye, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, 1: 18.

1.1.1.3. Künyesi

Künye, nisbe gibi Araplarda kişileri birbirinden ayırt etmek için, “Ebû” ibaresiyle kullanılan terimdir.

Hâlid b. Zeyd’in araştırma yaptığımız bütün kaynaklarda geçen künyesi “Ebû Eyyûb”dür. Bu isim Araplarda genellikle kişinin en büyük oğlunun isminden türetilen bir isimdir.

1.1.1.4. Lakabı

Arap toplumlarında lakap genellikle kişilerin fiziki yapısına ya da karakterine binaen verilen, şahısları övmek ya da yermek için kullanılan bir ibaredir.

Hâlid b. Zeyd’in kaynaklarda geçen lakapları;

1. El-Bedrî: Bedir savaşına katıldığı için bu lakabın kullanıldığı kaynaklarda geçmektedir.¹⁰
2. Mihmandâr-ı Nebî lakabı, Resulullah (SAV) Mekke’den Medine’ye hicret ettiği zaman, Medine’de Ebû Eyyûb el-Ensârî’nin evinde misafir olduğu için kendisine verilmiştir.¹¹
3. Ülkemizde, Arap toplumlarının kullanıma benzerlik gösterecek şekilde Hâlid b. Zeyd’e “Ebû Eyyûb”künyesinden yola çıkarak, övgü ifadesi olarak “Eyyûb Sultan”ismi kullanılmaktadır.

1.1.2. Ailesi

Hâlid b. Zeyd’in hem annesi hem de babası Resulullah (SAV) ile akrabadır. Peygamberimizin (SAV) Hâşim b. Abd-i Menâf adlı dedelerinden biri, ticaret yapmak için gittiği Yesrib’de Selma isimli bir kadınla evlenmiştir. Selma’nın Peygamberimizin (SAV) dedesi Abdulmuttalib’in annesi olduğu kaynaklarda geçmektedir.¹²

Hâlid b. Zeyd’in ailesiyle ilgili kaynaklardan ulaşılan bilgilere göre;

¹⁰ Zehebî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *el-Kâşif fi marifeti men lehu rivâyetü fi kütübü sitte*, thk. Muhammed Avâme (Cidde: Müessesetü Uluu’l-Kur’ân, 1992), 1: 264; Zehebî, *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*, 1: 1594.

¹¹ Hüseyin Algül, “Ebû Eyyûb el-Ensârî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV yayınları, 1994), 10: 123-125.

¹² İbn Sa’d, *Tabakâtu’l-Kübrâ*, 1: 64.

1.1.2.1. Annesi

Hâlid b. Zeyd'in annesinin tam ismi; Hint bt. Sa'd b. Kays b. Amr b. İmrü'l-Kays b. Mâlik b. Sa'lebe b. Ka'b b. El-Hazrecî b. El-Hârise b. El-Hazrecü'l-Ekber'dir.¹³

Annesinin "bintü Sa'd" nisbesiyle meşhur olduğuna dair rivayetler de mevcuttur.¹⁴

1.1.2.2. Babası

Hâlid b. Zeyd'in babasının tam ismi şöyledir; Zeyd b. Küleyb b. Sa'lebe b. Abdu Amr b. Avf b. Ğanme b. Mâlik b. Neccâr b. Sa'lebe b. El-Hazrecî b. Hârise b. Sa'lebe b. Amr ibni Âmir b. Hârise b. Emri'el-Kays b. Sa'lebe b. Mâzen ibni el-Ezde b. Ğavse b. Nebte b. Mâlik b. Zeyd b. Kehlân el-Ensârî el-Hazrecî'dir.¹⁵

Zeyd b. Hâlid'in babası Hazrec Kabilesinin Neccâr oğulları kolundan, annesi de İmrü'l-Kays oğullarından olup birbiriyle akrabadırlar.¹⁶

1.1.2.3. Çocukları

Hâlid b. Zeyd'in kaynaklarda geçen sekiz çocuğu vardır. Bunların yedisi erkek biri ise kızdır. Erkek olanların isimleri; Abdurrahman¹⁷, Hâlid¹⁸, Eyyûb¹⁹, Abdullah²⁰, Mâlik²¹, Atâhiyye²² ve Muhammed²³, kız olanın ismi ise Amre²⁴'dir.

¹³ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 1: 493; Makrîzî, *el-Mukaffê'l-Kebîr*, 3: 724; İbn Adîm, *Buğyetü't-talebi fi târihi Haleb*, 1: 3029.

¹⁴ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe fi marifeti's-sahâbe*, 1: 33;

¹⁵ Makrîzî, *Mukaffê'l-Kebîr*, 3: 724; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 1: 493.

¹⁶ İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, 3: 449.

¹⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, 3: 449.

¹⁸ Taberânî, Ebu'l-Kasım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, thk. Hamdi b. Abdulmecid (Kahire: Mektebetu ibni Teymiyye, 199), 4:133.

¹⁹ Muhammed b. Hüseyin, Ahmed b. Abdullah, *Esmâu men Ya'rife bikünyetihi*, thk. İkbâl Ahmed b. Muhammed (Hint: Dâru's-Selefiyye, 1989), 1: 29.

²⁰ İbn Kutluboğa, Zeynüddin Kâsım b. Kutluboğa, *Es-sikâtü mimmen lem yeka' fi kütübü sitte*, thk. Şâdi Muhammed b. Sâlim (Yemen: Dirâsetu'l-İslâmiyye, 2011), 5: 486; İbn Hibbân, *es-Sikât*, thk. Muhammed Abdu'l-Muid (Haydarâbâd: Dâiratu'l-Meârifî'l-Osmâniyye, 1973), 5:11.

²¹ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 14: 416.

²² Hammâd el-Ensârî, Abdu'l-evvel b. Hammâd, *el-Mecmûa fi Tercümetu'l-Alametu'l-Muhaddisi*, (Medine: el-Mektebetü's-Suudiyyetu'l-Arabiyyeti, 2002), 1: 201.

²³ İbn Hibbân, *es-Sikât*, 5:362.

²⁴ Ünal Kılıç, *Ebü Eyyûb el-Ensârî*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008) 17.

1.1.2.4. Hizmetinde Bulunan Kişiler

Kaynaklarda Hâlid b. Zeyd'in hizmetinde bulunan kişilerin 5 olduğu görülmektedir. Bunlar; Osman b. Cübeyr²⁵, Rafi' b. İshâk²⁶, Emlah²⁷, Sayfî²⁸ ve Eflah²⁹'dır.

1.1.3. Katıldığı Savaşlar

Hâlid b. Zeyd'in Resulullah'a (SAV) yakınlığı Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinde, devesinin Ebû Eyyûb'un evinin yakınında çökmesi ve onun evinde kalmasıyla başlamıştır. Bu yakınlık o günden sonra hep artarak devam etmiştir. Vefatına kadar Ebû Eyyûb Bedir, Uhud, Hendek başta olmak üzere bütün savaşlara ve bütün seriyyelere katılmıştır.³⁰

1.1.4. Dört Halife Dönemi

Resulullah'ın (SAV) Ebû Eyyûb'un evinde kalması³¹ ona olan yakınlığını artırmıştır. Bu yakınlık, Peygamberimiz'in (SAV) ahirete irtihalinden sonra onun hakkında bilgi toplamak isteyenler açısından Ebû Eyyûb'u danışılacak bir merci yapmıştır. Aynı zamanda Dört Halife döneminde de Ebû Eyyûb sahabe olarak temayüz etmiş bir kişidir. Ebû Eyyûb vahiy kâtibi olarak da görev yapmıştır.³²

1.1.4.1. Hz. Ebû Bekir Dönemi

Ebû Eyyûb Hz. Ebû Bekir (r.a) zamanında vuku bulan bütün seriyye ve savaşlara katılmıştır.

1.1.4.2. Hz. Ömer (R.A) Dönemi

Ebû Eyyûb Hz. Ömer (r.a) döneminde meydana gelen Suriye, Filistin ve Mısır seferlerine katılmıştır.³³ Resulullah'ın (SAV) hayatta olduğu zamanlar nasıl cesur bir

²⁵ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, thk. Hâşim en-Nedvi (Beyrut: Dâiretu'l-Mârif, tz.), 5: 216.

²⁶ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, 3: 305.

²⁷ Bedrettin Ayni, *Meğani'l-Ehyâr*, thk. Muhammed Hasan Muhammed (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-ilmîyye, 2006), 2: 64.

²⁸ Mizzi, *Tehzîbu'l-Kemâl fi esmai'r-ricâl*, 13: 252.

²⁹ İbn Hacer, *el-İsâbe fi temyizi's-sahâbe*, 1: 349.

³⁰ Makrîzî, *Mukaffe'l-Kebîr*, 3: 724.

³¹ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişâm, *Siretu'n-Nebeviyye*, thk. Ömer Abdu's-selâm (Beyrut: Dâru'l-Kitâbu'l-Arabîyye, 1990), 2: 140; Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Cabir, *Ensabu'l-Eşrâf*, thk. Süheyl Zakkâr (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1997), 1: 134.

³² Algül, "Ebû Eyyûb", 10: 124.

³³ Algül, "Ebû Eyyûb", 10: 124.

şekilde savaşlara katıldıysa Ebû Eyyûb, halife Hz. Ömer (r.a) zamanında da aynı hassasiyeti göstermiştir.

1.1.4.3. Hz. Osman (R.A) Dönemi

Hz. Osman (r.a) döneminde çok büyük fitneler çıkmıştır. Bu fitneler zamanla isyana dönüşmüş ve halifenin şehit edilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu olaylar yaşanırken Ebû Eyyûb'un hiçbir zaman fitne çıkartanlara destek olmadığı bilinmektedir.³⁴Hatta Hz. Osman (r.a) zamanında fitne iyice baş gösterip halife düşmanları tarafından evinde muhasara altına alındığında mescide çıkıp namaz kıldıraramamıştır. Namaz kıldırarak kişi olmayınca Hz. Ali'nin (r.a) tavsiyesi üzerine Ebû Eyyûb el-Ensârî namaz kıldırmıştır.³⁵Hz. Ali tarafından böyle bir görevin, kendisi varken Ebû Eyyûb'e teklif edilmesi ve bunun halk tarafından hoş karşılanması, Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin ilmi bilgisine olan güveni göstermektedir.

1.1.4.4. Hz. Ali (R.A) Dönemi

Hz. Osman evinde muhasara altındayken namaz kıldırması için Ebû Eyyûb'ü teklif eden Hz. Ali bu hareketiyle ona olan güvenini belirtmiş oluyordu. Gene Hz. Ali (r.a) Irak'a gitmeye karar verince, yerine vekil olarak Ebû Eyyûb'u bırakması da³⁶ buna işaret etmektedir. Bunun yanı sıra Hariciler ve Muaviye ile girdiği savaşlarda gene Ebû Eyyûb Hz. Ali'nin (r.a) yanında yer almıştır.³⁷

Basra valisi olarak görev yapan Abdullah b. Abbas, Ebû Eyyûb'un Basra'ya geldiğini öğrenince ona şöyle der: "Senin zamanında Resulullah'a (SAV) yaptığın hizmetler gibi ben de sana hizmet etmek istiyorum." Sonra da ona 40.000 dirhem ve 40 köle ikramda bulunmuştur.³⁸

1.1.5. Dört Halife Sonrası

Hicri 41. yılda Emevîlerin "çoğunluk sağlayıp, galip gelen hükümdardır" tarzı görüşleri neticesinde Muaviye hükümdar olmuştur. Muaviye ile olan savaşlarda Ebû Eyyûb Hz. Ali (r.a) tarafında olduğu için Muaviye'nin ona kızgın olduğu ve cephe

³⁴ Sabir Abduh, *Ebû Eyyûb el-Ensârî*, (Bağdat: Dâru'n-Nezir, tz.) 51.

³⁵ Hacı Cemal Ögüt, *Eyyûb Sultan*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 1998), 111.

³⁶ İbn Hacer, *el-İsabe fi temyizi's-sahabe*, 2: 200.

³⁷ Algül, "Ebû Eyyûb", 10: 124.

³⁸ İbn Kesir, İmâdüddîn Ebu'l Fedâ İsmâil b. Ömer b. Kesir el-Kuraşî ed-Dımeşkî, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, (Beyrut: Mektebetü'l-Ma'rif, 1990), 8: 58.

aldığı görülmektedir.³⁹ Ebû Eyyûb'un divandaki maaş hakkını Muaviye'den talep edince aldığı olumsuz cevapta bunu destekler niteliktedir.⁴⁰

1.1.6. Vefatı

Ebû Eyyûb İstanbul kuşatması devam ederken Hicri 49 senesinde vefat⁴¹ etmiştir. İslam askerleri tarafından Ebû Eyyûb'un isteği üzerine naaşı, İstanbul surlarının yakınlarına defnedilmiş ve belli olmasın diye üzerinden atlarla geçilmiştir.⁴²

Ebû Eyyûb'un naaşının İstanbul surlarına yakın bir yere gömüldüğünü öğrenen Bizans kralı, naaşı islam ordusu gittikten sonra köpeklere yem yapacağını söylemiştir. Bunun üzerine Yezîd ağır bir tehdit mektubu yazarak kralı bu fikrine karşı şiddetle uyarmıştır.⁴³

1.1.7. Hâlid b. Zeyd'in Şahsiyeti Hakkında Rivayet Edilenler

Bu başlıkta Ebû Eyyûb el-Ensârî hakkında başta sahabe efendilerimiz olmak üzere onun kişiliği hakkında gelen rivayetler belirlenecektir.

1.1.7.1. Hadis İncelemedeki Titizliği

Ebû Eyyûb'un hadis incelemedeki titizliğini gösteren rivayet:

Süfyân bize İbn Cureyc'den, Ebu Sad İbn Cureyc'e Ata'dan şöyle rivayet etmiştir "Ebû Eyyûb, Ukbe b. Âmir'in yanına gitmek üzere yola düştü. Mesleme b. Mahled'in yanına geldi. Mesleme yanına çıkınca "Bana Ukbe'nin yerini söyleyin"dedi. Ukbe'nin yanına gelince de "Bize Resulullah'tan (SAV) işittiklerini söyle zira onu işitenlerden senden başka kimse kalmadı"dedi. Ukbe: "Resulullah'ın (SAV) "Bir müminin dünyada iken ayıbını örten kişinin Allah da kıyamet gününde ayıbını örter" buyurduğunu işittim" karşılığını verdi. Ebû Eyyûb bunu dinledikten sonra bineğinin yanına gidip bindi ve geriye döndü.⁴⁴

³⁹ Kılıç, *Ebû Eyyûb el-Ensârî*, 79.

⁴⁰ Kılıç, *Ebû Eyyûb el-Ensârî*, 78.

⁴¹ Algül, "Ebû Eyyûb", 10: 124.

⁴² Kılıç, *Ebû Eyyûb el-Ensârî*, 91.

⁴³ Kılıç, *Ebû Eyyûb el-Ensârî*, 91.

⁴⁴ Hanbel, *Müsned*, 28: 613.

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعْدٍ، يُحَدِّثُ عَطَاءً، قَالَ: رَحَلَ أَبُو أُيُوبَ إِلَى عُقْبَةَ بْنِ غَامِرٍ، فَأَتَى مَسْلَمَةَ بْنَ مَخْلَدٍ فَخَرَجَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: دُلُونِي. فَأَتَى عُقْبَةَ، فَقَالَ: حَدَّثَنَا مَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَبْقَ أَحَدٌ سَمِعَهُ. قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ سَتَرَ عَلَى مُؤْمِنٍ فِي الدُّنْيَا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَأَتَى رَأْسَهُ فَرَكِبَ وَرَجَعَ

1.1.7.2. Fıkhi Konularda İnsanlara Örnekliği

Ebû Eyyûb'un fıkhî konularda insanlara örnekliğini gösteren rivayet:

Muhammed b. Bekir bize İbn Cureyc'den, Haccac İbn Cureyc'e Zeyd b. Eslem'den, İbrahim b. Abdullah b. Huneyn babasına Zeyd b. Eslem'den bildirdiğine göre “İbn Abbas ve Misver’le Ebva’daydık. Sohbet ederken konu ihramlının başını yıkamasına geldi. Misver ihramlı olan kişinin başını yıkamayacağını söylerken İbn Abbas: “Yıkayabilir!” diyordu. Bunun üzerine İbn Abbas bu konuyu sormak için beni Ebû Eyyûb’a gönderdi ve “Kardeşin Abdullah b. Abbas sana selam söylüyor ve Resulullah’ın (SAV) ihramlıyken nasıl başını yıkadığını anlatmanı istiyor” dememi söyledi. Ebû Eyyûb’un yanına vardığımda kendisini, kuyunun iki direği arasına çekilmiş bir örtünün/giysinin ardında yıkanırken buldum. Geldiğimi gördüğünde giysiyi göğsüne doğru çekti. Yaklaşıp yüzünü tam olarak netleştirdiğimde yanında duran bir adamın başına su döktüğünü gördüm. Ebû Eyyûb yanındaki adama başın tümüne su dök anlamında elleriyle işaret etti. Bu şekilde elleriyle de başını önden ve arkadan iyice yıkadı. Dönüp gördüklerimi onlara anlattığımda Misver, İbn Abbas’a: “Bundan sonra seninle tartışmayacağım” dedi.

Haccac ile Ravh rivayetinde: “Yanına gelip bunu sorduğumda Ebû Eyyûb giysiyi göğsüne doğru çekti. Tam olarak yaklaştığımda da başını, yüzünü ve yanında duran adamı gördüm” ibaresi geçmiştir.⁴⁵

1.1.7.3. Gördüğü Hatalara Hemen Müdahale Etmesi

Ebû Eyyûb'un gördüğü hatalara hemen müdahale ettiğini gösteren rivayetler:

Hasan b. Musa bize Abdullah b. Lehia'dan, Huyeyye b. Abdullah Ebi Abdurrahman el-Hubûli'den şöyle rivayet etmiştir “Deniz yolculuğunda idik ve başımızda komutan olarak Abdullah b. Kays el-ferazi bulunmaktaydı. Aramızda Ebû Eyyûb el-Ensârî de bulunuyordu. Ebû Eyyûb ganimeti taksim eden kişiye rastladı. Baktı ki bir kadın ağlamaktadır. Oradakilere: “Buna ne olmuş?” diye sorunca: “Onu

⁴⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 551; Müslim, “Hac”, 91.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، وَرَوْحٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، مَوْلَى آلِ عَبَّاسٍ، وَقَالَ رَوْحٌ: مَوْلَى عَبَّاسٍ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُنَيْنٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَالْمَسُورِ بِالْأَبْوَاءِ فَتَحَدَّثْنَا حَتَّى ذَكَرْنَا غَسْلَ الْمُحْرَمِ رَأْسَهُ فَقَالَ الْمَسُورُ: «لَا» وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: «بَلَى فَارْسَلَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ ابْنُ أَخِيكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ السَّلَامَ، وَيَسْأَلُكَ: كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْسِلُ رَأْسَهُ مُحْرَمًا؟ قَالَ: «فَوَجَدَهُ يَغْتَسِلُ بَيْنَ قَرْنَيْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَذُ سَبْرٌ عَلَيْهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ، فَلَمَّا اسْتَنْبَتَ لَهُ ضَمَّ التُّوبَ إِلَى صَدْرِهِ حَتَّى بَدَأَ لِي وَجْهَهُ، وَرَأَيْتُهُ وَإِنْسَانَ قَائِمٌ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ» قَالَ: فَأَشَارَ أَبُو أَيُّوبَ بِيَدَيْهِ عَلَى رَأْسِهِ جَمِيعًا، عَلَى جَمِيعِ رَأْسِهِ، فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ فَقَالَ الْمَسُورُ لِابْنِ عَبَّاسٍ: لَا أَمَارِيكَ أَبَدًا، قَالَ الْحَجَّاجُ وَرَوْحٌ: فَلَمَّا اتَّسَبَتَ لَهُ وَسَأَلْتَهُ، ضَمَّ التُّوبَ إِلَى صَدْرِهِ حَتَّى بَدَأَ لِي رَأْسَهُ وَوَجْهَهُ وَإِنْسَانَ قَائِمٌ

çocuğundan ayırdılar”dediler. Bunun üzerine Ebû Eyyûb çocuğun elinden tutup onu annesine teslim etti. Ganimeti taksim eden kişi Abdullah b. Kays’a gidip haber verince Abdullah b. Kays, Ebû Eyyûb’un gelmesi için birini gönderdi. Ona: “Böyle yapmana sebep nedir?” diye sorunca da şu karşılığı verdi: “Efendimiz (SAV) kim anne ile çocuğu birbirinden ayırırsa Allah da o kimseyi kıyamette sevdiklerinden ayırır” buyurduğunu işittim.”⁴⁶

Veki’ bize Kureyş b. Hayyan’dan, O da Ebû Eyyûb’dan rivayet ettiğine göre “Ebû Eyyûb ile karşılaştığımda benimle musafaha etti. Bu sırada tırnaklarımın uzun olduğunu gördü ve dedi ki: “Efendimiz (SAV) dedi ki “Herhangi biriniz tırnaklarını kuşların tırnakları gibi uzun bırakıp kesmediği halde gök haberlerinden soruyor. Oysa onlarda cenabetlik, kir ve pislik birikiyor.”

Vekî bir rivayetinde: “el-Ensârî”dememiştir (sadece “Ebû Eyyûb” demiştir). Onun dışında başka biri de: “Ebû Eyyûb el-Ateki” demiştir.

Ebû Abdurrahman der ki: Babam, Veki’nin (bunu rivayet ederken) aceleyle “Ben Ebû Eyyûb el-Ensârî ile karşılaştım” ifadesiyle aktardığını söyledi. “Bu kimse aslında, Ebû Eyyûb el-Ateki’dir” dedi.⁴⁷

1.1.7.4. Peygamberimize (SAV) Yakın Olma Arzusu

Ebû Eyyûb’ün Peygamberimize (SAV) yakın olma arzusunu gösteren rivayet:

Abdullah bize İbrahim b. Haccac’dan, Hammâd b. Seleme İbrahim b. Haccac’a Simak b. Harb’dan, O da Câbir b. Semure’den şöyle rivayet etmiştir “Peygamber’e (SAV) yemek getirildiği zaman yemekten yer ve artanını Ebû Eyyûb’e gönderirdi. Ebû Eyyûb de bunu yerken Efendimizin (SAV) yemekteki parmak izlerine bakar ve kendisi de oradan yerd. Bir gün Efendimize (SAV) yemek getirildi. Hz. Peygamber (SAV)

⁴⁶ Tirmizî, “Buyû”, 52; Dârimî, “Sîre”, 39; Taberânî, *el-Mu’cem’ul-Kebir*, 4: 182; Dârakutnî, *Sünen*, 4: 32; Hâkim, *Müstedrek*, 2: 63; Hanbel, *Müsned*, 38: 485.

حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهِيْعَةَ، حَدَّثَنَا حُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَعَاوِرِيُّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ قَالَ: كُنَّا فِي الْبَحْرِ وَعَلَيْنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَيْسِ الْفَزَارِيِّ وَمَعَنَا أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ، فَمَرَّ بِصَاحِبِ الْمَقَامِمْ وَقَدْ أَقَامَ السَّبِيَّ، فَإِذَا امْرَأَةٌ تَبْكِي، فَقَالَ: مَا شَأْنُ هَذِهِ؟ قَالُوا: فَرَّقُوا بَيْنَهَا وَبَيْنَ وَلَدِهَا، قَالَ: فَأَخَذَ بِيَدِ وَلَدِهَا حَتَّى وَضَعَهُ فِي يَدِهَا، فَأَنْطَلَقَ صَاحِبُ الْمَقَامِمْ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ فَأَخْبَرَهُ، فَأَرْسَلَ إِلَيَّ أَبِي أَيُّوبَ فَقَالَ: مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ وَالِدَةٍ وَوَلَدِهَا فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْأَحِبَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

⁴⁷ Beyhâkî, *Sünen*, 1: 271; Hanbel, *Müsned*, 38: 522.

حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، حَدَّثَنَا فُرَيْشُ بْنُ حَيَّانَ، عَنْ أَبِي وَاصِلٍ، قَالَ: لَقِيتُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ فَصَافَحَنِي، فَرَأَى فِي أَظْفَارِي طَوْلًا، فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَسْأَلُ أَحَدَكُمْ عَنْ خَبَرِ السَّمَاءِ، وَهُوَ يَدْعُ أَظْفَارَهُ كَأَظْفَارِ الطَّيْرِ يَجْتَمِعُ فِيهَا الْجَنَابَةُ وَالْخَبِيثُ وَالنَّفْسُ» وَلَمْ يَفْلُحْ وَكَيْعٌ مَرَّةً: الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ غَيْرُهُ: أَبُو أَيُّوبَ الْعَتَكِيُّ قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: قَالَ أَبِي: «سَبَقَهُ لِسَانُهُ، يُعْنِي وَكَيْعًا، فَقَالَ: لَقِيتُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ، وَإِنَّمَا هُوَ أَبُو أَيُّوبَ الْعَتَكِيُّ»

yemeğin içinde sarımsak kokusu geldiğini görünce ondan yemedi ve Ebû Eyyûb'e gönderdi. Ebû Eyyûb de yemekten Resulullah'ın (SAV) parmak izlerini görmeyince "Ey Allah'ın Rasulu! Yemekte parmak izlerini göremedim" dedi. Peygamber (SAV) "Yemekten sarımsak kokusu aldım" karşılığını verdi. Ebû Eyyûb: "Kendin yemeyeceğin bir şeyi neden bana gönderiyorsun?" diye sorunca, Allah Rasulu (SAV) "Çünkü benim yanıma melek geliyor" buyurdu.⁴⁸

Ebû Eyyûb kendisi ve Ukbe b. Amr'dan başka kimsenin bilmediği bir hadis konusunda şüpheye düştüğünde, Ukbe'nin yanına giderek kendi bildiği hadis ile Ukbe'nin hadisinin aynı olup olmadığını karşılaştırmıştır. Ukbe'nin ve kendisinin bildiği hadisin aynı olduğunu görünce de onu rivayet etmiştir. Hadis incelemedeki bu davranışı da onun karakterindeki titizliğini vurgulamaktadır.

Aynı şekilde İbn Abbas ile Misver ihramlı kişinin başını yıkayıp yıkamayacağı konusunda tartıştıklarında, İbn Abbas Misver'e Ebû Eyyûb'e gitmesini söylemiştir. Akabinde Misver Ebû Eyyûb'un yanına giderek onun ihramlı ve başını yıkamakta olduğunu görmüştür. Ebû Eyyûb'un bu davranışını Misver İbn Abbas'a bildirmiş ve ihramlıyken kişinin başını yıkayabileceği görüşünü belirtmiştir. Ebû Eyyûb'un bu tavrı onun insanlara örnek olma hususundaki hassasiyetini göstermektedir.

Yine Abdullah b. Kays kendisinin komutan olarak görev yaptığı, içinde de Ebû Eyyûb'un bulunduğu bir deniz yolculuğu esnasında ganimet dağılımı yapmış ve bir çocuğu annesinden ayırmıştır. Çocuğundan ayrı kalan annenin göz yaşlarını gören Ebû Eyyûb hemen olaya müdahale ederek anneyi çocuğuyla tekrar birleştirmiştir. Durumdan memnuniyetsizlik duyan ganimet sahibi kişi, olayı Abdullah b. Kays'a nakletmiştir. Abdullah b. Kays da Ebû Eyyûb'e neden böyle bir şey yaptığını sormuş, o da Peygamberimiz'den (SAV) konuyla ilgili bir hadis rivayet ederek cevap vermiştir. Görüldüğü üzere Ebû Eyyûb haksızlıklara karşı tepkisiz kalabileceği halde sadece tepki vermekle kalmayıp bizzat haksızlığı kendisi gidermiştir. Hatta Kureyş b. Hayyan ile Ebû Eyyûb yolda yürürken karşılaştıklarında Hayyan'ın tırnaklarının uzun olduğunu gören Ebû Eyyûb ona Peygamberimiz'den (SAV) konuyla ilgili bir hadis

⁴⁸ İbn Hibban, *Sahih*, 5: 488; Hanbel, *Müsned*, 34: 457.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ النَّاجِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَتَى بِطَعَامٍ فَأَكَلَ مِنْهُ بَعَثَ بِفَضْلِهِ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ، فَكَانَ أَبُو أَيُّوبَ يَتَّبِعُ أَثَرَ أَصَابِعِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَضَعُ أَصَابِعَهُ حَيْثُ يَرَى أَثَرَ أَصَابِعِهِ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَوَجَدَ مِنْهَا رِيحَ ثَوْمٍ فَلَمْ يَذُقْهَا، وَبَعَثَ بِهَا إِلَى أَبِي أَيُّوبَ فَلَمْ يَرِ أَثَرَ أَصَابِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَاءَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَمْ أَرِ فِيهَا أَثَرَ أَصَابِعِكَ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي وَجَدْتُ مِنْهَا رِيحَ ثَوْمٍ» قَالَ: لَمْ تَبْعَثْ إِلَيَّ مَا لَا تَأْكُلُ؟ فَقَالَ: «إِنَّهُ يَأْتِينِي الْمَلَكُ

söyleyip onu uyarmıştır. Neticede bu iki olaydan hareketle Ebû Eyyûb'un yüce bir karaktere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Son olarak Cabir b. Semure'nin Ebû Eyyûb hakkında rivayet ettiği olayda Peygamber efendimiz (SAV) evinde oturduğu sırada Ebû Eyyûb ona yemek götürür, götürdüğü yemekten kalanları da Peygamberimize (SAV) geri gönderiyormuş. Bir gün yemek geri gelince Ebû Eyyûb onun yemeği yenmediğini fark etmiş ve Peygamberimize (SAV) neden yemediğini sormuş. Peygamberimizin içinde sarımsak olduğundan dolayı yemeği yemediğini öğrenince Ebû Eyyûb o halde ben de yemem demiştir. Olaydan da anlaşılacağı gibi Ebû Eyyûb hayatının her safhasında Peygamberimizi dikkatle incelemiş ve ona yakın olmak için elinden gelen her şeyi yapmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. HÂLİD B. ZEYD'İN HADİS RİVAYETİNDEKİ YERİ

Bu bölümde Hâlid b. Zeyd'in hadis rivayetindeki yeri tespit etmek için ondan gelen rivayetler tespit edilerek incelemesi yapılmıştır. İnceleme yapılırken ilk önce rivayetler konularına göre başlıklara ayrılmıştır. Daha sonra başlıkların altındaki rivayetler senet ve metin bakımından tetkit edilmiştir.

2.1 Hâlid b. Zeyd'in Rivayet Ettiği Hadisler ve Hadislerin İncelenmesi

Resulullah'ı (SAV) yedi ay gibi uzun bir süre evinde misafir eden Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin rivayet ettiği hadislerin bizim açımızdan değerli olması doğaldır. Dinimizin ana kaynağı Kur'an'ı Kerim'in hayata dönüşmüş hali olan Resulullah'dan (SAV) Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin rivayet ettiği hadisler bu bölümde ele alınacaktır.

2.1.1. Hâlid b. Zeyd'in Rivayetlerinin Konulara Göre Dağılımı

Ebû Eyyûb el-Ensârî'den rivayet edilen hadisleri bir bütün olarak değerlendirmek zor olacağı için bu bölümde hadisler konularına göre tasnif edilerek incelenecektir.

2.1.1.1. Tevhit

Bu kısımda Ebû Eyyûb'dan tevhit konusunda gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

“Affan bize Hemmam'dan, Hemmam Âsım'dan, Âsım da Mekkeli bir adamdan rivayet ettiğine göre “Yezîd b. Muaviye, içinde Ebû Eyyûb'un da olduğu, Bizanslıların üzerine gönderilen ordunun komutanıydı. Ebû Eyyûb tam ölmek üzereyken yanına gelen Yezîd'e şöyle dedi: “Şayet ben ölürsem benden diğer Müslümanlara selamlarımı ilet. Resulullah'ın (SAV) “Yüce Mevla'ya şirk koşmadan ölen kişiyi Mevla cennete koyar” söylediğini duyduğumu onlara aktar. Ölüncü beni alın Bizans topraklarında olabildiğince ileriye götürün.”

Rivayet eden şöyle dedi: “Ebû Eyyûb’un ölümüne yol arkadaşları çok hüznüldüler ve onun cenazesini alıp götürdüler.”⁴⁹

Senedin Ravileri:

Affân b. Müslim: Affân b. Müslim’in doğum tarihi hicri 130⁵⁰’dur. Bağdat’ta yaşamıştır⁵¹ ve Bağdat muhaddislerinden sayılmaktadır.⁵² İbn Adî, Süleyman b. Harb’in Affân b. Müslim hakkındaki şu sözünü nakletmektedir: “Affân’ı Şü’be’den hadis zabt ederken gördüğümde, büyük gayret gösterip ancak bir hadisi zabt edebiliyordu. O çok yavaştı. Hafızası da kötüye gidiyordu. Anlaması da güçleşiyordu.”⁵³ Affân b. Müslim’in öğrencileri arasında Buhârî, Ahmed b. Hanbel gibi meşhur muhaddisler yer almaktadır.⁵⁴

Affân b. Müslim’in (ö.220)⁵⁵ hakkında ta’dil lafızları olarak söylenenlere baktığımızda, sika⁵⁶, sebt⁵⁷, sahibu’s-sunne⁵⁸, hâfız⁵⁹ olduğunu ve hocalarının isimleri arasında Hemmâm b. Yahyâ⁶⁰ (ö.163) bulunduğunu da görmekteyiz.

Affân b. Müslim hakkında cerh ve ta’dil olarak tespit edilen hususlar değerlendirildiğinde, ta’dil yönündeki kanaatin ağır bastığı görülmektedir.

Hemmâm b. Yahyâ: Tam adı Hemmâm b. Yahyâ b. Dînâr Ebû Abdullah El-Ezdî El-Avzi’dir.⁶¹ Künyesi Abu Abdullah’tır.⁶² Ahmed b. Hanbel’in oğlu Salih babasından şöyle aktarıyor: “Hemmâm bütün hocaların nezdinde sebt bir ravidir.”⁶³ Ahmed b. Hanbel’den Ebû Hâtim şöyle aktarıyor: “İbn Mehdi Hemmâm hakkında,

⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, (Beyrut: Müessesü’r-Risale, 2001), 38: 505.

حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، عَنِ رَجُلٍ، مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ، أَنَّ يَزِيدَ بْنَ مَعَاوِيَةَ، كَانَ أَمِيرًا عَلَى الْجَيْشِ الَّذِي غَزَا فِيهِ أَبُو أَيُّوبَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ عِنْدَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُ أَبُو أَيُّوبَ: إِذَا مِتَّ فَافْرَعُوا عَلَيَّ النَّاسَ مِنْي السَّلَامَ، فَأَخْبِرُوهُمْ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا جَعَلَهُ اللَّهُ فِي الْجَنَّةِ»، وَلَيَنْطَلِقُوا بِي، فَلْيَبْعُدُوا بِي فِي أَرْضِ الرُّومِ مَا اسْتَطَاعُوا «فَحَدَّثَ النَّاسَ لَمَّا مَاتَ أَبُو أَيُّوبَ فَاسْتَلَمَ النَّاسَ، وَأَنْطَلِقُوا بِجَنَازَتِهِ

⁵⁰ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 379.

⁵¹ Buhârî, *Târîh'l-Kebîr*, 7: 72.

⁵² Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 379.

⁵³ Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 3: 81.

⁵⁴ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, 20: 162.

⁵⁵ İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, 9: 300; İbn Hibban, *Sikât*, 8: 522; Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, 20: 160; Buhârî, *Târîh'l-Kebîr*, 7: 72.

⁵⁶ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, 20: 160; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 379.

⁵⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, 9: 300; Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, thk. Ali Muhammed Becâvî (Beyrut: Dâru'l-Ma'rîf, 1963), 3: 81.

⁵⁸ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 379.

⁵⁹ Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 3: 81.

⁶⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, 9: 281; İbn Hibban, *Sikât*, 7: 586 bu eserde Ravi'nin vefatı üzerine iki tarih mevcuttur, biri 163 diğeri 164'dür; Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, 30: 302; Buhârî, *Târîh'l-Kebîr*, 8: 237.

⁶¹ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, 9: 107.

⁶² Buhârî, *Târîh'l-Kebîr*, 8: 237.

⁶³ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, 30: 305.

benim nezdimde doğruluğuyla tanınan biridir demiştir.”⁶⁴ Basralı olduğu ve Ramazan ayında vefat ettiği kaynaklarda geçmektedir.⁶⁵

Hemmâm b. Yahyâ (ö.163)⁶⁶ ele alındığında ise hocalarının arasında Asım b. Behdele görülmemektedir.⁶⁷ Fakat Âsım b. Behdele (ö.128)⁶⁸ incelendiğinde öğrencilerinin arasında Hemmâm b. Yahyâ görülmektedir.⁶⁹ Hemmâm b. Yahyâ Sika⁷⁰, Sebtun⁷¹, Salihun⁷², Hafızun⁷³ ve bir kaynakta hata yapma ihtimali vardır anlamında Galat⁷⁴ diye geçmektedir.

Hemmâm b. Yahyâ’yı sıhhat bakımından değerlendirdiğimizde, hata yapma ihtimali vardır diye cerh etmek doğru olmadığından, sika güvenilir bir ravi olarak nitelendirmek uygundur.

Âsım b. Behdele: Tam adı Âsım b. Behdele b. Ebi’n-Nucud’dur.⁷⁵ Künyesi Ebû Bekir’dur.⁷⁶ Kufe ehlinde ikinci tabakadandır.⁷⁷ İbn Sa’d Âsım b. Behdele’nin Sika bir ravi olmakla beraber hadis rivayetinde çok hata yaptığını belirtmiştir.⁷⁸ Yedi Kurra’dan biri olduğu bilinmektedir.⁷⁹ Güzel Kur’an okuduğunu buradan anlamaktayız. Halife b. Hayyât’ın bildirdiğine göre hicri 127⁸⁰ senesinde vefat etmiştir.

Âsım b. Behdele hakkında sıhhat bakımından, Yakup b. Süfyân sika fakat rivayetleri muzdarip demiştir.⁸¹ İbn Uleyye, Âsım b. Behdele’nin ezberinin kötü

⁶⁴ Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 30: 305.

⁶⁵ İbn Hibban, *Sikât*, 7: 586.

⁶⁶ Zehebî, *Tezkiratü’l-huffâz*, 1: 379.

⁶⁷ Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 30: 302.

⁶⁸ İbn Sa’d, *Tabakâtu’l-Kübrâ*, 8: 438; İbn Hibban, *Sikât*, 7: 256; Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 13: 473; Buhârî, *Târîh’l-Kebîr*, 6: 487.

⁶⁹ Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 13: 476.

⁷⁰ İbn Sa’d, *Tabakâtu’l-Kübrâ*, 7: 586; Zehebî, *Mizanü’l-i’tidâl*, 4: 309.

⁷¹ Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 30: 302.

⁷² İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve’t-ta’dîl*, 9: 107.

⁷³ Zehebî, *Mizanü’l-i’tidâl*, 4: 309.

⁷⁴ İbn Sa’d, *Tabakâtu’l-Kübrâ*, 7: 586.

⁷⁵ Buhârî, *Târîhu’l-Kebîr*, 6: 487.

⁷⁶ İbn Hibban, *Sikât*, 7: 256.

⁷⁷ Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 13: 476.

⁷⁸ İbn Sa’d, *Tabakâtu’l-Kübrâ*, 8: 438.

⁷⁹ Zehebî, *Mizanü’l-i’tidâl*, 2: 357.

⁸⁰ Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 13: 479.

⁸¹ Mizzi, *Tehzibu’l-Kemâl*, 13: 477.

olduğunu;⁸² Nesâi de İbn Uleyye'nin görüşüne aksi bir beyanda bulunarak Behdele'nin hıfzınad herhangi bir sıkıntı olmadığını belirtmiştir.⁸³ İbn Hirâş ise Âsım b. Behdele'nin hadislerinin Munker olduğunu ifade etmiştir.⁸⁴

Mekke ahalisinden biri: Kaynaklarda bu kişinin kim olduğuna dair bilgiler bulunamamıştır.

Hemmâm b. Yahyâ'nın Âsım b. Behdele'nin öğrencisi olduğuna dair kaynaklar esas alınırca senedin ravi zinciri kısmında herhangi bir sorun bulunmadığı görülmektedir. Fakat rivayet zincirinin son kısmına gelindiğinde “Mekke ahalisinden bir adam” ibaresiyle yazılmış bir ravi görülmektedir. Kaynaklarda Âsım b. Behdele'nin çok hata yapan bir ravi olduğu da geçmektedir.⁸⁵

Ravi belirsizliğinden dolayı (Mekkelî bir adam) senedin inkitası ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Âsım b. Behdele'nin cerh edilmesi de bu da hadisin zayıf olmasına sebep olmuştur.

2. Rivayet

“İbn Numeyr bize Ameş'den, A'meş de Ebû Zabyân'dan şöyle rivayet etmiştir: Rumlarla savaşa çıkan Ebû Eyyûb hastalandı. Ölüm anı geldiğinde de şöyle dedi “Şayet ölürsem beni yanınızda götürün ve düşmanı yendiğiniz yerde beni gömün. Size Resulullah'dan (SAV) işittiğim bir kelamı aktaracağım ki içinde bulunduğum bu durum olmasa söylemezdim. Peygamberimizin (SAV) “Rabbime hiçbir şeyi ortak koşmadan vefat eden kişi cennetlidir.” buyurdu.⁸⁶

Senedin Ravileri:

İbn Numeyr: Senedin son kısmında İbn Numeyr (ö.234)⁸⁷ adıyla geçen ravinin tam ismi Muhammed b. Abdullah b. Numeyr'dir.⁸⁸ Babasından ve Ebû Muaviye'den

⁸² Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, 13: 477.

⁸³ Mizzi, *Tehzibu'l-Kemâl*, 13: 478.

⁸⁴ İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk* 25: 239.

⁸⁵ İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*, 8: 439.

⁸⁶ Hanbel, *Müsned*, 38: 539.

حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ظَنِّيَانَ، وَيَعْلَى، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي ظَنِّيَانَ، قَالَ: غَزَا أَبُو أَيُّوبَ الرُّومَ فَمَرَضَ فَلَمَّا حُضِرَ قَالَ: إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَحْمِلُونِي، فَإِذَا صَافَقْتُمُ الْعَدُوَّ فَادْفِنُونِي نَحْتِ أَقْدَامِكُمْ، وَسَاحِدَاتِكُمْ حَتَّى سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْلَا حَالِي هَذَا مَا حَدَّثْتُكُمْوهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ»

⁸⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 85.

⁸⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 538; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 144; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, (Beirut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1952) 7: 307; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25: 566; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, thk. Abdurrahman b. Yahyâ, (Beirut: Dâiretü'Ma'rifi'l-Osmaniyye, 1954), 2: 439; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 85.

hadis tahammül etmiştir.⁸⁹ Künyesi Ebû Abdurrahman'dır.⁹⁰ Kufede yaşamış⁹¹ ve orada vefat etmiştir.⁹²

İbn Numeyr hakkında sıhhat bakımından değerlendirildiğinde, Ondan Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn Mâce gibi büyük muhaddisler hadis tahammül ettiği görülmektedir.⁹³ İbrahim b. Mesud, Ahmed b. Hanbel'in İbn Numeyr hakkında "O, Irak'ın incisidir" dediğini nakletmektedir.⁹⁴ İclî, hadis ehlinde sayıldığını, Kufeli ve sika biri olduğunu bildirmiştir.⁹⁵ Nesâî ise onun hakkında sika ve me'mun (hadisi itibar için alınır fakat araştırılır) demiştir.⁹⁶

Diğer kaynaklarda Muhammed b. Abdullah'ın hafız⁹⁷, sikâ⁹⁸, hucet⁹⁹ olarak nitelendirildiği görülmektedir.

Âmeş: Âmeş olarak senette geçen ravinin asıl ismi kaynaklarda Süleymân b. Mihrân (d.61)¹⁰⁰ olarak geçmektedir.¹⁰¹ Seksen yedi yaşında vefat etmiştir. Künyesi Ebû Muhammed'dir.¹⁰²

Süleyman b. Mihrân hakkında sıhhat bakımından, Yahyâ b. Main "onun Enes'den rivayet ettiği bütün hadisler Mürsel'dir, o Enes'i görmemiştir" demiştir.¹⁰³ Buhârî, Ali el-Medenî'nin "Âmeş'in 1103 hadisi vardır" dediğini aktarmıştır.¹⁰⁴ Ebû'l-Hüseyn, Âmeş'in Enes'i gördüğünü fakat sema olarak hadis tahammül etmediğini

⁸⁹ Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 1: 144.

⁹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 538.

⁹¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 85.

⁹² İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 538.

⁹³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 568.

⁹⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 568.

⁹⁵ İclî, Ma'rifetü's-Sikât, *thk.* Abdu'l-Mutî (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985) 1: 406.

⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 569.

⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 566.

⁹⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 569; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 7: 307; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 2: 439.

⁹⁹ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 2: 439.

¹⁰⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 302.

¹⁰¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 461; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 4: 37; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 146; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 76; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 154; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 224; İbn Hibban, *Sikât*, 4: 302.

¹⁰² Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 224.

¹⁰³ Hatîb el-Bağdâdî, *Târihu Bağdâd*, 10: 7.

¹⁰⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 83.

söylemiştir.¹⁰⁵ Ebû Dâvûd, Vaki'da Âmeş'den alınan 108 hadis vardır demiştir.¹⁰⁶ İbn Hibban müdellis olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁷

Süleymân b. Mihrân (ö. 148)¹⁰⁸ hâfız ve sikâ bir ravi olarak Zehebî'nin kitabında geçmektedir.¹⁰⁹

Ebû Zabyân: Âmeş'in hadisi rivayet ettiği ravi olan Ebû Zabyân'ın asıl ismi Husayn b. Cündeb'dir.¹¹⁰ El-'İclî, Kufeli, Sika bir tabiin olduğunu belirtmiştir.¹¹¹ Hocaları arasında Selman ve Ali; öğrencileri arasında ise Âmeş ve İbrâhim zikredilmektedir.¹¹²

Husayn b. Cündeb (ö.90)¹¹³ hakkında sıhhat bakımından kaynaklarda sika olarak nitelendirilmektedir.¹¹⁴

Ya'la: Adı geçen ravinin tam ismi Ya'la b. Ubeydu'd-Tanâfisî'dir. Künyesi Ebû Yusuf'dur.¹¹⁵ Halife Hişâm b. Abdulmelik zamanında 117 senesinde doğmuştur.¹¹⁶ İbrâhim, Amr ve Muhammed adında üç kardeşinin olduğu kaynaklarda geçmektedir.¹¹⁷ Hicri 203 senesi Ramazan ayında vefat etmiştir.¹¹⁸

Ya'la b. Ubeydu'd-Tanâfisî hakkında sıhhat bakımından yapılan değerlendirmede, hocalarının arasında Süfyân es-Servi, Talha b. Ubeydullah bulunduğu görülmektedir.¹¹⁹ Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Main kanalıyla Ya'la'nın sika bir ravi olduğunu bildirmiştir.¹²⁰ Ebû Hâtim Ya'la'nın sadûk olduğunu belirtmiştir.¹²¹

¹⁰⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 84.

¹⁰⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 86.

¹⁰⁷ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 142.

¹⁰⁸ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 4: 37.

¹⁰⁹ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 154.

¹¹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 344; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 3: 3; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 3: 190;

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6: 514; İbn Hibban, *Sikât*, 4: 156.

¹¹¹ İclî, *Ma'rifetü's-Sikât*, 1: 122.

¹¹² Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 3: 3.

¹¹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 344.

¹¹⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 344; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 3: 190.

¹¹⁵ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 419.

¹¹⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 520.

¹¹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 389.

¹¹⁸ İbn Hibban, *Sikât*, 7: 654.

¹¹⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 389.

¹²⁰ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 305.

¹²¹ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 305.

Ya'la b. Ubeydu'd-Tanâfisî (ö.203)¹²² hakkında sıhhat bakımından kaynaklarda sika¹²³, salihun¹²⁴, kesîru'l-hadîs¹²⁵, hâfiz¹²⁶ olarak nitelendirilmiştir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir. Sadece Eba Zabyân hakkında çok fazla sika ifadesine rastlanmamaktadır.

3. Rivayet

Esved b. Âmir bize Ebû Bekir'den, Ebû Bekir Ameş'den, Ameş de Eba Zabyan'dan şöyle rivayet etmiştir “Ebû Eyyûb, Yezîd b. Muaviye ile Bizanslılara karşı savaşmaya gitti. Yanında bulunan Müslümanlara da şunları söyledi: ‘Şayet ölürsem beni düşman topraklarına götürün ve onları yendiğiniz yere defnedin’ dedi ve ardından ‘Peygamberimizin (SAV) şöyle dediğini duydum “Alla’a hiçbir şeyi ortak koşmadan vefat eden cennetlidir.”¹²⁷

Senedin Ravileri:

Esved b. Âmir: Esved b. Âmir'in (ö.208)¹²⁸ lakabı Şâzân, künyesi Ebû Abdurrahman'dır.¹²⁹ Aslen Şamlı olduğu bilinmekle beraber Bağdatta ikamet etmiştir.¹³⁰ Esved b. Âmir, Şube'den Salat, Libas ve Nifak konularında, Züheyr b. Muaviye'den Hacc ve Nikâh konularında (Züheyr'den Nikâhla ilgili rivayet ettiği hadis Gariptir), Hammâd b. Seleme'den Peygamberimizin Sıfatları konusunda hadis rivayet etmiştir.¹³¹

Esved b. Âmir hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main kendisinde bir sıkıntı yoktur demiştir.¹³²

¹²² İbn Hibban, *Sikât*, 7: 653.

¹²³ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 304; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 4: 458.

¹²⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 389.

¹²⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 520.

¹²⁶ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 334.

¹²⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 564.

حَدَّثَنَا اسْوَدُ بْنُ غَامِرٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، قَالَ عَزَا أَبُو أَيُّوبَ مَعَ يَزِيدَ بْنِ مَعَاوِيَةَ قَالَ: فَقَالَ: إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَدْخُلُونِي أَرْضَ الْعَدُوِّ فَأَدْفِنُونِي تَحْتَ أَقْدَامِكُمْ حَيْثُ تَلْقَوْنَ الْعَدُوَّ، قَالَ: ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ»

¹²⁸ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 448.

¹²⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 338; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 448; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 294;

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 226; İbn Hibban, *Sikât*, 8: 130; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 369.

¹³⁰ İbn Hibban, *Sikât*, 8: 130.

¹³¹ İbn Mencûye, *Ricatu Sahihi Müslim*, thk. Abdullah El-Leysi (Beyrut: Dâru'l-Marife, 1987), 1: 81.

¹³² Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7: 498.

Diğer kaynaklarda Esved b. Âmir hakkında sâlihu'l-hadîs,¹³³ sika¹³⁴, sâlihun ve sadûkun¹³⁵ denilmektedir.

Ebû Bekir: Ebû Bekir'in asıl adı Ebû Bekir b. Ayyâş'tır.¹³⁶ İsmi hakkında Mizzi'de çok sayıda rivayet mevcuttur, Muhammed, Abdullah, Salim, Şube, Ru'be, Müslim, Hidâş, Mutarrif, Hammâd, Habîb'dir demiş ve Mizzi doğru olan ismi künyesidir diye de sonuna eklemiştir.¹³⁷ Kaynaklarda Ebû Bekir b. Ayyâş'ın vefat tarihi hicri 193¹³⁸ olarak geçmektedir.

Ebû Bekir b. Ayyâş hakkında sıhhat bakımından, El-'İclî Beni Sa'd'ın mevlasıdır ve sika bir ravidir demiştir.¹³⁹

Zehebî eserinde, Ebû Bekir'in kâri (Kur'an okuyucu) biri olduğunu, Kur'an konusunda Sadûk ve Sebt fakat hadis konusunda Galat (Hata yapan) ve Vehm sahibidir demiştir.¹⁴⁰

Ebû Bekir b. Ayyâş ile ilgili diğer kaynaklarda, sika¹⁴¹, sadûkun¹⁴², arifun¹⁴³ ve kesiru'l-galat¹⁴⁴ ifadeleri geçmektedir.

Âmeş: Âmeş, Süleymân b. Mihrân'dır. Bu raviyle ilgili tevhit konusunda ikinci rivayette inceleme yapılmıştır. Bkz.

Eba Zabyân: Eba Zabyân, Husayn b. Cündeb'dir. Bu raviyle ilgili tevhit konusunda ikinci rivayette inceleme yapılmıştır.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

¹³³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 338.

¹³⁴ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve 't-ta'dîl*, 2: 294.

¹³⁵ Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 226.

¹³⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 508; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 9: 14; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve 't-ta'dîl*, 9: 348; Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33: 129; İbn Hibban, *Sikât*, 7: 668; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 265; Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 4: 499.

¹³⁷ Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33: 130.

¹³⁸ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 9: 14.

¹³⁹ El-'İclî, *Marîfetü's-Sikât*, thk. Abdu'l-Alîm (Medine: Mektebetü'd-Dâr, 1985) 2: 389.

¹⁴⁰ Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33: 132.

¹⁴¹ Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33: 129; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 508.

¹⁴² İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 508.

¹⁴³ Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33: 129.

¹⁴⁴ Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 4: 499.

4. Rivayet

Hasan b. Mûsa bize Abdullah b. Lehia'dan, Abdullah b. Lehia Ebû Kabîl'den, Ebû Kabîl de Abdullah b. Nâşir'den şöyle rivayet etmiştir “Seri’ oğullarından Abdullah b. Nâşir’in, Şam ahalisinin kıssacısı Ebû Ruhm’dan şöyle rivayet etmiş “Ebû Eyyûb el-Ensârî “Bir gün Resulullah (SAV) oturduğu evden yanımıza geldi ve: ‘Mevlamız yetmiş bin ferdin bağışlanarak hesapsızca cennete girmesi ile yanımda ümmetim için gizli tuttuğu şey (şefaât) arasında seçim yapmamı istedi’ dedi. Sahabeden biri: ‘Ey Allah’ın Peygamberi Rabbin böylesi bir şeyi gizli bırakır mı?’ diye sorunca Resulullah (SAV) evine gitti. Bir vakit geçtikten sonra tekbir sesleriyle çıktı ve şöyle dedi: “Allah’ım yetmiş bin kişiden her bin kişinin yanında yetmiş bin kişiyi daha ilave etti. Bunlarla, yanımda ümmetim için gizli tuttuğu şey (şefaât) arasında seçim yapmamı istedi” dedi.

Abdullah b. Nâşir şöyle rivayet etti: Ebû Ruhm’un söylediğine göre kendisi Ebû Eyyûb’e: “Ey Ebû Eyyûb! Resulullah’ın sakil tutulduğunu söylediği bu şeyin ne olduğunu düşünüyorsun?” diye sorduğunda oradakiler ona sert bir şekilde kızmış ve “Resulullah’ın (SAV) sakil tutulduğu dediği şeyden sana ne” Ebû Eyyûb da “Adamı rahat bırakın! Ben size sakil tutulan bu şeyin ne olabileceğini hatta kesin bir şekilde ne olduğunu söyleyeyim. Sakil tutulan bu şey hakkında Rasulullah (SAV) “Rabbim! Allahü Tealadan gayrı hiçbir ilahın olmadığını, onun yegâne ve ortak kabul etmeyecek olduğunu, Peygamber’imizin Allah’ın kulu ve elçisi olduğunu diliyle söyleyip kalbiyle bunu onaylayana cennete sok”demesidir.”¹⁴⁵

Senedin Ravileri:

Hasan b. Mûsa: Hasan b. Mûsa’nın (ö.209)¹⁴⁶ tam ismi Hasan b. Mûsa el-Eşyeb’dir.¹⁴⁷ Künyesi Ebû Ali¹⁴⁸ lakabı El-Eşyeb’dir.¹⁴⁹ Aslen Horasanlı olup

¹⁴⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 491.

حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَيْبَعَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو قَبِيلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَاشِرٍ مِنْ بَنِي سَرِيحٍ. قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رُهْمٍ قَاصًّا أَهْلَ الشَّامِ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ ذَاتَ يَوْمٍ إِلَيْهِمْ فَقَالَ لَهُمْ: «إِنَّ رَبِّكُمْ خَيْرُنِي بَيْنَ سَبْعِينَ أَلْفًا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ عَفْوًا بِغَيْرِ حِسَابٍ، وَبَيْنَ الْخَبِيئَةِ عِنْدَهُ لِأُمَّتِي»، فَقَالَ لَهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيَحْبَبُ ذَلِكَ رَبُّكَ عَزَّ وَجَلَّ، فَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ خَرَجَ وَهُوَ يُكْبَرُ، فَقَالَ: «إِنَّ رَبِّي رَأَى نِيَّيَ مَعَ كُلِّ أَلْفٍ سَبْعِينَ أَلْفًا وَالْخَبِيئَةَ عِنْدَهُ»، قَالَ أَبُو رُهْمٍ: يَا أَبَا أَيُّوبَ، وَمَا تَنْظُرُ خَبِيئَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَأَكَلَهُ النَّاسُ بِأَفْوَاهِهِمْ فَقَالُوا: وَمَا أَنْتَ وَخَبِيئَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: دَعَا الرَّجُلَ عَنْكُمْ أَخْبَرَكُمْ عَنْ خَبِيئَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا أَظُنُّ، بَلْ كَالْمُسْتَيْقِينَ: إِنَّ خَبِيئَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَقُولَ: «رَبِّ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ مُصَدِّقًا لِسَانَهُ قَلْبُهُ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ»

¹⁴⁶ Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 2: 306.

¹⁴⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 339; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 2: 306; İbn Ebi Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, 3: 37; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6: 328; İbn Hibban, *Sikât*, 8: 170; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 369; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 1: 524.

Bağdat'ta ikamet etmiştir. İran'ın Rey şehrinde hicri 209 yılında vefat etmiştir.¹⁵⁰ Musul, Humus, Taberistan şehirlerinde kadılık yaptığı kaynaklarda geçmektedir.¹⁵¹ Hocalarının arasında Abdullah b. Lehia'nın ismi geçmektedir.¹⁵²

Hasan b. Mûsâ hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main Hasan b. Mûsâ için sika demiştir.¹⁵³ Ali b. El-Medenî de sika olarak değerlendirmiştir.¹⁵⁴ İbn Sa'd, sika ve sadûkun demiştir.¹⁵⁵

Diğer kaynaklarda Hasan b. Mûsâ'nın sika¹⁵⁶ ve sadûkun¹⁵⁷ bir ravi olduğu zikredilmektedir.

Abdullah b. Lehîa: Tam ismi Abdullah b. Lehîa b. Ukbe dir.¹⁵⁸ Hicri yüz yetmiş dört¹⁵⁹ yılında vefat etmiştir. Künyesi Ebû Abdurrahman'dır.¹⁶⁰ Mısır kadısı olduğu kaynaklarda geçmektedir.¹⁶¹ Eviyle beraber hadislerini yazdığı kitabının yandığı bilinmektedir.¹⁶² Mısır'da Halife Harun zamanında vefat etmiştir.¹⁶³

İbn Main, Abdullah b. Lehîa hakkında sıhhat bakımından, zayıf bir ravidir ve hadisleri huccet kabul edilemez demiştir.¹⁶⁴ İbn Sa'd, Abdullah b. Lehîa'yı zayıf olarak nitelendirmiştir.¹⁶⁵ Zehebî de zayıf bir ravi olarak zikretmektedir.¹⁶⁶ Muhammed b. Müsenna, Abdurrahman'ın Abdullah b. Lehia'dan hiçbir şey rivayet ettiğini duymadım demiştir.¹⁶⁷

¹⁴⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 339.

¹⁴⁹ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 2: 306.

¹⁵⁰ İbn Hibban, *Sikât*, 8: 170.

¹⁵¹ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 369.

¹⁵² Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 8: 456.

¹⁵³ Dârimî, *Tarih*, thk. Ahmed Muhammed Nûr Yusuf (Beyrut: Dâru'l-Mu'mini li't-Türâs, 1980) 1: 99.

¹⁵⁴ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 3: 38.

¹⁵⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 339.

¹⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6: 328.

¹⁵⁷ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 3: 37.

¹⁵⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 524; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 5: 145; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15: 487; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 5: 182; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 475; İbn Adî, *El-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, thk. Adil Ahmed (Neyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, ts.), 5: 237; Zehebî, *El-Muğni*, thk. Nureddin Atar (Katar: İdâretü İhyai't-Turâs, 1987), 1: 502; Suyûtî, *Esmâu'l-Müde'llisîn*, thk. Mahmud Muhammed Mahmud (Beyrut: Dâru'l-Ceyl, 1992), 1: 66.

¹⁵⁹ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 5: 182.

¹⁶⁰ Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 475.

¹⁶¹ Zehebî, *El-Muğni*, 1: 502.

¹⁶² Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 5: 183.

¹⁶³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 524.

¹⁶⁴ Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 475.

¹⁶⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 524.

¹⁶⁶ Zehebî, *El-Muğni*, 1: 502.

¹⁶⁷ Ukaylî, *Kitabu'd-Duafâi'l-Kebîr*, thk. Abdu'l-Muti (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1984) 2: 294.

Kaynaklarda Abdullah b. Lehîa hakkında tedlis yaptığı (vusife bi't-tedlis)¹⁶⁸ ve zayıf bir ravi olduğu geçmektedir.¹⁶⁹

Ebû Kabîl: Tam ismi Huyeyyu b. Hani b. Nâzır'dır.¹⁷⁰ Künyesi Ebû Kabîl'dir.¹⁷¹ Gençken, Halife Muaviye zamanında Yemen'den Mısır'a gelmiştir.¹⁷² Hicri 128 senesinde vefat etmiştir.¹⁷³

Huyeyyu b. Hani hakkında sıhhat bakımından değerlendirildiğinde, İbn Hibbân çok hata yaptığını kaydetmiştir.¹⁷⁴ Ebû Hâtim salihu'l-hadis demiştir.¹⁷⁵ İbn Hibbân bazı zamanlarda da vehmi vardır demiştir.¹⁷⁶ İclî sika bir ravi olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁷ Osman b. Said ed-Dârimi ve¹⁷⁸ Yahya b. Main ve Ebû Zur'a'da sika olduğunu söylemiştir.¹⁷⁹

Ebû Kabîl'den Buhârî Efulu'l-İbad bölümünde, Ebû Dâvûd Kader konusuyla alakalı, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce'de tefsir babında rivayette bulunmuşlardır.¹⁸⁰

Abdullah b. Nâşir: Ravi hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Fakat Ebû Ruhm'un öğrencileri arasında Abbad b. Naşire diye biri geçmektedir. Abdullah yerine Abbad isminin imla hatasıyla yazılmış olabileceği öngörülmektedir.

Abdullah b. Lehia isimli ravinin cerh edilmesinden dolayı hadis hasen sayılmaktadır.

Tevhit konusu başlığı altında işlenen dört rivayette aynı hadis metninin farklı tarikleridir. Bu tarikler aşağıdaki tabloda şema olarak gösterilmektedir.

¹⁶⁸ Suyûtî, *Esmâu'l-Müdekkisîn*, 1: 66.

¹⁶⁹ İbn Sa'd, *Tabağât*, 9: 524.

¹⁷⁰ Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 1: 624.

¹⁷¹ El-'İclî, *Marîfetü's-Sikât*, 1: 329.

¹⁷² Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 1: 624.

¹⁷³ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 3: 75.

¹⁷⁴ İbn Hibban, *Sikât*, 4: 178.

¹⁷⁵ Zehebî, *el-Kâşif*, thk. Muhammed Avame (Cidde: Müessesetü Ulumu'l-Kur'an, 1992), 1: 360.

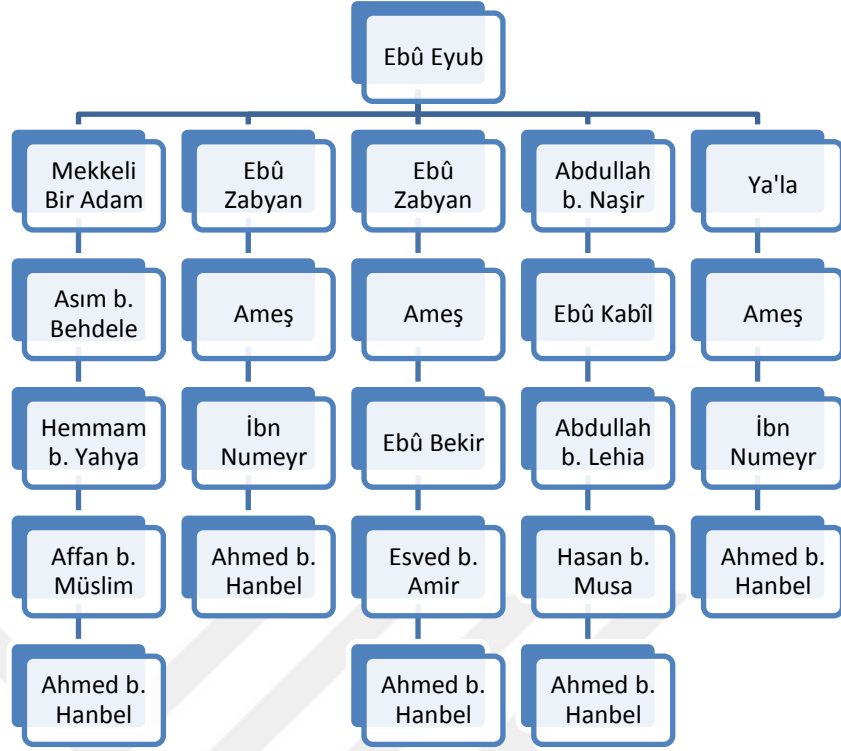
¹⁷⁶ İbn Hibbân, *Meşâhîru U'lemâi'l-emsâr*, 1: 152.

¹⁷⁷ El-'İclî, *Marîfetü's-Sikât*, 1: 329.

¹⁷⁸ Dârimî, *Tarih*, 1: 238.

¹⁷⁹ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 3: 275.

¹⁸⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 493.

Tablo 1 Tevhit Konusunda ki 1,2,3,4 Numaralı Rivayetlerin Farklı Tarikleri

1. Rivayet senedindeki Mekkeli bir adam ravisinden dolayı zayıf olmaktadır.
2. Rivayet ise sahihtir, bütün ravileri sika'dır ve cerh edilmemişlerdir.
3. Rivayet Hasendir. Senedindeki Ebû Bekir künyeli ravinin Galat (hata yapan) ve Vehm (zan sahibi, unutkan) olmasından dolayı hadis sahih olarak değerlendirilmemektedir. Şaz ve illetli bir hadis olmadığı için de bu hadis hasendir.
4. Rivayet; senedi muttasıl, ravileri sika (Adalet ve Zabt yönünden cerh edilmemiş) olduğu için sahihtir.
3. Rivayet Hasen görünmektedir. Fakat diğer tarikleriyle beraber değerlendirildiğinde hadisin Sahih li-Gayrihi olduğu görülmektedir.

Hadisin farklı sahabe tarikleri; Ebû Zer tarikiyle¹⁸¹, Abdullah tarikiyle¹⁸², Câbir tarikiyle¹⁸³, Ebû Zer'den iki tarikle¹⁸⁴ kaynaklarda geçmektedir.

¹⁸¹ Buhârî, "Cenâiz", 1.

¹⁸² Buhârî, "Cenâiz", 1.

¹⁸³ Müslim, "İman", 93.

¹⁸⁴ Buhârî, "Cenâiz", 1; Tirmizî, "Bir ve's-Salah", 16.

Ebû Eyyûb el-Ensâri'den rivayet edilen bu dört hadisin içeriğine, Ebû Eyyûb'un kişiliği açısından bakıldığında; her savaşa katılan, gazadan kaçmayan, Peygamber efendimizin (SAV) yanından hiç ayrılmayan bir karaktere rastlanılmaktadır. Ebû Eyyûb'un Peygamberimizden (SAV) rivayet edilen İstanbul hakkındaki rivayetle ilgisi olması muhtemeldir ki, vefat edeceğini hissettiğinde “beni düşmanı yendiğiniz yere gömün” demiştir. Bu da Ebû Eyyûb'un Peygamber (SAV) sevgisini göstermektedir.

2.1.1.2. Temizlik ve Abdest

Bu kısımda temizlik ve abdestle ilgili Ebû Eyyûb'tan rivayet edilen hadisleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

İshâk b. İsâ bize Malik'den, Malik İshâk b. Abdullah'dan, İshâk b. Abdullah da Ebû Talha'nın azatlısı Rafî b. İshâk'dan şöyle rivayet etmiştir: “Ebû Eyyûb Mısır'dayken şöyle dedi: Vallahi! Şu tuvaletler konusunda ne yapacağımı bilmiyorum. Hâlbuki Resulullah (SAV) “Sizden biri büyük yahut küçük abdest bozmaya gittiğinde ön tarafını ya da arka tarafını kibleye doğru çevirmesin.”¹⁸⁵

Senedin Ravileri:

İshâk b. İsâ: Tam ismi İshâk b. İsâ b. Necîh'dir.¹⁸⁶Künyesi Ebû Yakup'tur.¹⁸⁷ İbn Abba' künyesiyle daha çok bilinmektedir.¹⁸⁸ Hicri 140 yılında doğmuştur.¹⁸⁹ Muhammed ve Yusuf adında iki kardeşi bulunmaktadır.¹⁹⁰ İshâk b. İsâ Ezine şehrine göç etmiştir.¹⁹¹ Hicri 224 senesinde Ezine şehrinde vefat etmiştir.¹⁹²

İshâk b. İsâ hakkında cerh ve adil çaisından, Ebû Hâtim sadûk demiştir.¹⁹³ Buhârî meşhuru'l-hadîs demiştir.¹⁹⁴ İbn Hacer kitabında sadûk olduğunu

¹⁸⁵ Buhârî, “Vudu”, 11; Müslim, “Tahâret”, 59; Ebû Davûd, “Tahâret”, 9; Muvatta', “Kible”, 206; Hanbel, *Müsned*, 38: 496; Tirmizî, “Tahâret”, 6; Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr*, 4:141.

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَيْسَى، أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ رَافِعِ بْنِ إِسْحَاقَ مَوْلَى أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ وَهُوَ بِمِصْرَ: وَاللَّهِ مَا أَدْرِي كَيْفَ أَصْنَعُ بِهَذِهِ الْكَرَائِسِ. يَعْنِي الْكُنْفَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا ذَهَبَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْغَائِطِ أَوْ الْبُؤْلِ فَلَا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا يَسْتَدْبِرُهَا»

¹⁸⁶ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 2: 462.

¹⁸⁷ İbn Hibban, *Sikât*, 8: 114.

¹⁸⁸ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7: 345.

¹⁸⁹ İbn Hibban, *Sikât*, 8: 114.

¹⁹⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 2: 462.

¹⁹¹ İbn Hacer, *Takrîbu't-Tezhib*, thk. Ebû'l-Eşmel Sağîr (Riyad: Dâru'l-Âsime, 2001), 1: 131.

¹⁹² İbn Hibban, *Sikât*, 8: 114.

¹⁹³ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 231.

söylemiştir.¹⁹⁵ Salih b. Muhammed, herhangi bir sakıncası olmadığını ve doğru bir kişi¹⁹⁶ olduğunu belirtmiştir.

Müslim, Tirmîzî, Nesâî ve İbn Mâce, İshâk b. İsâ'nın rivayetlerine kitaplarında yer vermişlerdir.¹⁹⁷

Görüldüğü gibi İshâk b. İsâ isnad sisteminde sika bir ravi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ravi olarak isnad sistemi içerisinde herhangi bir sakıncası bulunmamaktadır.

Mâlik: Medine ehli tabiin'in 6. tabaksındandır, tam ismi Mâlik b. Ebi Amir b. Amr b. Hâris b. Gayman b. Hüseyl b. Amr b. Hâris'tir.¹⁹⁸ Buhârî'nin Ali b. Medeni'den bildirdiğine göre Mâlik b. Enes 1000 civarında hadis rivayet etmiştir.

Mâlik hakkında sıhhat bakımından, Muhammed b. İshâk Buhârî'ye en sahih isnad hangisidir diye sorduğunda, Malik'in isnadı olduğunu söylemiştir.¹⁹⁹ Meşhur fıkıh ve hadis âlimi müctehittir. Hicri 179 yılında vefat etmiştir.²⁰⁰

İshâk b. Abdullah: Tam ismi İshâk b. Abdullah b. Ebi Talha²⁰¹, dır. Diğer ismi Zeyd b. Sehl²⁰², dir. Künyesi Ebû Yahyâ²⁰³, dır. En-Neccâr²⁰⁴, el-Medenî²⁰⁵, el-Ensârî²⁰⁶, el-Basrî²⁰⁷ diye nisbeleri mevcuttur. İsmâil, Abdullah, Amr ve Yakup²⁰⁸ adında dört kardeşi vardır. Anesinin ismi Nübeyte bt. Rifâa²⁰⁹, dır. Hicri 134²¹⁰ senesinde vefat etmiştir.

¹⁹⁴ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 399.

¹⁹⁵ İbn Hacer, *Takrîbu't-Tezhîb*, 1: 131.

¹⁹⁶ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7: 346.

¹⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2: 464.

¹⁹⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 570.

¹⁹⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27: 110.

²⁰⁰ Ahmet ÖZEL, "Mâlik b. Enes", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV yayınları, 2003), 27: 506-513.

²⁰¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1: 444; İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 494; İbn Hacer, *Takrîb*, 130; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 393; İclî, *Ma'rifetü's-Sikât*, 61; İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 226; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 23; İbn Hibbân, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 93; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 237; Zehebî, *Târîhu'l-İsâm ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 3: 612.

²⁰² İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 494.

²⁰³ İbn Hacer, *Takrîb*, 130.

²⁰⁴ Zehebî, *Târîhu'l-İsâm ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 3: 612.

²⁰⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 23.

²⁰⁶ İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 226.

²⁰⁷ İclî, *Ma'rifetü's-Sikât*, 61.

²⁰⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1: 444.

²⁰⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 494.

²¹⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 23.

İshâk b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, İshâk b. Mansur Sika,²¹¹ İbn Sa'd, Sika ve Kesiru'l-Hadîs,²¹² İbn Hacer, Sika ve Hücet,²¹³ El-'İclî, Sika,²¹⁴ Yahyâ b. Main ve Ebû Zura' da Sika²¹⁵ olduğunu söylemiştir.

Rafi' b. İshâk: İsmi Rafi' b. İshâk el-Ensârî el-Medenî'dir. Ebû's-Şifai²¹⁶, Ebû Eyyûb el-Ensârî²¹⁷ ve Ebû Talhâ'nın azatlısı olarak kaynaklarda geçmektedir.²¹⁸

Rafi' b. İshâk hakkında sıhhat bakımından, İclî sika demiştir.²¹⁹ Nesâî ve Tirmîzî de ondan rivayette bulunmuşlardır.²²⁰

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir. Ayni de bu hadis hakkında sahih demiştir.²²¹

2. Rivayet

Affân bize Hemmâm'dan, Hemmâm İshâk b. Ehi Enes'den, İshâk b. Ehi Enes de Rafi' b. İshâk'dan şöyle rivayet etmiştir: “Ebû Eyyûb şöyle dedi: Şu Mısır'daki tuvaletler konusunda ne yapacağımızı bilmiyoruz. Hâlbuki Resulullah (SAV) önümüzü veya arkamızı kıbleye dönmemizi yasakladı.” Hemmam: “Büyük veya küçük abdest bozarken kıbleye dönülmesi yasaklanmıştır” diye ekledi.²²²

Senedin Ravileri:

Affân b. Müslim: Tevhit konusundaki birinci rivayette Affân b. Müslim ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Hemmâm b. Yahyâ: Tevhit konusundaki birinci rivayette Hemmâm b. Yahyâ ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

²¹¹ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, 1: 445.

²¹² İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 494.

²¹³ İbn Hacer, *Takrîb*, 130.

²¹⁴ İclî, *Ma'rifetü's-Sikât*, 61.

²¹⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 2: 226.

²¹⁶ İbn Hibban, *Sikât*, 4: 236.

²¹⁷ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 3: 305.

²¹⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 300.

²¹⁹ İclî, *Marifetü's-Sikât*, 1: 347.

²²⁰ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, 9: 21.

²²¹ Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed el-Ayni, *Umdetu'l-Kâri*, (Beyrut: Daru'l-Fikr, 2011), 2: 276.

²²² Hanbel, *Müsned*, 38: 502.

حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي أَنَسٍ، عَنْ رَافِعِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّهُ قَالَ: مَا نَدْرِي كَيْفَ نَصْنَعُ بِكَرَائِسِ مِصْرَ وَقَدْ نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَتَيْنِ وَنَسْتَدْبِرَ هُمَا، وَقَالَ هَمَّامٌ: “يُعْنِي الْعَائِطُ وَالْبَوْلُ

İshâk b. Ehi Enes: Tam ismi Zeyd b. Süheyl b. Esved b. Harâm b. Amr b. Zeyd Menât b. Adî b. Amr b. Malik b. Neccâr'dır.²²³ El-Medenî,²²⁴ Basrî,²²⁵ el-Ensârî²²⁶ diye nisbeleri kaynaklarda geçmektedir.

İshâk b. Ebi Enes hakkında cerh ve ta'dil çâısından kaynaklarda huccet,²²⁷ kesîru'l-hadîs,²²⁸ huffâzu ehli medîne²²⁹ ve sika²³⁰ olduğuna dair bilgiler yer almaktadır.

Rafi' b. İshâk: Tevhit konusundaki birinci rivayette Rafi' b. İshâk ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

3. Rivayet

Muhammed b. Ca'fer bize Ma'mer b. Râşit'ten, Ma'mer b. Raşit Zührî'den, Zührî Ata b. Yezîd'den, Ata b. Yezîd de Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir: Resulullah (SAV) 'Sizden biri tuvalete gittiğinde kibleye doğru yönelmesin. Doğuya veyahut batıya yönelsin' buyurdu. Şam'a vardığımızda helaların kible yönünde inşa edildiğini gördük. Tuvalete gideceğimiz vakit yan dururduk ve Allah'tan af dilerdik."²³¹

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ca'fer: Tam ismi Muhammed b. Ca'fer²³² b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali el-Hâşimî'dir.²³³ Künyesi Ebû Abdullah'tır.²³⁴ Sâhibu'l-Kerâbîsi,

²²³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 494.

²²⁴ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 393.

²²⁵ İclî, *Marifetü's-Sikât*, 1: 219.

²²⁶ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 2: 226.

²²⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 237.

²²⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 494.

²²⁹ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 93.

²³⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 494; İclî, *Marifetü's-Sikât*, 1: 219; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 2: 226.

²³¹ Hanbel, *Müsned*, 38: 506.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَمَلَى عَلَيَّ مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ، أَخْبَرَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ، فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ، وَلَكِنْ لِيُشْرُقْ، أَوْ لِيُعْرَبَ" فَلَمَّا قَدِمْنَا الشَّامَ وَجَدْنَا مَرَايِضَ جُعِلَتْ نَحْوَ الْقِبْلَةِ فَتَنَحَّرَفُ وَتَسْتَفُورُ اللَّهُ

²³² İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 297; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 57; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 221; İbn Hibban, *Sikât*, 9: 50; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 5-10; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 98-103; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 3: 502; İbn Hacer, *Takrib*, 833.

²³³ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 57.

²³⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 221.

Sâhibu't-Tayalise, el-Hüzeli diye lakabları mevcuttur.²³⁵ Gunder ismiyle meşhur olmuştur.²³⁶ Halife Muhammed b. Hârun zamanında Basra'da Hicri 194 senesinde vefat etmiştir.²³⁷

Gunder hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main “kitabı en sahih olanlardandır. Bazıları onu hatalı gibi göstermeye çalışsa da başaramamışlardır.” demiştir.²³⁸

İbn Sa'd sikadır inşallah demiştir.²³⁹ Zehebî kitabında Muhammed b. Ca'fer'in mugaffel olduğunu belirtmiştir.²⁴⁰ Ebû Hatim sadûkun, müeddiyen ve sikatun demiştir.²⁴¹

Ma'mer b. Râşit: Tam ismi Ma'mer b. Râşit el-Ezdî'dir.²⁴² Hicri 95 ya da 96 tarihinden birinde doğmuştur.²⁴³ Künyesi Ebû Urve'dir.²⁴⁴ Basralı'dır.²⁴⁵ Yemen'de oturmuştur.²⁴⁶ El-Hüddânî diye lakabı vardır.²⁴⁷ El-Câmî adlı eserin sahibidir. Bu eser kütübü sitteye malzeme temini ve babların belirlenmeleri konusunda kaynaklık etmiştir.²⁴⁸ Hicri 153 yılında vefat etmiştir.²⁴⁹

Ma'mer b. Râşit hakkında sıhhat bakımından, Ebû Hâtîm sâlihu'l-hadîs,²⁵⁰ İbn Hibbân, fâkih, muttaki, hafız ve vera sahibi (dindar),²⁵¹ Zehebî, hâfız, şuyuhu'l-İslâm,²⁵² İbn Hacer, sika, sebt ve fâzil²⁵³ olduğunu belirtmiştir.

²³⁵ İbn Hibban, *Sikât*, 9: 50.

²³⁶ İbn Hacer, *Takrîb*, 833.

²³⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 297.

²³⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 7.

²³⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 297.

²⁴⁰ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 3: 502.

²⁴¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 8.

²⁴² İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 105; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 7: 378-379; İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 255; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 484; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28: 303; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 5; İbn Hacer, *Takrîb*, 961.

²⁴³ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 5.

²⁴⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 105.

²⁴⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 7.

²⁴⁶ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 7.

²⁴⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28: 303.

²⁴⁸ İbrahim Hatipoğlu, “Ma'mer b. Râşit”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV yayınları, 2003), 27: 552-554.

²⁴⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 106.

²⁵⁰ İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 257.

²⁵¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 484.

²⁵² Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 5.

²⁵³ İbn Hacer, *Takrîb*, 961.

Zührî: Tam ismi Muhammed b. Müslim b. Ubeydullah b. Abdullah b. Şihâb²⁵⁴ b. Abdullah b. El-Hâris Zühre b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b b. Lüey b. Galip'tir.²⁵⁵ Hicri 51 yılında²⁵⁶ Medine'de doğmuştur.²⁵⁷ Annesinin ismi Ayşe bt. Abdillâh el-Ekber b. Şihâb'dır.²⁵⁸ Künyesi Ebû Bekir'dir.²⁵⁹ El-Kureşî,²⁶⁰ el-Medenî,²⁶¹ diye lakabları vardır. Hicri 124 yılında Şam'da vefat etmiştir.²⁶²

Zührî hakkında sıhhat bakımından Zehebî, Hâfız, Hücce diyerek nadiren tedlis yaptığı²⁶³ belirtmiştir. İbn Hacer, Hafız ve Muttaki²⁶⁴ ifadelerini kullanmıştır.

Hadis tedvinini Halife Ömer b. Abdülaziz emriyle başlatan âlim²⁶⁵ olduğu için hadis tarihinde önemli bir yeri vardır.

Atâ b. Yezîd: Tam ismi Atâ b. Yezîd el-Leysi²⁶⁶dir. Ebû Muhammed²⁶⁷ ve Ebû Yezîd²⁶⁸ diye iki künyesi vardır. El-Cüdeî²⁶⁹ ve el-Medenî²⁷⁰ diye nisbesi mevcuttur. Aslen Medinelidir fakat Şam'da ikamet etmiştir.²⁷¹ Hicri 25 yılında doğmuş,²⁷² 105 yılında vefat etmiştir.²⁷³ Hocalarının arasında Ebû Eyyûb ve Ebû Hureyre bulunmaktadır.²⁷⁴

²⁵⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 429; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 220; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 71; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 349; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26: 419; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 40; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 326; İbn Hacer, *Takrîb*, 896.

²⁵⁵ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 326.

²⁵⁶ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 326.

²⁵⁷ Halit Özkan, "Zührî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 2013), 44: 544.

²⁵⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 429.

²⁵⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 349.

²⁶⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 71.

²⁶¹ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 220.

²⁶² Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 220.

²⁶³ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 40.

²⁶⁴ İbn Hacer, *Takrîb*, 896.

²⁶⁵ Halit Özkan, "Zührî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 2013), 44: 544.

²⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20: 123; İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 245; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 6: 459; İclî, *Marîfetü's-Sikât*, 1: 137; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 338; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 200; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 143; Kelâbâzî, *el-Hedâyatü ve'l-irşâdu*, 1: 93; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 3: 37.

²⁶⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 245.

²⁶⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 200.

²⁶⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 338.

²⁷⁰ İclî, *Marîfetü's-Sikât*, 1: 137.

²⁷¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 200.

²⁷² İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 143.

²⁷³ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 200.

²⁷⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20: 124.

Atâ b. Yezîd hakkında sıhhat bakımından Ali b. El-Medenî, Sika,²⁷⁵ İbn Sa'd Kesîru'l-Hadîs,²⁷⁶ Zehebî de meşhur²⁷⁷ olduğunu belirtmiştir.

Görüldüğü üzere senedin bütün ravileri sıhhatli olduğu için, hadis senet açısından muttasıl ve sahihtir.

4. Rivayet

İsmâîl bize Ma'mer 'den, Ma'mer Zührî'den, Zührî Ata b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd'de Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir: Resulullah (SAV) “Sizden biri tuvalete gidince önünü veya arkasını kibleye dönmeyin. Doğuya veya batıya dönsün” buyurdu. Şam'a vardığımızda tuvaletlerin kible yönünde inşa edildiğini gördük. Tuvalete gideceğimiz vakit yan dururduk ve Allah'tan af dilerdik.”²⁷⁸

Senedin Ravileri:

İsmâîl: Tam ismi İsmâîl b. İbrâhîm²⁷⁹ el-Esedî'dir. Hicri 110 senesinde doğmuş²⁸⁰, 193 senesinde vefat etmiştir.²⁸¹ Ebû Beşîr²⁸² diye künyesi bulunmaktadır. Annesinin ismi Uleyye²⁸³dir. Aslen Kûfeli²⁸⁴dir.

İsmâîl b. İbrâhîm hakkında sıhhat bakımından İbn Sa'd, Sika, Sebt ve Hadîsu'l-Huce demiştir.²⁸⁵ Zehebî, İmâm, Allâme ve Hâfız²⁸⁶ ifadelerini kullanmıştır. İbn Hacer de Sika ve Hâfız²⁸⁷ demiştir.

Yunus b. Bukey Şube'den aktarıyor ki, İbn Uleyye İsmail b. İbrâhîm hakkında Seyyidu'l-Muhadisîn²⁸⁸ demiştir. Nesâî de Sika ve Sebt bir ravi olduğunu belirtmiştir.²⁸⁹

²⁷⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 6: 338.

²⁷⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 245.

²⁷⁷ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 3: 37.

²⁷⁸ Hanbel, *Müsned*, 38: 518.

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْخَلَاءَ، فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ، وَلَا يَسْتَدْبِرُهَا، وَلَا يَسْرُقُ وَلَا يَغْرِبُ" قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: "فَلَمَّا أَتَيْنَا الشَّامَ وَجَدْنَا مَقَاعِدَ تَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ فَجَعَلْنَا نَنْحَرِفُ وَنَسْتَعْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ"

²⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 23; İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 327; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 342; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 153; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 1: 216; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 107; İbn Hacer, *Takrîb*, 136.

²⁸⁰ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 342.

²⁸¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 31.

²⁸² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 153.

²⁸³ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 153.

²⁸⁴ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 1: 216.

²⁸⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 327.

²⁸⁶ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 107.

²⁸⁷ İbn Hacer, *Takrîb*, 136.

Ma‘mer : Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Ata b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

5. Rivayet

Behz b. Esed bize Hammâd'dan, Hammâd İshâk b. Abdullah'dan, İshâk b. Abdullah Rafî' b. İshâk'dan, Rafî' b. İshâk'da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir: Rasulullah (SAV) “Tuvalet ihtiyacınızı giderirken önünüzü veya arkanızı kıbleye çevirmeyin.”²⁹⁰

Senedin Ravileri:

Behz b. Esed: Tam ismi Behz b. Esed²⁹¹, dir. Mualle b. Esed²⁹² adında bir kardeşi vardır. Künyesi El-Basrî²⁹³ ve El-Ammî²⁹⁴, dir. Hicri 197 senesinde vefat etmiştir.²⁹⁵

Behz b. Esed hakkında sıhhat bakımından İbn Sa‘d, Kesîrul-Hadîs, sika ve huce,²⁹⁶ Zehebî, Hafız ve sika,²⁹⁷ İbn Hacer, sika ve sebt²⁹⁸ Yahya b. Main, sika²⁹⁹ ve Nesâî de sika demiştir.³⁰⁰

²⁸⁸ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 7: 205.

²⁸⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 30.

²⁹⁰ Hanbel, *Müsned*, 38: 539.

²⁹¹ حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ أُسَيْدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ يَعْنَى ابْنَ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ رَافِعِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِفُرُوجِكُمْ، وَلَا تَسْتَنْدِرُوهَا"

²⁹² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 257; İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 299; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 2: 143; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 431; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 1: 353; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 192; İbn Hacer, *Takrîb*, 178; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 155.

²⁹³ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 155.

²⁹⁴ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 192.

²⁹⁵ İbn Hacer, *Takrîb*, 178.

²⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 259.

²⁹⁷ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 299.

²⁹⁸ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 192.

²⁹⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, 178.

³⁰⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 431.

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 257.

Hammâd: Tam ismi Hammâd b. Seleme³⁰¹ b. Dînâr³⁰², dır. Ebû Sahre³⁰³ ve Ebû Seleme³⁰⁴ diye iki künyesi mevcuttur. İmâmu'l-İlm³⁰⁵, el-Basrî³⁰⁶, el-Hazzâz³⁰⁷, el-Hanzâlî³⁰⁸, en-Nahvî³⁰⁹, el-Bezzâz, el-İrakî ve el-Batâînî³¹⁰ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 90 yılı civarlarında³¹¹ doğmuştur. Hicri 167³¹² senesinde vefat etmiştir.

Hammâd b. Seleme hakkında sıhhat bakımından İbn Sa'd, Sika, Kesîru'l-Hadîs ve rivayetleri münker olabilir³¹³ demiştir. İbn Main de sika³¹⁴ olduğunu belirtmiştir. Yahyâ b. Durays da Hammâd'a ait 10 bin hadis³¹⁵ olduğunu söylemiştir. Yahyâ b. Main de onu sika³¹⁶ olarak nitelendirmiştir.

İshâk b. Abdullah: Tevhîd konusundaki birinci rivayette İshâk b. Abdullah ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Rafi' b. İshâk: Tevhîd konusundaki birinci rivayette Rafi' b. İshâk ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

6. Rivayet

Abdürrezzâk bize Ma'mer 'den, Ma'mer Zührî'den, Zührî Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd de Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir: Resulullah (SAV): “Sizden biriniz tuvalete gidince önünü veya arkasını kibleye dönmesin. Doğuya veya batıya

³⁰¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 253; İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 282; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 3: 22; İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve't-ta'dîl*, 3: 140; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 1: 590; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 444; İbn Hacer, *Takrîb*, 268; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 216; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 192; İbn Adî, *El-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, 3: 35.

³⁰² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 253.

³⁰³ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 216.

³⁰⁴ İbn Adî, *El-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, 3: 35.

³⁰⁵ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 1: 590.

³⁰⁶ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 3: 22.

³⁰⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 216.

³⁰⁸ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 192.

³⁰⁹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 444.

³¹⁰ Zehebî, *Târîhu'l-İsâmi ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 4: 342.

³¹¹ Tayyar Altıkulaç, “Hammâd b. Seleme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 1997), 15: 488.

³¹² İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 216.

³¹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 282.

³¹⁴ Zehebî, *Târîhu'l-İsâmi ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 4: 343.

³¹⁵ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 1: 591.

³¹⁶ İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve't-ta'dîl*, 3: 141.

dönsün” buyurdu. Şam’a geldiğimiz vakit tuvaletlerin kible yönüne doğru inşa edildiğini gördük. Abdest bozacağımız vakit yan dönerdik ve Allah’tan af dilerdik.³¹⁷

Senedin Ravileri:

Abdürrezzâk: Tam ismi Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nafi³¹⁸ dir. Künyesi Ebû Bekir³¹⁹ dir. El-Himyeri³²⁰, es-Sanânî³²¹, eş-Şîî³²², el-Yemânî³²³ nisbesi olarak kaynaklarda geçmektedir. Hicri 126³²⁴ senesinde doğmuştur. Hicaz, Şam ve Irak’a rihleler³²⁵ (Hadis Seyahati) yapmıştır. Hicrî 211³²⁶ senesinde vefat etmiştir.

Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi’ hakkında sıhhat bakımından, İclî sika³²⁷ demiştir. Zehebî de aynı şekilde sika³²⁸ olarak nitelendirmiştir. İbn Hacer, musannefi meşhur, sika ve hâfız³²⁹, Ahmed b. Hanbel ise kitabının sahih³³⁰ olduğunu söylemiştir.

Ma‘mer : Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapmıştır. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapmıştır. Bkz.

Ata b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

³¹⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 551.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ الْغَائِطُ فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يَسْتَدْبِرُهَا، وَلَكِنْ لِيُشْرِقْ أَوْ لِيُغْرِبْ» قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: «فَلَمَّا قَدِمْنَا الشَّامَ وَجَدْنَا مَرَّاحِيضَ جُعِلَتْ نَحْوَ الْقِبْلَةِ فَتَنَحَّرَفُ وَنَسْتَعْفِرُ اللَّهَ»

³¹⁸ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 18: 52; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 108; İbn Hacer, *Takrîb*, 607; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 6: 130; İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 302; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 38; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 412; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 563; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 2: 609.

³¹⁹ İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 302.

³²⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 18: 52.

³²¹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 38.

³²² Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 564.

³²³ İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 302.

³²⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 412.

³²⁵ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 564.

³²⁶ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 6: 130.

³²⁷ İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 302.

³²⁸ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 2: 609.

³²⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, 607.

³³⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 18: 58.

7. Rivayet

Süfyân bize Zührî'den, Zührî' Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd de Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Peygamberimiz (SAV) “İçinizden biri tuvalete gidince önünü veya arkasını kibleye dönmessin. Doğuya ya da batıya dönsün” buyurdu. Şam’a vardığımızda tuvaletlerin kible yönünde inşa edildiğini gördük. İhtiyacımızı gidermek istediğimiz vakit yan dönerdik ve Allah’tan af dilerdik.”³³¹

Senedin Ravileri:

Süfyân: Tam ismi Süfyân b. Uyeyne³³² Ebî İmrân³³³, dir. Künyesi Ebû Muhammed³³⁴, dir. Muhammed b. İmrân’ın bildirdiğine göre Süfyân b. Uyeyne h. 107³³⁵ yılında Kûfe’de³³⁶ doğmuştur. Süfyân, Muhammed, Âdem, İmrân ve İbrâhîm³³⁷ adında beş kardeşi³³⁸ bulunmaktadır. Aslen Kûfeli’dir³³⁹, Mekke’de³⁴⁰ oturmuştur. El-Kûfi³⁴¹, el-Hilâlî³⁴² ve el-Mekki³⁴³ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 198³⁴⁴ senesinde Recep ayında³⁴⁵ Hacûn³⁴⁶, da vefat etmiştir.

Süfyân b. Uyeyne hakkında sıhhat bakımından, Ahmed b. Abdullah el-İclî sika ve sebtir³⁴⁷ demiştir. İbn Sa’d, sika, sebt, kesîru’l-hadîs ve hucce³⁴⁸, İbn Hacer ise fâkih, hâfız ve sika³⁴⁹ olarak nitelendirmiştir.

³³¹ Hanbel, *Müsned*, 38: 552.

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، سَمِعْتُ أَبَا أَيُّوبَ، يُخْبِرُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ وَلَا بَوْلٍ، وَلَكِنْ شَرَّفُوا أَوْ غَرَّبُوا» قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: «فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَايِضَ جُعِلَتْ نَحْوَ الْقِبْلَةِ فَتَنَحَّرَفُ وَتَسْتَغْفِرُ اللَّهُ

³³² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11: 177; İbn Sa’d, *Tabakât*, 8: 59; İbn Hacer, *Takrîb*, 395; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 4: 94; İclî, *Ma'rifetü's-Sikât*, 1: 417; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 225; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 403; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 454; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 183; İbn Mencûye, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, 1: 285; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 10: 244; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 449.

³³³ İbn Hacer, *Takrîb*, 395.

³³⁴ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 4: 94.

³³⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 59.

³³⁶ İbrahim Hatipoğlu, “Süfyân b. Uyeyne”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV yayınları, 2010), 38: 28-29.

³³⁷ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 183.

³³⁸ A. Kadir Evgin, “Süfyân b. Uyeyne ve Hadîs Cüzü”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 3/2 (2003): 69-107.

³³⁹ İbn Mencûye, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, 1: 285.

³⁴⁰ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 4: 94.

³⁴¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11: 177.

³⁴² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 225.

³⁴³ İbn Hacer, *Takrîb*, 395.

³⁴⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 6.

³⁴⁵ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 449.

³⁴⁶ İbn Mencûye, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, 1: 285.

³⁴⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11: 189.

³⁴⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 60.

³⁴⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, 395.

Ravi cerh edilmemiş, ta'dil sayılmıştır.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Ata b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

8. Rivayet

Âdem bize İbni Ebi Zi'b'den, İbni Ebi Zib Zührî'den, Zührî Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd de Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir: “Resulullah (SAV) “Sizden biriniz ihtiyaç gidermeye gittiğinde, Kibleye doğru dönmesin, doğu'ya ya da batı'ya doğru dönsün” buyurmuştur.³⁵⁰

Senedin Ravileri:

Âdem: Âdem herhangi biri demektir. Senedin diğer ravilerinin sika olduğu göz önüne alınırsa, tek bir raviden dolayı sened zayıf sayılmasın diye, ravinin ismi saklanıp (biri) denilmiş olması muhtemeldir.

İbn Ebi Zi'b: Tam ismi Muhammed b. Abdurrahman³⁵¹ b. El-Mugire b. El-Hâris b. Ebi Zi'b³⁵² dir. Ebu'l-Hâris³⁵³ diye künyesi vardır. El-Amîrî³⁵⁴, el-Kureyşî³⁵⁵ ve el-Medenî³⁵⁶ diye nisbeleri mevcuttur. Annesinin ismi Bureyhe bt. Abdurrahman³⁵⁷ dir. Hicri 80³⁵⁸ senesinde doğmuş, 158³⁵⁹ senesinde vefat etmiştir.

³⁵⁰ Buhârî, “Vudû”, 11.

حَدَّثَنَا آدَمُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُنَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ، فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يُوَلِّهَا ظَهْرَهُ، شَرُّهُمَا أَوْ غَرْبُهَا»

³⁵¹ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25: 630; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 152; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 390; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 139; İbn Hacer, *Takrîb*, 871; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 3: 620.

³⁵² Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25: 630.

³⁵³ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 390.

³⁵⁴ İbn Hacer, *Takrîb*, 871.

³⁵⁵ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 152.

³⁵⁶ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25: 630.

³⁵⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 390.

³⁵⁸ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 153.

³⁵⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, 871.

İbn Ebi Zi'b hakkında sıhhat bakımından, Zehebî sika³⁶⁰ demiştir. İbn Hacer sika, fâkih ve fazıl³⁶¹, Ahmed ise sika ve sadûkun³⁶² olarak nitelendirmiştir.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senetteki âdem (bir kişi) belirsizliğinden dolayı hadis zayıf sayılmaktadır.

9. Rivayet

Ali b. Abdullah bize Süfyân'dan, Süfyan Zührî'den, Zührî Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir: “Peygamber Efendimiz (SAV) ‘Sizden biri ihtiyacını gidermeye gittiğinde kibleye karşı durmasın, Doğu’ya ya da Batı’ya doğru dönsün.’ Ebû Eyyûb dedi ki: Biz Şam’a geldiğimizde kibleye doğru olan bir sürü tuvalet gördük. Bu durumda biz de kible tarafından başka tarafa eğilmeye uğraşır öyle ihtiyacımızı giderirdik ve Allah’tan af dilerdik.”³⁶³

Senedin Ravileri:

Ali b. Abdullah: Tam ismi Ali b. Abdullah b. Ca‘fer³⁶⁴ b. Necîh b. Bekir b. Sa‘d³⁶⁵’dır. Ebu'l-Hasen³⁶⁶ diye künyesi mevcuttur. Hicri 161³⁶⁷ senesinde Basra’da³⁶⁸ doğmuş, hicri 234³⁶⁹ senesinde 73³⁷⁰ yaşında vefat etmiştir. Asker³⁷¹,de (şehir) defnedilmiştir.

³⁶⁰ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 3: 620.

³⁶¹ İbn Hacer, *Takrîb*, 871.

³⁶² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 634.

³⁶³ Buhârî, “Salat”, 29.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَتَيْتُمُ الْعَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ، وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا وَلَكِنْ شَرَفُوا أَوْ غَرَّبُوا» قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: «فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَاجِيضَ بُنِيَّتٍ قِبَلَ الْقِبْلَةِ فَنَنْحَرِفُ، وَنَسْتَغْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى»، وَعَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ

³⁶⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21: 5; İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 310; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 6: 284; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 193; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 469; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 428; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 42; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 11: 42; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 3: 138.

³⁶⁵ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 11: 42.

³⁶⁶ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 310.

³⁶⁷ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 428.

³⁶⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 469.

³⁶⁹ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 429.

³⁷⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 42.

³⁷¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 469.

Ali b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, Yahyâ b. Main ehli sıdk³⁷² demiştir. Buhârî ve Ebû Dâvûd³⁷³ öğrencilerinin arasındadır. Zehebî de hâfızu'l-asr³⁷⁴ olarak nitelendirmiştir.

Süfyân: Temizlik ve Abdest konusundaki yedinci rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir. Aynı de hadis için sahih demiştir.³⁷⁵

10. Rivayet

Ebu't-Tâhir Ahmet b. Amr b. Serh bize Abdullah b. Vehb'den, Abdullah b. Vehb Yunus'tan, Yunus İbn Şihâb'dan, İbn Şihâb Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd de Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir: “Resulullah (SAV) bizi ihtiyaç giderirken kibleye doğru yönelmekten men etti. Doğu'ya ya da batı'ya doğru yönelin dedi.”³⁷⁶

Senedin Ravileri:

Ahmed b. Amr b. Es-Serih: Tam ismi Ahmed b. Amr b. Es-Serih³⁷⁷ dir. Künyesi Ebu't-Tâhir³⁷⁸ dir. El-Mısri³⁷⁹ ve el-Kuraşî³⁸⁰ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 205³⁸¹ senesinde vefat etmiştir.

³⁷² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 6: 194.

³⁷³ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 428.

³⁷⁴ Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, 3: 138.

³⁷⁵ Ayni, *Umdetu'l-Kâri*, 4: 129.

³⁷⁶ İbn Mâce, “Tahâret”, 17.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ مِثْلُ الْوَالِدِ لَوْلِيهِ، أَعْلَمُكُمْ، إِذَا أَنْتُمْ الْعَائِطُ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقَيْلَةَ، وَلَا تُسْتَنْدِرُوا هَا

³⁷⁷ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 33: 435; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 65; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 200; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 29; İbn Mencüye, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, 1: 33; Bâcî, *Ta'dil ve 'c-Cerh*, thk. Ahmed Lebzâr (Magrib: 1991), 312.

³⁷⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 65.

³⁷⁹ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 33: 435.

³⁸⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 65.

³⁸¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 29.

Ahmed b. Amr b. Es-Serîh hakkında sıhhat bakımından İbn Ebi Hatim herhangi bir sakıncası yoktur³⁸² demiştir. Müslim, Ebu Dâvûd, İbni Mace ve Nesâî³⁸³ Ahmed b. Amr Es-Serîh'ten rivayet alanlar arasındadır.

Abdullah b. Vehb: Tam ismi Abdullah b. Vehb³⁸⁴ b. Müslim³⁸⁵, dir. Künyesi Ebû Muhammed³⁸⁶, dir. El-Mısırî³⁸⁷, el-Kuraşî³⁸⁸ ve el-Fihri³⁸⁹ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 125³⁹⁰ senesinde doğmuştur. On yedi³⁹¹ yaşında ilim seyahatlerine başlamıştır. Hicri 197 senesinde Şaban³⁹² ayında vefat etmiştir.

Abdullah b. Vehb hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd kesîru'l-ilm (çok ilim sahibi) ve sika³⁹³, Yayhâ b. Main de sika³⁹⁴ demiştir. İbn Hacer ise fâkih, sika, hâfız ve abid³⁹⁵ olduğunu belirtmiştir.

Yûnus: Tam ismi Yûnus b. Yezîd³⁹⁶ b. Müşkân b. Ebi'n-Necât³⁹⁷, dir. El-Eylî³⁹⁸ ve el-Kuraşî³⁹⁹ diye nisbeleri mevcuttur. Kardeşinin adı Ebu Ali b. Yezîd⁴⁰⁰, amcasının ismi Anbese b. Hâlid⁴⁰¹, dir. Hicri 159⁴⁰² senesinde Mısır'da⁴⁰³ vefat etmiştir.

³⁸² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 2: 65.

³⁸³ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 200.

³⁸⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 227; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 526; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 5: 218; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 5: 189; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 346; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 223; İbn Hacer, *Takrîb*, 556; İclî, *Ma'rifetü's-Sikât*, 2: 65; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 606; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 304; İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 526.

³⁸⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 5: 189.

³⁸⁶ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 5: 218.

³⁸⁷ İbn Hacer, *Takrîb*, 556.

³⁸⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 346.

³⁸⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 606.

³⁹⁰ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 304.

³⁹¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 223.

³⁹² İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 346.

³⁹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 526.

³⁹⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 5: 190.

³⁹⁵ İbn Hacer, *Takrîb*, 556.

³⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 551; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 406; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 9: 247; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 648; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 297; İbn Hacer, *Takrîb*, 1100; İclî, *Ma'rifetü's-Sikât*, 2: 379; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 404; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 162; İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 529; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 484; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 218.

³⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 552.

³⁹⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 529.

³⁹⁹ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 218.

⁴⁰⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 552.

⁴⁰¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 297.

⁴⁰² İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 649.

⁴⁰³ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 406.

Yûnus b. Yezîd hakkında sıhhat bakımından, Zehebî sika⁴⁰⁴, İbn Sa'd, hüccet değildir belkide munker⁴⁰⁵ şeyleri kullanıyordu demiştir. Zehebî İbn Sa'd'ın dediklerini göstererek çok isabetli olmadığını⁴⁰⁶ kitabında belirtmiştir. Ahmed b. Hanbel Veki'den rivayetinde Yûnus b. Yezîd'in hafızasının kötü olduğunu⁴⁰⁷ belirtmiştir. El-'İclî ise sika⁴⁰⁸ olarak nitelendirmiştir.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

11. Rivayet

Muhammed b. Seleme ve Hâris b. Miskîn bize İbn Kâsım'dan, İbn Kâsım Mâlik'ten, Mâlik İshâk b. İbn Abdullah'tan, İshâk b. İbn Abdullah Rafi' b. İshâk'tan, Rafi' b. İshâk da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir: “Ben Mısır'dayken Vallahi bu tuvaletleri ne yapacağımı bilmiyordum. Ama Resulullah (SAV) ‘Sizden biriniz ihtiyaç gidermeye gittiğinde kibleye doğru dönmeyin, Doğu’ya ya da Batı’ya dönsün.’”⁴⁰⁹

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Seleme: Tam ismi Muhammed b. Seleme⁴¹⁰ b. Abdullah b. Ebî Fâtîma⁴¹¹’dır. Künyesi Ebu'l-Hâris⁴¹²’dir. El-Cemâlî⁴¹³, el-Murâdî⁴¹⁴ ve el-Mısıfî⁴¹⁵ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 248⁴¹⁶ senesinde vefat etmiştir.

⁴⁰⁴ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 484.

⁴⁰⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 529.

⁴⁰⁶ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 484.

⁴⁰⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 298.

⁴⁰⁸ İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 2: 379.

⁴⁰⁹ Nesâî, “Tahâret”, 19.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، وَالْحَارِثُ بْنُ مَسْكِينٍ قِرَاءَةً عَلَيْهِ وَأَنَا أَسْمَعُ وَاللَّفْظُ لَهُ، عَنِ ابْنِ الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ رَافِعِ بْنِ إِسْحَاقَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ وَهُوَ بِمِصْرَ يَقُولُ: وَاللَّهِ مَا أَدْرِي كَيْفَ اصْتَنَّ بِهَذِهِ الْكَرَائِسِ وَقَدْ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا ذَهَبَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْغَائِطِ أَوْ الْبُؤْلِ فَلَا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ، وَلَا يَسْتَدْبِرُهَا»

⁴¹⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 277; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 287; İbn Mencûye, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, 2: 180; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 175; Zehebî, *Târîhu'l-İsâmi ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 5: 1228; İbn Hacer, *Takrîb*, 849.

⁴¹¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 287.

⁴¹² İbn Mencûye, *Ricâlu Sahîhi Müslim*, 2: 180.

⁴¹³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 287.

⁴¹⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 277.

Muhammed b. Seleme hakkında sıhhat bakımından İbn Hatîm sadûk⁴¹⁷, Nesâî, sika⁴¹⁸ demiştir. İbn Hacer ise sika ve sebt⁴¹⁹ olarak nitelendirmiştir.

Hâris b. Miskîn: Hâris b. Miskîn, Muhammed b. Seleme ile beraber rivayet ettiği için bir tek ravi incelenmiştir.

İbn Kâsım: Tam ismi Abdurrahman b. El-Kâsım⁴²⁰ b. Muhammed b. Ebî Bekr⁴²¹, dir. Künyesi Ebû Muhammed⁴²², dir. Et-Teymî⁴²³, el-Kuraşî⁴²⁴, el-Bekrî⁴²⁵ ve el-Medenî⁴²⁶ diye nisbeleri mevcuttur. Annesinin adı Karîbe bt. Abdurrahman b. Ebî Bekir Sıddîk⁴²⁷, dir. İsmail, Esmâ', Abdurrahman⁴²⁸ isimli çocukları mevcuttur. Hicri 126 senesinde Medine'de⁴²⁹ yetmiş yaşında⁴³⁰ vefat etmiştir.

İbn Kâsım hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd kesîru'l-hadîs⁴³¹, El-'İclî, Sika⁴³² demiştir. Zehebî ise sika, veriun, müksirun ve imâmun demiştir.⁴³³

Mâlik: Temizlik ve Abdest konusundaki birinci Rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

İshâk b. Abdullah (Ebî Talhâ): Temizlik ve Abdest konusundaki beşinci Rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Rafi' b. İshâk: Tevhîd konusundaki birinci rivayette Rafi' b. İshâk ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

⁴¹⁵ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 175.

⁴¹⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 175.

⁴¹⁷ İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 7: 277.

⁴¹⁸ Zehebî, *Târîhu'l-İsâmi ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 5: 1228.

⁴¹⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, 849.

⁴²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 347; İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 452; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 5: 339; İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 2: 85; İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 5: 278; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 62; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 160; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 640; Zehebî, *Târîhu'l-İsâmi ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 3: 453; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 126; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 5.

⁴²¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 347.

⁴²² Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 640.

⁴²³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 347.

⁴²⁴ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 5: 340.

⁴²⁵ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 5.

⁴²⁶ Zehebî, *Târîhu'l-İsâmi ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*, 3: 453.

⁴²⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 452.

⁴²⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 452.

⁴²⁹ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 160.

⁴³⁰ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 6.

⁴³¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 452.

⁴³² İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 2: 85.

⁴³³ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 640.

Senedin İshâk b. Abdullah isimli ravisi cerh edilmiş olduğundan dolayı hadis tek başına zayıf sayılmaktadır.

12. Rivayet

Muhammed b. Mansûr bize Süfyân'dan, Süfyân Zührî'den, Zührî Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd de Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir: "Peygamber Efendimiz (SAV) 'Önünüzü ya da arkanızı kibleye dönmeyin, ihtiyaç gidermeye gittiğiniz de Doğu'ya ya da Batı'ya yönelin.' dedi"⁴³⁴

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Mansûr: Tam ismi Muhammed b. Mansur⁴³⁵ B. Dâvûd b. İbrâhîm⁴³⁶, dir. Ebû Ca'fer⁴³⁷ ve Ebû Abdullah⁴³⁸ diye iki künyesi mevcuttur. Et-Tûsî⁴³⁹, el-Yemânî⁴⁴⁰, el-Bağdâdî⁴⁴¹ ve el-Cündî⁴⁴² nisbelerini kullanmıştır. Hicri 254⁴⁴³ senesinde seksen sekiz yaşında⁴⁴⁴ vefat etmiştir.

Muhammed b. Mansûr hakkında cerh ta'dil açısından Nesâî sika⁴⁴⁵, Zehebî sika, sahibu'l-ahval⁴⁴⁶, hafız, kudvetu şuyuhu'l-islam⁴⁴⁷ ve İbn Ebî Hâtim meçhul⁴⁴⁸ olarak nitelendirmiştir. Ravinin tadil olduğu kanaatine varılmıştır.

Süfyân: Temizlik ve Abdest konusundaki yedinci rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

⁴³⁴ Nesâî, "Tahâret", 20.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ، وَلَا تَسْتَنْذِرُوهَا لِغَايِطٍ أَوْ بَوْلٍ، وَلَكِنْ شَرَّفُوا أَوْ غَرَّبُوا

⁴³⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26: 499; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 247; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 224; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 12: 212; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 8: 94; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 44; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 4: 406.

⁴³⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26: 499.

⁴³⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 224.

⁴³⁸ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 247.

⁴³⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26: 499.

⁴⁴⁰ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 247.

⁴⁴¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 12: 212.

⁴⁴² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 8: 94.

⁴⁴³ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 224.

⁴⁴⁴ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 12: 214.

⁴⁴⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26: 501.

⁴⁴⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 224.

⁴⁴⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 12: 214.

⁴⁴⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 8: 94.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

13. Rivayet

Yakup b. İbrâhîm bize Gunder'den, Gunder Ma'mer'den, Ma'mer İbn Şihâb'dan, İbn Şihâb Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd de Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir: “Peygamber Efendimiz (SAV) ‘Sizden biriniz ihtiyaç gidermeye gittiğinde kibleye dönmesin, Doğu’ya ya da Batı’ya dönsün.’ buyurmuştur.”⁴⁴⁹

Senedin Ravileri:

Yakup b. İbrâhîm: Tam ismi Yakup b. İbrâhîm⁴⁵⁰ b. Sa'd b. İbrâhîm b. Abdurrahmân b. Avf⁴⁵¹, dir. Künyesi Ebû Yusuf⁴⁵² tur. Zührî⁴⁵³, kureyşi⁴⁵⁴, avfi, medeni, bağdadi⁴⁵⁵ diye nisbeleri mevcuttur. Aslen Medinelidir, Irak'ta⁴⁵⁶ ikamet etmiştir. Kardeşinin adı Sa'd b. İbrâhîm⁴⁵⁷ dir. Hicri 208⁴⁵⁸ senesinde vefat etmiştir.

Yakup b. İbrâhîm hakkında cerh ta'dil açısından İbn Ebî Hatim sadûk⁴⁵⁹, İbn Hibban sika⁴⁶⁰, Zehebî imamu'l-hafız ve hucce demiştir.⁴⁶¹

Gunder: Tam ismi Muhammed b. Ca'fer⁴⁶² dir. Künyesi Ebû Abdurrahman⁴⁶³ dir. Hicri 110⁴⁶⁴ senesine yakın bir zamanda doğmuştur. Hüzeli⁴⁶⁵ diye

⁴⁴⁹ Nesâî, “Tahâret”, 21.

أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبرَاهِيمَ قَالَ: أَنبَأَنَا عُنْدَرٌ قَالَ: أَنبَأَنَا مَعْمَرٌ قَالَ: أَنبَأَنَا ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ، وَلَكِنْ لِيُشْرُقْ أَوْ لِيُغْرِبْ»

⁴⁵⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 345; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 8: 396; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 9: 202; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 284; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 308; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 491; İbn Hacer, *Takrîb*, 1087.

⁴⁵¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 308.

⁴⁵² Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 8: 396.

⁴⁵³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 308.

⁴⁵⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 284.

⁴⁵⁵ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 491.

⁴⁵⁶ Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 8: 396.

⁴⁵⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 308.

⁴⁵⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 284.

⁴⁵⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 9: 202.

⁴⁶⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 284.

⁴⁶¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 491.

⁴⁶² İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 297; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 1: 57; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 7: 221; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 50; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 25; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 98; İbn Hacer, *Takrîb*, 833.

⁴⁶³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 297.

⁴⁶⁴ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 99.

nisbesi mevcuttur. Gunder⁴⁶⁶ ismiyle tanınmıştır. Hicri 193⁴⁶⁷ senesinde zilkade ayında Basra'da vefat etmiştir.⁴⁶⁸

Muhammed b. Ca'fer hakkında cerh ta'dil açısından Zehebî hafız, mücevvit, sebt⁴⁶⁹, İbn Sa'd⁴⁷⁰, İbn Ebî Hatîm⁴⁷¹, İbn Hibban⁴⁷² sika, İbn Hacer sahihu'l kitab demişlerdir.⁴⁷³

Ma'mer : Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki 3. rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki 3. rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

14. Rivayet

Said b. Abdurrahmân bize Süfyân'dan, Süfyân Zührî'den, Zührî Atâ b. Yezîd'den, Atâ b. Yezîd de Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir: "Peygamber Efendimiz (SAV) şöyle dedi: Sizden biriniz ihtiyaç gidermeye gittiğinde kibleye doğru dönmeyin, Doğu'ya ya da Batı'ya yönelsin. Ebû Eyyûb dedi ki: Şam'a geldiğimizde bütün tuvaletlerin kibleye doğru olduğunu fark ettik. Mümkün olduğunca eğilmeye çalışıp, hatamızdan dolayı Allah'tan af dilerdik."⁴⁷⁴

⁴⁶⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 25.

⁴⁶⁶ İbn Hacer, *Takrîb*, 833.

⁴⁶⁷ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 1: 57.

⁴⁶⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 297.

⁴⁶⁹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 98.

⁴⁷⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 297.

⁴⁷¹ İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 221.

⁴⁷² İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 50.

⁴⁷³ İbn Hacer, *Takrîb*, 833.

⁴⁷⁴ Tirmîzî, "Tahâret", 2.

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَتَيْتُمُ الْعَانِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِعَانِطٍ وَلَا بِوَلٍ، وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا، وَلَكِنْ شَرَفُوا أَوْ عَرَبُوا قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَاجِضَ قَدْ بُنِيَتْ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، فَتَنَحَّرَفْنَا عَنْهَا، وَنَسْتَعْفِرُ اللَّهَ

Senedin Ravileri:

Said b. Abdurrahmân: Tam ismi Said b. Abdurrahman b. Hassan⁴⁷⁵, dır. Künyesi Ebû Ubeydullah⁴⁷⁶, tır. El-mahzûmî⁴⁷⁷ ve el-medeni⁴⁷⁸ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 249⁴⁷⁹ senesinde vefat etmiştir.

Said b. Abdurrahman hakkında sıhhat bakımından, Nesâî⁴⁸⁰ ve İbn Hibban sika⁴⁸¹ demiştir. Said b. Abdurrahman'ın taleberi arasında, Nesâî ve Tirmîzî geçmektedir fakat Ahmed b. Hanbel görülmemektedir.⁴⁸²

Süfyân: Temizlik ve Abdest konusundaki yedinci rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki 3. rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki 3. rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

Temizlik ve abdest konusu başlığı altında işlenen on dört rivayette aynı hadis metninin farklı tarikleridir. Bu tarikler aşağıdaki tabloda şema olarak gösterilmektedir.

Temizlik ev Abdest konusundaki 1-7 rivayetlerin farklı tarikleri tablosu.

⁴⁷⁵ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 10: 526; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 439; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 270.

⁴⁷⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 439.

⁴⁷⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 270.

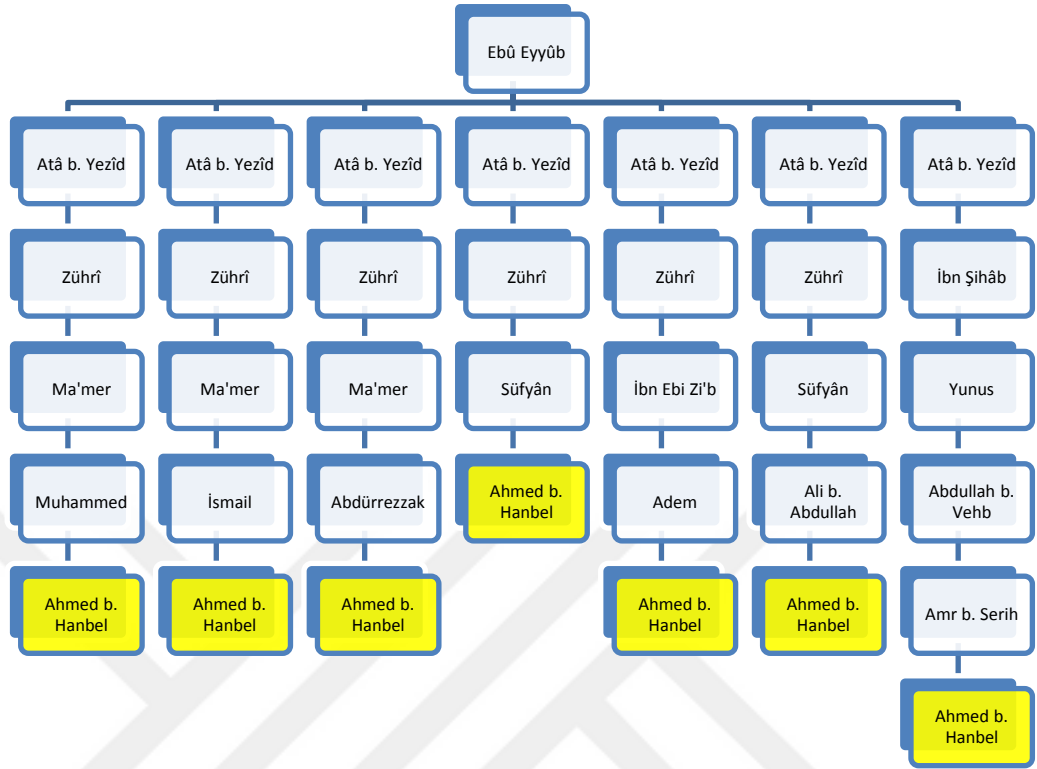
⁴⁷⁸ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 10: 526.

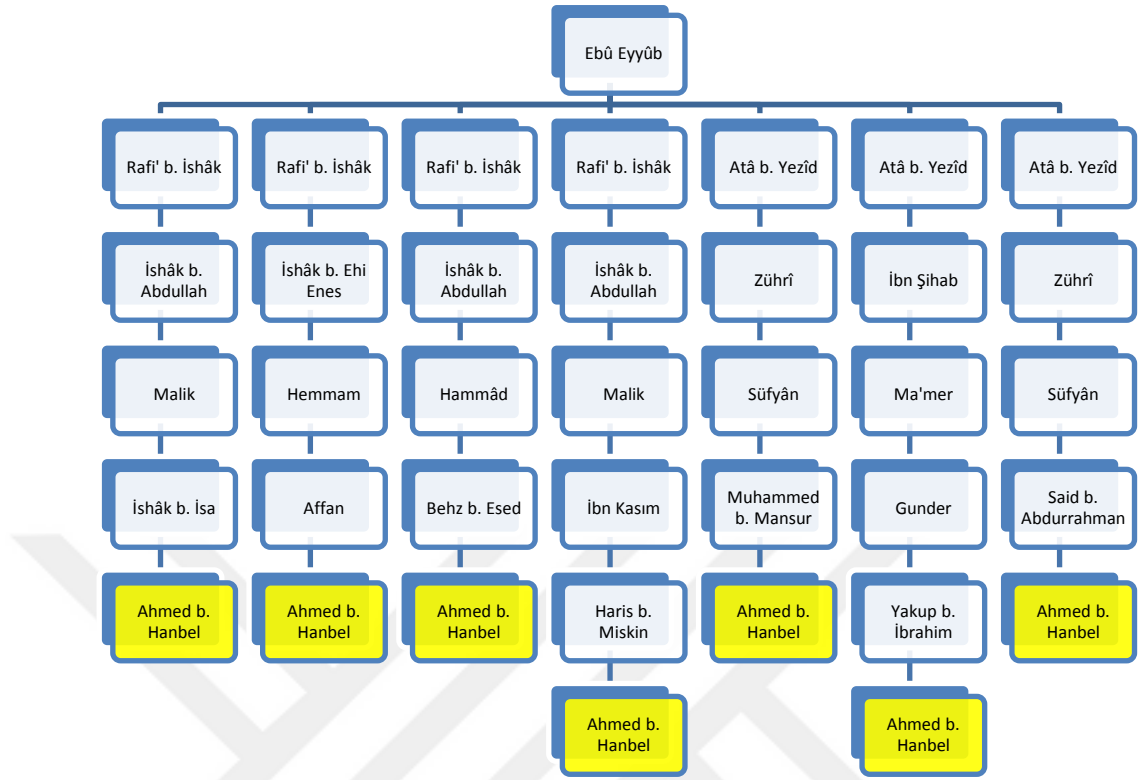
⁴⁷⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 440.

⁴⁸⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 10: 526.

⁴⁸¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 270.

⁴⁸² Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 10: 526.

Temizlik ve Abdest konusundaki 8-14 rivayetlerin farklı tarikleri.

15. Rivayet

Yûnûs b. Muhammed ve Cüneyn bize Leys b. Sad'dan, Leys b. Sad Ebu Zübeyr'den, Ebu Zübeyr Süfyân b. Abdurrahman'dan, O da Asım b. Süfyân es-sekafi'den bildirdiğine göre onlar, Zâtu's-Selâsü gazvesine katılmak istediler ama geç kaldılar. Bir müddet orada durduktan hemen sonra Muâviye'ye gittiler. Hâlid b. Zeyd (r.a) ve Ukbe b. Amir de Muâviye'nin yanındaydı. Asım "Ebû Eyyûb! Bu seneki savaşı kaçırdık. Bize bildirildiğine göre mescitte namaz kılanın Huceyn rivayetinde: "Dört mescitte" ibaresi geçmiştir- günahı bağışlanırmış" deyince Ebû Eyyûb şöyle karşılık verdi: "Yeğenim! Sana bundan daha kolayını söyleyeyim. Resulullah'ın (SAV) "Kendisine emredildiği şekilde abdest alıp emredildiği gibi namaz kılanın geçmiş günahları bağışlanır" buyurduğunu duydum. Böyle değil mi ey Ukbe?" Bunun üzerine Ukbe: "Evet öyle" cevabını verdi.⁴⁸³

⁴⁸³ Hanbel, *Müsned*, 38: 551; Nesai, "Tahâret", 108; İbn Mâce, "İkâmetü's-Salat", 193; Taberâni, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 156; İbn Hibban, *Sahih*, 3: 317.

Senedin Ravileri:

Yunus b. Muhammed: Tam ismi Yûnus b. Muhammed⁴⁸⁴ b. Müslim⁴⁸⁵, dir. Babasının adı İbrahim b. Yûnus⁴⁸⁶ dedesinin ismi Müslim⁴⁸⁷, dir. Künyesi Ebû Muhammed⁴⁸⁸, nisbesi baġdadi⁴⁸⁹, dir. El-müeddip⁴⁹⁰ ve el-muallim⁴⁹¹ diye lakapları mevcuttur. Hicri 207⁴⁹² senesinde vefat etmiştir.

Yûnus b. Muhammed hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sadûk⁴⁹³, İbn Hibban sika⁴⁹⁴, İbn Hacer sika ve sebt⁴⁹⁵ olarak nitelendirmiştir.

Leys b. Sad: Tam ismi Leys b. Sa‘d⁴⁹⁶ b. Abdurrahman⁴⁹⁷ dir. Hicri 94 ya da 93 senesinde⁴⁹⁸ doğmuştur. Künyesi Ebu'l-haris⁴⁹⁹ tir. Mısır'da ikamet ettiği için el-mısrî⁵⁰⁰ diye nisbesi mevcuttur. Hicri 175⁵⁰¹ senesinde vefat etmiştir.

Leys b. Sa‘d hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa‘d sika, kesîru'l-hadis⁵⁰², İbn Hibban sika⁵⁰³, İbn Hacer sika, sebt, fıkıh, imamu'l-meşhur demiştir.

Ebu Zübeyr: Tam ismi Muhammed b. Müslim⁵⁰⁴ b. Tedrus⁵⁰⁵ tur. Künyesi Ebû Zübeyr⁵⁰⁶, nisbesi el-mekki⁵⁰⁷ dir. Hicri 126⁵⁰⁸ senesinde vefat etmiştir.

حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَحَجِيْبٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ سُفْيَانَ التَّقْفِيِّ، أَنَّهُمْ غَزَوْا غَزْوَةَ السَّلَاسِلِ، فَفَاتَهُمُ الْغَزْوُ فَرَابَطُوا، ثُمَّ رَجَعُوا إِلَى مُعَاوِيَةَ وَعِنْدَهُ أَبُو أَيُّوبَ، وَعُفَيْبَةُ بْنُ عَامِرٍ فَقَالَ عَاصِمٌ: يَا أَبَا أَيُّوبَ فَاتَنَا الْغَزْوُ الْعَامَ، وَقَدْ أَخْبَرْنَا أَنَّهُ مَنْ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ، وَقَالَ حُجْبِينَ الْمَسَاجِدِ الْأَرْبَعَةَ، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ، فَقَالَ: إِنَّ أَخِي أَدْلَكَ عَلَى أَيُّسَرَ مِنْ ذَلِكَ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "مَنْ تَوَضَّأَ كَمَا أَمَرَ، وَصَلَّى كَمَا أَمَرَ، غُفِرَ لَهُ مَا قَدَّمَ مِنْ عَمَلٍ" أَكْذَابُ يَا عُفَيْبَةُ؟ قَالَ: نَعَمْ

⁴⁸⁴ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 339; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 410; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 246; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 289; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 540; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 473; İbn Hacer, *Takrîb*, 1099.

⁴⁸⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 540.

⁴⁸⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32: 541.

⁴⁸⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 473.

⁴⁸⁸ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 339.

⁴⁸⁹ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 410.

⁴⁹⁰ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 473.

⁴⁹¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 289.

⁴⁹² İbn Hacer, *Takrîb*, 1099.

⁴⁹³ İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 246.

⁴⁹⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 289.

⁴⁹⁵ İbn Hacer, *Takrîb*, 1099.

⁴⁹⁶ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 254; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 7: 246; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 7: 179;

İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 360; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 255; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 136; İbn Hacer, *Takrîb*, 817.

⁴⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 255.

⁴⁹⁸ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 254.

⁴⁹⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 360.

⁵⁰⁰ İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 7: 179.

⁵⁰¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 360.

⁵⁰² İbn Sa‘d, *Tabakât*, 9: 254.

⁵⁰³ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 360.

Muhammed b. Müslim hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika ve salih⁵⁰⁹ olduğunu belirtmiştir.

Süfyân b. Abdurrahman: Tam ismi Süfyân b. Abdurrahman⁵¹⁰ b. Asım b. Süfyân b. Abdullah⁵¹¹’tır. Künyesi Ebu Zübeyr⁵¹² nisbesi el-Mekki’dir.⁵¹³

Süfyân b. Abdurrahman hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁵¹⁴ İbn Hacer makbul demiştir.⁵¹⁵

Âsım b. Süfyân: Tam ismi Âsım b. Süfyân⁵¹⁶ b. Abdullah b. Rebi⁵¹⁷’dir. Kardeşinin adı Abdullah⁵¹⁸ künyesi sekafî’dir.⁵¹⁹

Âsım b. Süfyân hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika demiştir.⁵²⁰

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

16. Rivayet

Muhammed b. Ubeyd bize Vasıl’dan, Vasıl Ebu Sevre’den, Ebu Sevre de Ebû Eyyûb’dan bildirdiğine göre Resulullah (SAV) “gece iki veya üç defa misvak kullanır, gece uyanınca dört rekât namaz kılar ve hiç konuşmaz, hiç kimseye de bir şey emretmezdi. İki rekâtta bir selam verirdi.” Yine Hâlid b. Zeyd’in haber verdiğine göre Resulullah (SAV) “abdest alırken ağzını çalkalar ve sakalını da alttan suyla meshederdi.”⁵²¹

⁵⁰⁴ İbn Sa’d, *Tabakât*, 8: 42; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26: 402; Buhârî, *Târîhu’l-Kebîr*, 1: 221; İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 1: 151; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 351; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai’l-Emsâr*, 1: 92; İbn Adî, *El-Kâmil fi Duafâi’r-Ricâl*, 7: 284; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 216.

⁵⁰⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26: 402.

⁵⁰⁶ Buhârî, *Târîhu’l-Kebîr*, 1: 221.

⁵⁰⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 351.

⁵⁰⁸ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai’l-Emsâr*, 1: 92.

⁵⁰⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26: 408.

⁵¹⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 449; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11: 172; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 401; İbn Hacer, *Takrîb*, 394.

⁵¹¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11: 172.

⁵¹² İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 401.

⁵¹³ İbn Hacer, *Takrîb*, 394.

⁵¹⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 401.

⁵¹⁵ İbn Hacer, *Takrîb*, 394.

⁵¹⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 13: 484; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 236; İbn Sa’d, *Tabakât*, 8: 79; Buhârî, *Târîhu’l-Kebîr*, 6: 479; İbn Ebî Hâtîm, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 6: 344; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 519.

⁵¹⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 236.

⁵¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 13: 484.

⁵¹⁹ İbn Sa’d, *Tabakât*, 8: 79.

⁵²⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 236.

⁵²¹ Hanbel, *Müsned*, 38: 520; Taberâni, *el-Mu’cem’ul-Kebir*, 4: 178.

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ubeyd: Tam ismi Muhammed b. Ubeyd b. Ebi Umeyye⁵²² dir. Hicri 127⁵²³ senesinde doğmuştur. Tanafisi⁵²⁴ diye nisbesi mevcuttur. Hicri 205⁵²⁵ senesinde vefat etmiştir.

Muhammed b. Ubeyd hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main⁵²⁶ ve El-İclî sika demiştir.⁵²⁷

Vasıl: Tam ismi Vasıl b. Saib⁵²⁸ dir. Künyesi Ebu Yahyâ⁵²⁹ dir. Rıkkâşî⁵³⁰, el-Horosani⁵³¹ ve el-Basri⁵³² diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 144 senesinde vefat etmiştir.⁵³³

Vasıl b. Saib hakkında sıhhat bakımından, Ebu Şeybe zayıf⁵³⁴, Buhârî munkeru'l-hadis demiştir.⁵³⁵

Ravinin cerh edildiği anlaşılmaktadır. Bu da rivayetin zayıf olmasına neden olmuştur.

Ebu Sevre: Tam ismi Ebu Sevre' dir.⁵³⁶ Amcası⁵³⁷ Ebû Eyyûb el-Ensârî' dir.

Ebu Sevre hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁵³⁸, Buhari munkeru'l-hadis⁵³⁹, Yahya b. Main⁵⁴⁰ ve İbn Hacer⁵⁴¹ zayıf demiştir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْبٍ، حَدَّثَنَا وَاصِلٌ، عَنْ أَبِي سُرَّةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَسْتَأْذِنُ مِنَ اللَّيْلِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، وَإِذَا قَامَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ لَا يَتَكَلَّمُ، وَلَا يَأْمُرُ بِشَيْءٍ، وَ يُسَلِّمُ بَيْنَ كُلِّ رُكْعَتَيْنِ

⁵²² Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 26: 54; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 333; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 436.

⁵²³ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 333.

⁵²⁴ Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 26: 54.

⁵²⁵ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 333.

⁵²⁶ Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 26: 56.

⁵²⁷ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 333.

⁵²⁸ Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 30: 401; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 173; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 30; İbn Adî, *el-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, 8: 371; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 346; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 328.

⁵²⁹ Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 30: 401.

⁵³⁰ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 173.

⁵³¹ İbn Adî, *el-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, 8: 371.

⁵³² Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 30: 401.

⁵³³ Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 30: 403.

⁵³⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 31.

⁵³⁵ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 173.

⁵³⁶ Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 33: 394; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 433; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 535; İbn Hacer, *Takrîb*, 1158; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 388; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 570.

⁵³⁷ İbn Hacer, *Takrîb*, 1158.

⁵³⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 570.

⁵³⁹ Mizzî, *Tezhibü'l-Kemâl*, 33: 394.

⁵⁴⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 433.

⁵⁴¹ İbn Hacer, *Takrîb*, 1158.

Senetteki Vasıl b. Ata ve Ebu Sevre isimli ravilerin cerh edilmelerinden dolayı hadis zayıf sayılmaktadır.

17. Rivayet

Bize Veki', Veki' Vasıl'dan, Vasıl Ebu Sevre'den, O da Ebû Eyyûb ile Ata'dan bildirdiğine göre Rasulullah (SAV) "Su ile parmaklarının arasını hilalleyenlere aferin" buyurunca, onlar kim denildi ve "Abdest alırken ve yemekten sonra parmaklarını hilalleyenlerdir" cevabını verdi.⁵⁴²

Senedin Ravileri:

Veki': Tam ismi Veki' b. Cerrâh⁵⁴³ b. Melih b. Adi b. Feres b. Süfyân b. Haris⁵⁴⁴ dir. Aslen Nisaburlu⁵⁴⁵ dur. Hicri 129⁵⁴⁶ senesinde doğmuştur. Künyesi Ebû Süfyân⁵⁴⁷ dır. Ruusi⁵⁴⁸, Kufi⁵⁴⁹ ve Iraki⁵⁵⁰ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 197⁵⁵¹ senesinde vefat etmiştir.

Veki' b. Cerrâh hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁵⁵², İbn Ebi Hatim sebt ve sika⁵⁵³, İbn Sa'd sika, me'mun, hucce, kesîru'l-hadis, alim ve rafi⁵⁵⁴ demiştir.

Vasıl: Temizlik ve Abdest konusundaki on altıncı rivayette incelemesi yapmıştır. Bkz.

Ebu Sevre: Temizlik ve Abdest konusundaki on altıncı rivayette incelemesi yapmıştır. Bkz.

Senetteki Vasıl b. Ata ve Ebu Sevre isimli ravilerin cerh edilmelerinden dolayı hadis zayıf sayılmaktadır.

⁵⁴² Taberâni, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 177; Hanbel, *Müsned*, 38: 508; İbn Ebi Şeybe, *Müsnedü İbn Ebi Şeybe*, 1: 33.

حَدَّثَنَا أَبُو كَيْعَبٍ، عَنْ وَاصِلِ الرَّقَّاشِيِّ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، وَعَنْ عَطَاءٍ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حَبِذَا الْمُتَخَلَّلُونَ» قِيلَ: وَمَا الْمُتَخَلَّلُونَ؟ قَالَ: «فِي الْوُضُوءِ وَالطَّعَامِ»

⁵⁴³ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, 30: 462; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 517; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 8: 179; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 37; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 562; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 208; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 306; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 140; Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 335.

⁵⁴⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 517.

⁵⁴⁵ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, 30: 463.

⁵⁴⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 562.

⁵⁴⁷ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 306.

⁵⁴⁸ Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 4: 335.

⁵⁴⁹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 140.

⁵⁵⁰ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 306.

⁵⁵¹ Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 8: 179.

⁵⁵² İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 562.

⁵⁵³ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 39.

⁵⁵⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 517.

18. Rivayet

Muhammed b. Ubeyd bize Ameş'den, Ameş Müseyyeb b. Rafi'den, O da Ali b. Mudrik'den şöyle rivayet etmiştir "Ebû Eyyûb'un mestlerini çıkardığını gördüm. Oradakiler kendisine baktığında ise şöyle dedi "Resulullah'ın (SAV) mestlerinin üzerine mesh ettiğini gördüm, ama ben abdesti seviyorum."⁵⁵⁵

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ubeyd: Temizlik ve Abdest konusundaki on altıncı rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Âmeş: Âmeş, Süleymân b. Mihrân'dır. Bu raviyle ilgili tevhit konusunda ikinci rivayette inceleme yapılmıştır. Bkz.

Müseyyeb b. Rafi: Tam ismi Müseyyeb b. Rafi⁵⁵⁶dir. Ebu Alai⁵⁵⁷ diye künyesi mevcuttur. El-Kahlili⁵⁵⁸, el-esedi⁵⁵⁹, et-tağlebi⁵⁶⁰ ve el-kûfi⁵⁶¹ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 105⁵⁶² senesinde vefat etmiştir.

Müseyyeb b. Rafi hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban⁵⁶³ ve Yahya b. Main sika⁵⁶⁴, Zehebî hucce⁵⁶⁵ ve sebt⁵⁶⁶ demiştir.

Ali b. Mudrik: Tam ismi Ali b. Mudrik⁵⁶⁷dir. Künyesi Ebû Mudrik⁵⁶⁸tir. En-nehai⁵⁶⁹, el-kufi⁵⁷⁰ ve vehbili⁵⁷¹ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 120 senesinde Hişam b. Abdumelik'in halifeliğinin son zamanlarında vefat etmiştir.⁵⁷²

⁵⁵⁵ Taberâni, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 170; Hanbel, *Müsned*, 38: 549.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنِ الْمُسَيْبِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُدْرِكٍ، قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا أَيُّوبَ نَزَعَ حُقَّتِيهِ، فَتَنظَرُوا إِلَيْهِ، فَقَالَ: أَمَا إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَيْهِمَا، وَلَكِنْ حُبَّبَ إِلَيَّ الْوَضُوءَ

⁵⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27: 586; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 410; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 293; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 437; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 138; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 102; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 265; İbn Hacer, *Takrîb*, 944.

⁵⁵⁷ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 138.

⁵⁵⁸ İbn Hacer, *Takrîb*, 944.

⁵⁵⁹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 102.

⁵⁶⁰ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 138.

⁵⁶¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27: 586.

⁵⁶² Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 265.

⁵⁶³ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 437.

⁵⁶⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 293.

⁵⁶⁵ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 265.

⁵⁶⁶ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 102.

⁵⁶⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21: 126; İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 428; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 6: 294; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 203; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 165; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 133; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 47; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 704.

⁵⁶⁸ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 6: 294.

⁵⁶⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 428.

⁵⁷⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 165.

Ali b. Mudrik hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban⁵⁷³, Yahya b. Main⁵⁷⁴ ve Nesai sika⁵⁷⁵, İbn Ebi Hatim salihun, sadûkun demiştir.⁵⁷⁶

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

19. Rivayet

Muhammed b. Ca'fer bize Şube'den, Hişam b. Urve Şube'ye Urve'den, Ebû Eyyûb Urve'ye Ubey b. Ka'b'dan şöyle rivayet etmiştir "Resulullah'tan (SAV) bildirdiğine göre hanımıyla birlikte olup da menisi gelmeyen kişinin erkeklik organını yıkayıp abdest alması kâfidir."

Abdullah der ki: "Babamın dediğine göre isnadda geçen Meliy ifadesinden kasıt "Güvenilir"dir ve Eyyûb'un, hem de Ubey'in güvenilir olduğu ifade edilmiştir."⁵⁷⁷

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ca'fer: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Şube: Tam ismi Şube b. Haccac⁵⁷⁸ b. Verd⁵⁷⁹dir. Künyesi Ebu Bistami⁵⁸⁰dir. El-ateki⁵⁸¹, el-vasıti⁵⁸² ve el-ezdi⁵⁸³ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 83⁵⁸⁴ senesinde doğmuştur. Basra'da⁵⁸⁵ ikamet etmiştir. Hicri 160⁵⁸⁶ senesinde vefat etmiştir.

⁵⁷¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21: 126.

⁵⁷² İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 428.

⁵⁷³ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 165.

⁵⁷⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 203.

⁵⁷⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21: 127.

⁵⁷⁶ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 203.

⁵⁷⁷ Hanbel, *Müsned*, 35: 15.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنِ الْمَلِيِّ عَنِ الْمَلِيِّ، يَعْنِي بِقَوْلِهِ: الْمَلِيُّ عَنِ الْمَلِيِّ، أبا أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ: «عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الَّذِي يَأْتِي أَهْلَهُ، ثُمَّ لَا يَنْزِلُ يَغْسِلُ ذَكَرَهُ، وَيَتَوَضَّأُ» قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: قَالَ أَبِي: «الْمَلِيُّ عَنِ الْمَلِيِّ ثِقَةٌ عَنْ ثِقَةٍ»

⁵⁷⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 280; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 4: 244; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 1: 126;

İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 446; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 479; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 202; İbn

Hacer, *Takrib*, 1: 436.

⁵⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 479.

⁵⁸⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 446.

⁵⁸¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 479.

⁵⁸² Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 4: 244.

⁵⁸³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 280.

⁵⁸⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 446.

⁵⁸⁵ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 203.

⁵⁸⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 495.

Şube b. Haccac hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika, sebt, sahibu'l-hadis, hucce ve me'mun⁵⁸⁷, İbn Hibban sika⁵⁸⁸, İbn Hacer sika, hafız ve mutkin demiştir.⁵⁸⁹

Hişam b. Urve: Tam ismi Hişam b. Urve⁵⁹⁰ b. Zübeyr b. Avvam⁵⁹¹ dır. Künyesi Ebu Munzer⁵⁹² dir. El-kureyşi⁵⁹³, el-Medenî⁵⁹⁴ ve el-esedi⁵⁹⁵ diye nisbeleri mevcuttur. Zübeyr, Urve, Muhammed⁵⁹⁶ isminde üç oğlu bulunmaktadır. Hicri 61⁵⁹⁷ senesinde doğmuş, 145⁵⁹⁸ senesinde Bağdat'ta⁵⁹⁹ vefat etmiştir.

Hişam b. Urve hakkında sıhhat bakımından, Ali b. Medeni yüz dört⁶⁰⁰ civarında hadisinin olduğunu söylemiştir. İbn Hibban sika⁶⁰¹, İbn Hacer sika, fakih⁶⁰², Razi sika, imam fi'l-hadis⁶⁰³ demiştir.

Hişam b. Urve'nin Babası: Tam ismi Urve b. Zübeyr⁶⁰⁴ b. Huveylid b. Esed b. Abdu'l-uzza b. Kussa⁶⁰⁵ dır. Meşhur sahabe Zübeyr b. Avvam'ın oğludur, hadis tedvinini ilk başlatan tabiinlerdendir. Hicri 23⁶⁰⁶ senesinde doğmuştur. Künyesi Ebu Abdurrahman⁶⁰⁷ dır. El-esedi⁶⁰⁸, el-kureyşi⁶⁰⁹ ve el-Medenî⁶¹⁰ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 99⁶¹¹ senesinde vefat etmiştir.

⁵⁸⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 280.

⁵⁸⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 446.

⁵⁸⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 436.

⁵⁹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 462; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 193; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 63; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 502; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30: 233; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 34; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 1022.

⁵⁹¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 462.

⁵⁹² Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 8: 193.

⁵⁹³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30: 233.

⁵⁹⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 63.

⁵⁹⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 502.

⁵⁹⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 462.

⁵⁹⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 34.

⁵⁹⁸ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 1022.

⁵⁹⁹ İbn İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 1022. Sa'd, *Tabakât*, 7: 462.

⁶⁰⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30: 237.

⁶⁰¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 502.

⁶⁰² İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 1022.

⁶⁰³ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 35.

⁶⁰⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 2: 333; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 7: 31; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 395; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 194; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20: 11; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 4: 421; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 674.

⁶⁰⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20: 12.

⁶⁰⁶ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 4: 422.

⁶⁰⁷ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 7: 31.

⁶⁰⁸ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 4: 421.

⁶⁰⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 395.

⁶¹⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 194.

⁶¹¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 195.

Urve b. Zübeyr hakkında sıhhat bakımından, El-'İclî sika⁶¹², İbn Hacer sika ve fakih⁶¹³ demiştir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

20. Rivayet

Süfyan bize Amr'dan, Abdurrahman b. Saibe Amr'a Abdurrahman b. Suad'dan, O da Ebû Eyyûb'dan bildirdiğine göre Allah Resulu (SAV) "Su, kesinlikle su sebebiyle gerekir" buyurmuştur.⁶¹⁴

Senedin Ravileri:

Süfyan: Temizlik ve Abdest konusundaki yedinci rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Amr: Tam ismi Amr b. Dînâr⁶¹⁵dir. Künyesi Ebû Muhammed⁶¹⁶dir. Hicri 45⁶¹⁷ senesinde Muaviye zamanında doğmuştur. El-esram⁶¹⁸, el-mekki⁶¹⁹ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 126⁶²⁰ senesinde vefat etmiştir.

Amr b. Dînâr hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁶²¹, İbn Hacer sebt, sika⁶²², İbn Ebi Hatim de sika demiştir.⁶²³

Abdurrahman b. Saibe: Tam ismi Abdurrahman b. Saibe' dir.⁶²⁴

Abdurrahman b. Saibe hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika demiştir.⁶²⁵

⁶¹² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20: 15.

⁶¹³ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 674.

⁶¹⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 511.

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعَادٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ

⁶¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22: 5; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 231; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 167; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 734; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 300; İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 2: 175.

⁶¹⁶ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 734.

⁶¹⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 300.

⁶¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22: 5.

⁶¹⁹ İclî, *Ma'rîfetü's-Sikât*, 2: 175.

⁶²⁰ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 734.

⁶²¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 167.

⁶²² İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 734.

⁶²³ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 395.

⁶²⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 129; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 91; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 628; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 566.

⁶²⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 91.

Abdurrahman b. Suad: Tam ismi Abdurrahman b. Suad⁶²⁶ dir. El-Hicazi⁶²⁷, el-Medenî⁶²⁸ diye nisbeleri mevcuttur.

Abdurrahman b. Suad hakkında sıhhat bakımından kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Senetteki Abdurrahman b. Suad isimli ravi hariç bütün raviler sika ve cerh edilmemiştir. Abdurrahman b. Suad hakkında da cerh edildiğine dair bir bilgi bulunmadığı için, hadis sahih sayılmaktadır.

Ebû Eyyûb'un Temizlik ve Abdest konusunda 20 rivayetinin bulunması onun bu konuya ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Nitekim temizlik imandandır hadisi bunu destekler niteliktedir.

2.1.1.3. Namaz

Bu bölümde Hâlid b. Zeyd'den namaz konusuyla alakalı gelen rivayetleri ele alacağız.

1. Rivayet

Hâkim b. Nafi bize İsmail b. Ayyaş'dan, Zamzame b. Zur'a İsmail b. Ayyaş'a Şerih b. Ubeyd'den, Şureyh b. Ubeyd Ebu Ruhm'dan, O da Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir Resulullah (SAV) "Her namaz kendisinden önce kılınan namazla arasındaki günahları siler" buyurmuştur.⁶²⁹

Senedin Ravileri:

Hâkim b. Nafi: Tam ismi Hâkim b. Nafi⁶³⁰ dir. El-buhrani⁶³¹, el-humusi⁶³² diye nisbeleri mevcuttur. Künyesi abu'l-yemani⁶³³ dir. Hicri 222 senesinde halife Ebi İshâk b. Harun zamanında⁶³⁴ vefat etmiştir.

⁶²⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 132; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 5: 290; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 628; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 5: 290.

⁶²⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 132.

⁶²⁸ Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 5: 290.

⁶²⁹ Hanbel, *Müsned*, 38: 489; Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebîr*, 4: 126.

حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي عَاشٍ، عَنْ صَمُوعِ بْنِ زُرْعَةَ، عَنْ شَرِيحِ بْنِ عُبَيْدٍ، أَنَّ أَبَا رُهْمَ السَّمْعِيِّ كَانَ يُحَدِّثُ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ حَدَّثَهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «إِنَّ كُلَّ صَلَاةٍ تُحُطُّ مَا بَيْنَ يَدَيْهَا مِنْ خَطِيئَةٍ

⁶³⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 146; Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 2: 344; Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 1: 581; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 264; İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 477.

⁶³¹ Buhârî, *Târihu'l-Kebîr*, 2: 344.

⁶³² İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 477.

⁶³³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 146.

⁶³⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 477.

Hâkim b. Nafi hakkında sıhhat bakımından, Zehebî sika⁶³⁵, İbn Hacer sebt ve sika⁶³⁶, Ebn Ebi Hatim sadûkun ve sika⁶³⁷ demiştir.

İsmail b. Ayyaş: Tam ismi İsmail b. Ayyaş⁶³⁸ b. Süleym⁶³⁹dir. Künyesi Ebu Utbe⁶⁴⁰dir. Hicri 106⁶⁴¹ senesinde doğmuştur. El-ansi⁶⁴² ve el-humusi⁶⁴³ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 181 senesinde rebiyyul evvel ayında⁶⁴⁴ vefat etmiştir.

İsmail b. Ayyaş hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sebt ve sahih demiştir.⁶⁴⁵

Zamzâme b. Zur'a: tam ismi Zamzame b. Zur'a⁶⁴⁶ b. Suveb⁶⁴⁷dur. El-hazrami⁶⁴⁸ ve el-hımusi⁶⁴⁹ diye nisbeleri mevcuttur.

Zamzame b. Zur'a hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim zayıf⁶⁵⁰, Yahya b. Main⁶⁵¹ ve İbn Hibban sika demiştir.⁶⁵²

Şureyh b. Ubeyd: Tam ismi Şureyh b. Ubeyd⁶⁵³ b. Şureyh⁶⁵⁴dir. Künyesi Ebû's-Salte⁶⁵⁵ ve ebu's-Savvab⁶⁵⁶dir. El-hazrami⁶⁵⁷, el-Hımsi⁶⁵⁸, el-Makrai⁶⁵⁹ ve eş-

⁶³⁵ Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 1: 581.

⁶³⁶ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 264.

⁶³⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 153.

⁶³⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 163; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 191; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 248; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 253; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 312; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 1: 240.

⁶³⁹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 312.

⁶⁴⁰ Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 1: 240.

⁶⁴¹ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 255.

⁶⁴² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 191.

⁶⁴³ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 253.

⁶⁴⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 249.

⁶⁴⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 192.

⁶⁴⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13: 327; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 468; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 4: 338; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 331; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 460; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 485.

⁶⁴⁷ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 460.

⁶⁴⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 468.

⁶⁴⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13: 327.

⁶⁵⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 468.

⁶⁵¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13: 327.

⁶⁵² İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 485.

⁶⁵³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 446; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 334; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 4: 230; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 434; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 353; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 483; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 147.

⁶⁵⁴ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 434.

⁶⁵⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 334.

⁶⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 446.

⁶⁵⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 483.

⁶⁵⁸ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 434.

⁶⁵⁹ Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 4: 230.

Şâmi⁶⁶⁰ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 100⁶⁶¹ senesinden sonra vefat ettiği kaynaklarda geçmektedir.

Şureyh b. Ubeyd hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁶⁶², Zehebî sadûk⁶⁶³, Nesai de sika demiştir.⁶⁶⁴

Ebû Ruhm: Tam ismi Ahzab b. Esîd⁶⁶⁵dir. Lakabı Ebû Ruhm es-semmeî'dir.⁶⁶⁶

Ebû Ruhm hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁶⁶⁷ demiştir. Ebu Davud, Nesâi ve İbn Mace Ebû Ruhm'dan rivayette bulunmuşlardır.⁶⁶⁸

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir. Zamzame b. Zur'a hakkında her ne kadar İbn Hatim zayıf desede, Yahya b. Main ve İbn Hibban beraber sika dedikleri için, sika olduğuna yönelik kanaat ağır basmaktadır.

2. Rivayet

Kuteybe b. Said bize Abdullah b. Lehia'dan, Abdullah b. Lehia Eslem b. İmran'a Yezîd b. Ebi Habib'den, O da Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir "Resulullah (SAV) "Akşam namazını yıldızlar görünmeden kılın buyurdu."⁶⁶⁹

Senedin Ravileri:

Kuteybe b. Said: Tam ismi Kuteybe b. Said⁶⁷⁰ b. Cemîl b. Tarîf b. Abdullah⁶⁷¹dir. Künyesi Ebu Raca⁶⁷²dir. Hicri 150⁶⁷³ senesinde doğmuştur. El-

⁶⁶⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 4: 334.

⁶⁶¹ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 434.

⁶⁶² İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 353.

⁶⁶³ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 484.

⁶⁶⁴ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 12: 447.

⁶⁶⁵ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 2: 281; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 348; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 60; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 143.

⁶⁶⁶ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 143.

⁶⁶⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 60.

⁶⁶⁸ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 2: 281.

⁶⁶⁹ Hanbel, *Müsned*, 38: 503; Taberâni, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 176.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَسْلَمَ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: بَادِرُوا بِصَلَاةِ الْمَغْرَبِ قَبْلَ طُلُوعِ النُّجْمِ

⁶⁷⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 23: 523; Buhârî, *Târîhu'l-Kebîr*, 7: 195; İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 383; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 7: 140; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 20; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 134; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 11: 15.

⁶⁷¹ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 23: 523.

⁶⁷² İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 383.

⁶⁷³ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 20.

belhi⁶⁷⁴ ve el-bağlani⁶⁷⁵ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 240 senesinin şaban ayında⁶⁷⁶ vefat etmiştir.

Kuteybe b. Said hakkında cerh ve tadil açısından, Yahya b. Main⁶⁷⁷ ve İbn Hibban sika⁶⁷⁸, Nesâî sika, sadûk demiştir.⁶⁷⁹

Abdullah b. Lehia: Tevhit konusundaki dördüncü rivayette Abdullah b. Lehia ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Yezîd b. Ebi Habib: Tam ismi Yezîd b. Ebi Habib⁶⁸⁰’dir. Künyesi Ebû Raca⁶⁸¹, nisbesi el-mısri⁶⁸²’dir. Mısır müftülüğü görevinde⁶⁸³ bulunmuştur. Hicri 128⁶⁸⁴ senesinde vefat etmiştir.

Yezîd b. Ebi Habib hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa’d sika, kesiru’l - hadis⁶⁸⁵, İbn Hacer⁶⁸⁶ ve İbn Hibban sika demiştir.⁶⁸⁷

Eslem Ebi İmran: Eslem Ebi İmran hakkında sadece Ahmet b. Hanbel’in Şuayb el-arnavut şerhinde, adının İbn Yezîd et-tücafi ve sika bir ravi olduğu haricinde bilgi bulunamamıştır.

Senetteki Abdullah b. Lehia isimli ravinin cerh edilmiş olmasından dolayı, hadis hasen sayılmıştır. Fakat bu rivayet İbn Lehia tarikinin de bulunmasından dolayı, sahih⁶⁸⁸ olmaktadır.

3. Rivayet

İsmail bize Muhammed b. İshâk’dan, Yezîd b. Ebi habib Muhammed b. İshâk’a Mersed b. Abdullah’dan bildirdiğine göre “Bir savaşa çıktığı sırada Ebû Eyyûb yanımıza uğradı. Ukbe b. Amir’in Mısır valiliği zamanındaydı. Ukbe b. Amir akşam

⁶⁷⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 7: 140.

⁶⁷⁵ Buhârî, *Târîhu 'l-Kebîr*, 7: 195.

⁶⁷⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 134.

⁶⁷⁷ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 7: 140.

⁶⁷⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 20.

⁶⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 23: 529.

⁶⁸⁰ İbn Sa’d, *Tabakât*, 9: 520; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 9: 267; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 546; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 32: 102; Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 6: 31; İbn Hacer, *Takrîb*, 1073.

⁶⁸¹ İbn Sa’d, *Tabakât*, 9: 520.

⁶⁸² Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 32: 102.

⁶⁸³ Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 6: 31.

⁶⁸⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 546.

⁶⁸⁵ İbn Sa’d, *Tabakât*, 9: 520.

⁶⁸⁶ İbn Hacer, *Takrîb*, 1073.

⁶⁸⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 546.

⁶⁸⁸ Hanbel, *Müsned*, 38: 504.

namazını geç kıldırınca Ebû Eyyûb yanına gitti ve dedi ki “Ey Ukbe! Bu nasıl bir namazdır böyle!” dedi. Ukbe “Meşguliyetten dolayı” karşılığını verince, Ebû Eyyûb şöyle dedi “Vallahi insanlar senin Rasulullah’ı (SAV) bu şekilde geç kıldırırken gördüğünü zannedecek! Oysa Rasulullah’ın (SAV) “Akşam namazını yıldızların birbirine girdiği zamana kadar geciktirmedikleri sürece ümmetim hayır üzerinde demektir.” Buyurduğunu işitmedin mi?”⁶⁸⁹

Senedin Ravileri:

İsmail: İsmail b. İbrahim⁶⁹⁰ b. Mıksem⁶⁹¹ dir. Künyesi Ebu Beşir⁶⁹² dir. Hicri 110 senesinde⁶⁹³ doğmuştur. El-esedî⁶⁹⁴ diye nisbesi mevcuttur. Hicri 193 senesinde⁶⁹⁵ vefat etmiştir.

İsmail b. İbrahim hakkında cerh ve ta’dil açısından, Zehebî imam, allame, hafız, sebt⁶⁹⁶, Yahya b. Main sika demiştir.⁶⁹⁷

Muhammed b. İshâk: Tam ismi Muhammed b. İshâk⁶⁹⁸ b. Yesâr b. Hıyâr⁶⁹⁹ dır. Künyesi Ebû Bekir⁷⁰⁰ dir. Hicri 152 senesinde Bağdat’ta⁷⁰¹ vefat etmiştir.

Muhammed b. İshâk hakkında sıhhat bakımından, Zehebî allame, hafız⁷⁰², İbn Hacer müdellis demiştir.⁷⁰³

Yezîd b. Ebî Habib: Namaz konusundaki ikinci rivayette Yezîd b. Ebî Habib ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

⁶⁸⁹ Hanbel, *Müsned*, 38: 517; İbn Huzeyme, *Sahih*, 1: 174; Hâkim, *el-Müstedrek*, 1: 303.

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيِّ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا أَبُو أَيُّوبَ غَارِيًّا، وَعَقْبُهُ بْنُ عَامِرٍ يَوْمَئِذٍ عَلَى مِصْرَ فَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ، فَقَامَ إِلَيْهِ أَبُو أَيُّوبَ فَقَالَ: مَا هَذِهِ الصَّلَاةُ يَا عَقْبَةُ؟ فَقَالَ: شَعَلْنَا، قَالَ: أَمَا وَاللَّهِ مَا بِي إِلَّا أَنْ يَطُنَّ النَّاسُ أَنَّكَ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ هَذَا، أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: “لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ، أَوْ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخَّرُوا الْمَغْرِبَ إِلَى أَنْ تَشْتَبِكَ النُّجُومُ

⁶⁹⁰ İbn Sa’d, *Tabakât*, 9: 327; Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 1: 342; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 2: 153; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3: 23; Zehebî, *Mizânü’l-i’tidâl*, 1: 216; Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 9: 107; İbn Hacer, *Takrîb*, 136.

⁶⁹¹ İbn Sa’d, *Tabakât*, 9: 327.

⁶⁹² Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 1: 342.

⁶⁹³ Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 9: 107.

⁶⁹⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 2: 153.

⁶⁹⁵ İbn Hacer, *Takrîb*, 136.

⁶⁹⁶ Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 9: 107.

⁶⁹⁷ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 2: 153.

⁶⁹⁸ İbn Sa’d, *Tabakât*, 7: 552; Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 1: 40; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 7: 191; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24: 405; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 380; Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 7: 33; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 825.

⁶⁹⁹ Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 7: 33.

⁷⁰⁰ Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 1: 40.

⁷⁰¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 380.

⁷⁰² Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 7: 33.

⁷⁰³ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 825.

Mersed b. Abdullah: Tam ismi Mersed b. Abdullah⁷⁰⁴ dir. Künyesi Ebu'l-hayr⁷⁰⁵ dir. Mısırlı olup el-yezeni diye nisbesi⁷⁰⁶ mevcuttur. Velid b. Abdulmelik zamanında hicri 90 senesinde vefat etmiştir.⁷⁰⁷

Mersed b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika, salih demiştir.⁷⁰⁸

Senetteki Muhammed b. İshâk (müdelles) ravisinden dolayı hadis hasendir. Diğer kalan raviler sikadır.

4. Rivayet

Muhammed b. Ubeyd bize Muhammed b. İshâk'tan, Talha b Ubeydullah (İbn Keriz) Muhammed b. İshâk'a Mekke ahalisinden Kureyşli bir adamdan, o da Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir “Adamın biri giysisinde bir bit görünce onu alıp mescidin içine atmak istedi. Ancak Rasulullah (SAV) ona: “Bunu yapma! Mescitten çıkana kadar onu giyisinde sakla” buyurdu.⁷⁰⁹

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ubeyd: Tam ismi Muhammed b. Ubeyd⁷¹⁰ b. Ebi Ummiye⁷¹¹ dir. Ebu Abdullah⁷¹² diye künyesi mevcuttur. Hicri 203 senesinde vefat⁷¹³ etmiştir.

Muhammed b. Ubeyd hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika, kesîru'l-hadis⁷¹⁴, Yahya b. Main sika⁷¹⁵ demiştir.

Muhammed b. İshâk: Namaz konusundaki üçüncü rivayette Muhammed b. İshâk ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

⁷⁰⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 517; Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 7: 416; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 439; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai 'l-Emsâr*, 1: 152; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 27: 357; Zehebî, *Tezkiratu 'l-huffâz*, 1: 73.

⁷⁰⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 517.

⁷⁰⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 439.

⁷⁰⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 517.

⁷⁰⁸ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai 'l-Emsâr*, 1: 152.

⁷⁰⁹ Hanbel, *Müsned*, 38: 538.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ يَعْني ابْنَ كَرِيزٍ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ مِنْ فُرَيْشٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: وَجَدَ رَجُلًا فِي تَوْبِهِ قُمَّلَةً فَأَخَذَهَا لِيَطْرَحَهَا فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَفْعَلْ ارْتُدَّهَا فِي تَوْبِكَ حَتَّى تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ»

⁷¹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 520; Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 1: 173; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 8: 10; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 441; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 198.

⁷¹¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 520.

⁷¹² İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 441.

⁷¹³ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 1: 173.

⁷¹⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 8: 520.

⁷¹⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 8: 11.

Talha b. Ubeydullah: Tam ismi Talha b. Ubeydullah⁷¹⁶ b. Keriz⁷¹⁷dir. El-huzai ve el-kabi⁷¹⁸ diye nisbeler mevcuttur.

Talha b. Ubeydullah hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban ve Nesâî sika⁷¹⁹ demişlerdir.

Mekke ahalisinden kureyşli bir adam:

Senetteki Muhammed b. İshak'ın müdelles olduğu namaz konsuundaki üçüncü rivayette belirtilmiştir. Ayrıca Mekke ahalisinden kureyşli biri ifadesi ravinin kim olduğunu gizlediği için hadis zayıftır.

5. Rivayet

Yahya b. Said bize Hişam'dan, Mervan Zeyd b. Sabit veya Ebû Eyyûb'dan Hişam'a şöyle rivayet etmiştir “Akşam namazının iki rekâtını da kısa tuttuğunu görüyorum. Oysa ben, Resulullah'ın (SAV) iki rekâtta A'raf Suresini okuduğunu gördüm”dedi.⁷²⁰

Senedin Ravileri:

Yahya b. Said: Tam ismi Yahya b. Said⁷²¹ b. Feruh⁷²²dur. Künyesi Ebu Said⁷²³dir. El-kattan ve el-basri⁷²⁴ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 198 senesinin sefer ayında Basra'da Halife Abdullah b. Harun zamanında⁷²⁵ vefat etmiştir.

Yahya b. Said hakkında sıhhat bakımından, El- 'Iclî, Ebu Hatim ve Nesai⁷²⁶ sika demiştirler.

Hişam: Tam ismi Hişam b. Urve⁷²⁷ b. Zübeyr b. Avvam⁷²⁸dır. Künyesi Ebu Munzer⁷²⁹dir. Zübeyr, Urve ve Muhammed⁷³⁰ adında üç oğlu bulunmaktadır. Hicri

⁷¹⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 227; Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 4: 347; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 393; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 514; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 13: 424.

⁷¹⁷ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 4: 347.

⁷¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 13: 424.

⁷¹⁹ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 13: 425.

⁷²⁰ İbn Huzeyme, *Sahih*, 1: 259; Hanbel, *Müsned*, 35: 484; Tirmizî, *Salat*, 230; Ebû Dâvûd, “Salat”, 128; Nesai, “İftitah”, 67.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ هِشَامٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ، أَوْ أَبَا أَيُّوبَ، قَالَ لِمَرْوَانَ: أَلَمْ أَرَكَ قَصْرْتَ سَجْدَتِي الْمَغْرِبِ؟ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِيهَا بِالْأَعْرَافِ

⁷²¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 294; Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 8: 276; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 9: 150; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 31: 329; Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 9: 175.

⁷²² Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 31: 329.

⁷²³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 294.

⁷²⁴ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 8: 276.

⁷²⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 9: 294.

⁷²⁶ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 31: 340.

61⁷³¹ senesinde doğmuştur. İbn Hibban 141⁷³² senesinde vefat etmiş olmasının ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Hişam b. Urve hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika, sebt, kesîru'l-hadis ve hucce⁷³³ demiştir.

Babası: Tam ismi Urve b. Zübeyr⁷³⁴ b. Avvam⁷³⁵ dır. Künyesi Ebû Abdullah⁷³⁶ dır. El-kureysi ve el-esedi⁷³⁷ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 99⁷³⁸ senesinde vefat etmiştir.

Urve b. Zübeyr hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika, kesîru'l-hadis, fıkihen, alimen, sebt ve memun⁷³⁹ demiştir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

6. Rivayet

İshâk b. İbrahim bize Seleme b. Fazl'dan, Muhammed b. İshâk Seleme b. Fazl'a Yezîd b. Yezîd b. Cabir'den, Kasım b. Muhaymire Yezîd b. Yezîd b. Cabir'e Abdullah b. Yaiş'den, O da Hâlid b. Zeyd (r.a)'den şöyle rivayet ettiği "Peygamberimiz (SAV) "Kim sabah namazını kıldıktan sonra on defa: "Lailaheillallahu vahdehula şerikeleh, lehu'ul-mülkü ve-lehu'l-hamdu ve hüvea'laküllü şeyin kadir" sözlerini söylerse onun için dört köle serbest bırakmaya denktir. Bunları söylediğinde on sevap yazılır sonra on günah da temizlenir. Onlarla makamı on derece yükselir. Bunlar kendisi için akşama kadar şeytana karşı bir koruyucudur. Bunları akşam söylediği zaman da durum aynı şekildedir."⁷⁴⁰

⁷²⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 462; Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 8: 193; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 63; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 502; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 144; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 34.

⁷²⁸ Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 8: 193.

⁷²⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 502.

⁷³⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 462.

⁷³¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 34.

⁷³² İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 502.

⁷³³ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 144.

⁷³⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 177; Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 7: 31; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 395; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 194; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 20: 11.

⁷³⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 395.

⁷³⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 194.

⁷³⁷ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 20: 11.

⁷³⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 194.

⁷³⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 178.

⁷⁴⁰ Hanbel, *Müsned*, 38: 501; Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 185.

Senedin Ravileri:

İshâk b. İbrahim: Tam ismi İshâk b. İbrahim b. Mahled b. İbrahim b. Matar⁷⁴¹dır. Künyesi Ebû Yakup⁷⁴²dur. Hicri 238 senesinde 72 yaşında⁷⁴³ vefat etmiştir.

İshâk b. İbrahim hakkında sıhhat bakımından, İbn Hacer sika, hafız, müctehid, Zehebî muteber⁷⁴⁴ demiştir.

Seleme b. Fazl: Tam ismi Seleme b. Fazl⁷⁴⁵dır. Künyesi Ebû Abdullah⁷⁴⁶dır. El-kindî⁷⁴⁷ ve el-ebreş⁷⁴⁸ diye nisbeleri mevcuttur. İbn Hibban hicri 190 senedinden sonra vefat⁷⁴⁹ ettiğini belirtmiştir.

Seleme b. Fazl hakkında sıhhat bakımından, Zehebî sika⁷⁵⁰, İbn Main sika, Nesâî zayıf demiştir.⁷⁵¹

Muhammed b. İshâk: Namaz konusundaki üçüncü rivayette Muhammed b. İshâk ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Yezîd b. Yezîd b. Cabir: Tam ismi Yezîd b. Yezîd b. Cabir⁷⁵²dir. Eş-Şami ve el-Ezdi⁷⁵³ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 134 senesinde vefat etmiştir.⁷⁵⁴

Yezîd b. Yezîd b. Cabir hakkında sıhhat bakımından, Ebu Davud⁷⁵⁵ ve İbn Hibban sika⁷⁵⁶, Yahya b. Main de sika demiştir.⁷⁵⁷

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا سَلْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مَخْيَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعِيشَ، عَنْ أَبِي أُيُوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمَلِكُ وَالْهَرَمُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ، كُنَّ كَعَدْلِ أَرْبَعِ رِقَابٍ، وَكُتِبَ لَهُ بِهِنَّ عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَمَجِيَ عَنْهُ بِهِنَّ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ، وَرَفِعَ لَهُ بِهِنَّ عَشْرُ دَرَجَاتٍ، وَكُنَّ لَهُ حِرْسًا مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِذَا قَالَهَا بَعْدَ الْمَغْرَبِ قَمِئًا ذَلِكَ

⁷⁴¹ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 1: 379; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 115; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 20: 373; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 233.

⁷⁴² Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 233.

⁷⁴³ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 115.

⁷⁴⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 233.

⁷⁴⁵ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 4: 84; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 4: 168; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 287;

Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 11: 305; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 454; Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 9: 49;

⁷⁴⁶ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 4: 168.

⁷⁴⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 287.

⁷⁴⁸ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 11: 305.

⁷⁴⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 287.

⁷⁵⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 454.

⁷⁵¹ Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 9: 50.

⁷⁵² Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 8: 369; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 9: 296; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 619; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai 'l-emsâr*, 1: 286; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 32: 273; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 391.

⁷⁵³ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 9: 296.

⁷⁵⁴ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 8: 369.

⁷⁵⁵ Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 6: 158.

Kasım b. Muhaymire: Tam ismi Kasım b. Muhaymire⁷⁵⁸dir. Künyesi Ebû Urve⁷⁵⁹dir. Dimeşk'te ikamet⁷⁶⁰ etmiştir. El-Kufi ve el-Hemdani⁷⁶¹ diye nisbeleri mevcuttur.

Kasım b. Muhaymire hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main⁷⁶², İbn Hibban⁷⁶³ ve İbn Sa'd sika demiştir.⁷⁶⁴

Abdullah b. Yaiş: İbn Hibban sikat kitabında⁷⁶⁵ ravi hakkında sadece rivayet ettiği hadis yazmaktadır. Diğer hiçbir kaynakta bilgi bulunamamıştır. Ravinin cehaleti sübuta ermiştir. Bu sebeple ravi cerh⁷⁶⁶ (ilgili sayfa dipnotunda bilhi mevcuttur) edilmiştir.

Senetteki meçhul ravi olan Abdullah b. Yaiş'in cehaleti yüzünden hadis zayıf sayılmaktadır.

7. Rivayet

Ebu Muaviye bize Ubeyde'den, İbrahim Ubeyde'ye Sehm b. Mincap'tan, Kaza Sehm b. Mincap'a Karse'den, O da Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir “Rasulullah efendimiz (SAV) zeval vakti devamlı dört rekât namaz kıldığını görünce “Ey Allah'ın Resulu! Kıldığını gördüğüm bu dört rekât nedir?” diye sordum. Hz. Peygamber (SAV) “Zeval vakti gökyüzü kapıları açılır ve öğle namazı kılincaya kadar açık kalır. Bu saatte hayırlarımın yükselmesini isterim” cevabını verdi. Ben “Ey Allah'ın Resulu! Hepsinde de okuyor musun?” diye sorunca, Resulullah (SAV) “Evet” cevabını verdi. Ben “Arada selam var mı?” diye sorunca “Hayır” cevabını verdi.⁷⁶⁷

⁷⁵⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 619.

⁷⁵⁷ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 9: 296.

⁷⁵⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 304; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 7: 120; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 332; İbn Hibbân, *Meşâhîru U'lemai'l-emsâr*, 1: 289; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23: 442; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 201.

⁷⁵⁹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 201.

⁷⁶⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23: 442.

⁷⁶¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 201.

⁷⁶² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 7: 120.

⁷⁶³ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 332.

⁷⁶⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 304.

⁷⁶⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 62.

⁷⁶⁶ Hanbel, *Müsned*, 38: 501.

⁷⁶⁷ İbn Mâce, “İkâmetu's-Salat”, 105; Hanbel, *Müsned*, 38: 512; age, 44: 314; age, 38: 542.

حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ، عَنْ إِبرَاهِيمَ، عَنْ سَهْمِ بْنِ مِجَابٍ، عَنْ قَزْعَةَ، عَنْ الْقُرَيْعِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: أَدْمَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذِهِ الرِّكَعَاتُ الَّتِي أَرَاكَ قَدْ أَدْمَنْتَهَا قَالَ: «إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ تُفْتَحُ عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ، فَلَا تُرْتَجَى حَتَّى يُصَلَّى الظُّهْرُ، فَأَجِبْ أَنْ يَصْعَدَ لِي فِيهَا خَيْرٌ» قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ تَفْرَأُ فِيهِنَّ كُلَّهُنَّ؟ قَالَ: قَالَ: «نَعَمْ» قَالَ: قُلْتُ: فِيهَا سَلَامٌ فَاصِلٌ؟ قَالَ: لَا

Senedin Ravileri:

Ebu Muaviye: Tam ismi Muhammed b. Hâzim⁷⁶⁸ dir. Hicri 113⁷⁶⁹ senesinde doğmuştur. Künyesi Ebû Muaviye⁷⁷⁰ dir. Es-sadi ve et-temimi⁷⁷¹ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 195 senesinin safer ayında vefat etmiştir.⁷⁷²

Muhammed b. Hâzim hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika, kesîru'l-hadis⁷⁷³, İbn Hibban muttaki demiştir.⁷⁷⁴

Ubeyde: Tam ismi Ubeyde b. Muattib⁷⁷⁵ dir. Künyesi Ebû Abdulkerim⁷⁷⁶ dir. Ed-dabi ve el-Kufi diye nisbeleri mevcuttur.⁷⁷⁷

Ubeyde b. Muattib hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd çok zayıftır⁷⁷⁸, Yahya b. Main Onda hiçbir şey yoktur demiştir.⁷⁷⁹ Ravi cerh edilmiştir.

İbrahim: Tam ismi İbrahim b. Yezîd⁷⁸⁰ dir. Hicri 50⁷⁸¹ senesinde doğmuştur. En-Nehai⁷⁸² diye nisbesi mevcuttur. Künyesi Ebû İmran⁷⁸³ dir. Hicri 96 senesinde 46 yaşında vefat etmiştir.⁷⁸⁴

İbrahim b. Yezîd hakkıdna sıhhat bakımından Mizzi Ondan herkesin rivayette bulunduğunu söylemiştir.⁷⁸⁵

Sehm b. Mincap: Tam ismi Sehm b. Mincap⁷⁸⁶ dır. Es-Sadi ve ed-Dabi diye nisbeleri mevcuttur.⁷⁸⁷

⁷⁶⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 364; Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 1: 74; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 7: 246; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 441; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 271; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 123; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 167; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 73.

⁷⁶⁹ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 272.

⁷⁷⁰ Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 1: 74.

⁷⁷¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 441.

⁷⁷² Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 167.

⁷⁷³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 364.

⁷⁷⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 442.

⁷⁷⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 339; Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 6: 127; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 94; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 273; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 694; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 3: 25.

⁷⁷⁶ Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 6: 127.

⁷⁷⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 273.

⁷⁷⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 339.

⁷⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 275.

⁷⁸⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 279; Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 1: 333; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 2: 144; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 8; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 163; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 35: 64.

⁷⁸¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 8.

⁷⁸² Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 35: 64.

⁷⁸³ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 163.

⁷⁸⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 8.

⁷⁸⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2: 240.

Sehm b. Mincap hakkında sıhhat bakımından, Nesâî ve İbn Hibban sika demiştir.⁷⁸⁸

Kaza’: Tam ismi Kaza’ b. Yahya⁷⁸⁹dır. Künyesi Ebu’l-gadiye’ dir.⁷⁹⁰

Kaza’ b. Yahya hakkında sıhhat bakımından El-’Iclî sika demiştir.⁷⁹¹

Karse’: Tam ismi Karse’z-Zabi⁷⁹²dir. Nisbesi el-kufî’ dir.⁷⁹³

Karse’z-Zabi hakkında sıhhat bakımından kaynaklarda bilgi bulunamamıştır.

Senetteki Ubeyde ravisinin cerh edilmesinden dolayı hadis zayıf sayılmıştır. Fakat aynı Tirmizî’nin şemali ve Darekutnî’nin el-ilel’inde⁷⁹⁴ başka tarikle sahih olarak geçtiği için hadisimiz hasen li-gayrihi olmaktadır.

8. Rivayet

Yezîd bize Süfyân b. Husayn’dan, Zührî Ata b. Yezîd’e Süfyan b. Husayn’dan, O da Hâlid b. Zeyd’dan şöyle rivayet etmiştir “Rasulullah efendimiz (SAV) şunları söyledi: “Beş rekât vitir namazı, şayet bunu yapamazsan üç rekât, şayet bunu da yapamazsan tek rekât kıl. Buna da gücün yetmezse imayla kıl.”⁷⁹⁵

Senedin Ravileri:

Yezîd: Tam ismi Yezîd b. Hârûn⁷⁹⁶dur. Künyesi Ebû Halid’ dir.⁷⁹⁷

Yezîd b. Hârûn hakkında cebr ve ta’dil açısından, Yahya b. Main sika⁷⁹⁸, El-’Iclî sebt⁷⁹⁹, İbn Sa’d sadûk demiştir.⁸⁰⁰

⁷⁸⁶ Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 4: 194; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 4: 291; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 430; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 12: 215; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 471.

⁷⁸⁷ Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 4: 194.

⁷⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 12: 216.

⁷⁸⁹ Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 7: 191; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 7: 139; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23: 597.

⁷⁹⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23: 597.

⁷⁹¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23: 598.

⁷⁹² Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 7: 199; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23: 562; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 136.

⁷⁹³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23: 562.

⁷⁹⁴ Dârekutnî, Ali b. Amr Ebu’l-Hasen, *İlel* (Riyad: Daru Tayyibe, 1985), 6: 129.

⁷⁹⁵ Hânel, *Müsned*, 38: 524; İbn Ebi Şeybe, *Sünen*, 1: 30.

حَدَّثَنَا يَزِيدُ، حَدَّثَنَا سَفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوْزِرُ بِخَمْسٍ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَبِثَلَاثٍ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَبِوَاحِدَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَأَوْمِيْ إِيْمَاءً»

⁷⁹⁶ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 9: 295; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32: 261; Zehebî, *Tezkiratü’l-huffâz*, 1: 231; Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 9: 358.

⁷⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32: 261.

⁷⁹⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32: 266.

⁷⁹⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32: 267.

⁸⁰⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 9: 295.

Süfyân b. Husayn: Tam ismi Süfyân b. Husayn b. Husayn⁸⁰¹ dir. Künyesi Ebu'l-Hasan⁸⁰² dir. Hicri 150 senesinde vefat⁸⁰³ etmiştir. El-Vasıtı⁸⁰⁴ diye nisbesi mevcuttur.

Süfyân b. Husayn hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban⁸⁰⁵ ve Yahya b. Main sika demiştir.⁸⁰⁶

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Âta b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

9. Rivayet

Hasan bize İbn Lehia'dan, Velid b. Ebi Velid Eyyub b. Halid'e İbn Lehia'dan, Eyyub b. Halid Velid b. Ebi Velid'e Halid b. Eyyub'den, O da babası Hâlid b. Zeyd'den bildirdiğine göre “Peygamberimiz'in (SAV) söylediğine göre: “Evlenmek istediğin kadını kimseye söylemeden önce güzelce abdest al, Allah'ın takdir ettiği kadarıyla namaz kıl. Sonra Rabbine hamdedip O'nu yücelttikten sonra: “Allahım! Sen kadırsın ben acizim, sen âlimsin ben cahilim. Sen ki bilinemeyecek tüm şeyleri bilirsin”dersin ve kadının adını zikrederek şöyle devam edersin: “Şayet filan kadın benim hakkımda hayırlıysa (onu bana nasip et). Şayet dinim, dünyam, ahiretim için başkası benim için daha hayırlı ise onu bana takdir et” buyurdu.⁸⁰⁷

⁸⁰¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 227; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 227; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 404; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11: 139; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 448; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 302; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 165.

⁸⁰² Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 2: 165.

⁸⁰³ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 302.

⁸⁰⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 448.

⁸⁰⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 404.

⁸⁰⁶ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 227.

⁸⁰⁷ Beyhaki, *Sünen*, 7: 239; Hâkim, *Müstedrek*, 1:458; Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4:133; İbn Hibban, *Sahih*, 9:348; Hanbel, *Müsned*, 38:566.

حَدَّثَنَا حَسَنٌ ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيْعَةَ ، حَدَّثَنَا الْوَلَيْدُ بْنُ أَبِي الْوَلَيْدِ ، عَنْ أَبِي الْوَلَيْدِ ، عَنْ أَبِي الْوَلَيْدِ بْنِ خَالِدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ ، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ ، صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ : « اكْتُمُ الْخُطْبَةَ ، ثُمَّ تَوَضَّأْ فَأَحْسِنْ وُضُوءَكَ ، وَصَلِّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكَ ، ثُمَّ اْحْمَدْ رَبَّكَ وَمَجْدَهُ ، ثُمَّ قُلْ : اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ، فَإِنْ رَأَيْتَ لِي فِي فُلَانَةٍ ، تُسَمِّيْهَا بِاسْمِهَا ، خَيْرًا فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَخْرَجْتِي ، وَإِنْ كَانَ غَيْرُهَا خَيْرًا لِي مِنْهَا فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَخْرَجْتِي ، فَأَقْضِ لِي بِهَا » أَوْ قَالَ : فَأَقْدِرْهَا لِي

Senedin Ravileri:

Hasan: Tam ismi Hasan b. Musa⁸⁰⁸dır. Künyesi Ebû Ali⁸⁰⁹dir. Bağdadi⁸¹⁰ diye nisbesi mevcuttur. Hicri 209⁸¹¹ senesinde vefat etmiştir.

Hasan b. Musa hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sadûk⁸¹², İbn Sa'd sika, sadûk fi'l-hadis demiştir.⁸¹³

İbn Lehia: Tam ismi Abdullah b. Lehia⁸¹⁴dır. Künyesi Ebû Abdurrahman⁸¹⁵dir. El-Hazrami diye nisbesi⁸¹⁶ mevcuttur. Hicri 174⁸¹⁷ senesinde vefat etmiştir.

Abdullah b. Lehia hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim Onun kitabının yandığını, hadislerinin zayıf ve hafızasının zayıf olduğunu söylemiştir.⁸¹⁸

Velid b. Ebi Velid: Tam ismi Velid b. Velid⁸¹⁹Dir. Künyesi Ebû Osman⁸²⁰dır. El-Medenî diye nisbesi mevcuttur.⁸²¹

Velid b. Velid hakkında sıhhat bakımından, Ebn Ebi Hatim⁸²² ve Ebû Zura' sika demiştir.⁸²³

Eyyub b. Halid: Hakkında kaynaklar bilgi bulunamadığından dolayı meçhul ravi sayılmaktadır.

Halid b. Eyyub: Ravinin babası Halid, Ebû Eyyûb'un kızını eşi olduğu için⁸²⁴, oğlu tarafından Ebû Eyyûb'e neslinin dayanması imkansızdır.

⁸⁰⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 243; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 2: 306; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 37; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 170; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6: 328; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 330.

⁸⁰⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 330.

⁸¹⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6: 328.

⁸¹¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 170.

⁸¹² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 38.

⁸¹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 243.

⁸¹⁴ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 5: 182; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 5: 145; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15: 487; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 590; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 11; Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 2: 475.

⁸¹⁵ Zehebî, *Mîzanü'l-i'tidâl*, 2: 475.

⁸¹⁶ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 11.

⁸¹⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 590.

⁸¹⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 5: 145.

⁸¹⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 135; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 8: 156; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 19; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 494; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 107; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 356.

⁸²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 107.

⁸²¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 494.

⁸²² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 20.

⁸²³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 108.

⁸²⁴ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 1: 412.

Hadis senetteki Abdullah b. Lehia'nın kötü hafızası, kitabının yanması ve Halid b. Eyyûb'un ravi zincirindeki eksik bilgisi yüzünden hasendir. Fakat Ahmed b. Hanbel'in Müsned'indeki sahih bir tarikide bulunduğu⁸²⁵ için sahih li gayrihi mertebesine çıkarılmıştır.

10. Rivayet

Veki' bize Şube'den, Adi b. Sabit Şube'ye Abdullah b. Yezîd'den, O da Ebû Eyyûb'den bildirdiğine göre “Resulullah (SAV) Müzdelife'de akşam ile yatsı namazlarımı birleştirerek kıldı.”⁸²⁶

Senedin Ravileri:

Veki': Temizlik ve Abdest konusundaki on yedinci rivayette Veki' ravi olarak incelenmiştir.

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube isimli ravinin incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Adi b. Sabit: Tam ismi Adi b. Sabit⁸²⁷ dir. El-Ensârî ve el-Kufî⁸²⁸ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 116 senesinde⁸²⁹ vefat etmiştir.

Adi b. Sabit hakkında sıhhat bakımından, El-'İclî, Nesâî ve Ahmed b. Hanbel sika⁸³⁰ demiştir.

Abdullah b. Yezîd: Tam ismi Abdullah b. Yezîd b. Husayn' dır.⁸³¹ Künyesi Ebû Musa⁸³² dir. Abdullah b. Zübeyr'in hilafeti zamanında vefat etmiştir.⁸³³

Abdullah b. Yezîd hakkında cerh v ta'dil açısından, İbn Hibban sika demiştir.⁸³⁴

⁸²⁵ Hanbel, *Müsned*, 38:567.

⁸²⁶ Darimi, “Menâsik”, 52; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 123; Hanbel, *Müsned*, 38: 530; Tahâvî, *Meani'l-âsâr*, 2: 215; Hanbel, *Müsned*, 38: 530.

حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ: “أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمُزْدَلِفَةِ

⁸²⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 307; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 7: 44; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 2; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 270; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 522; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 15; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 5: 188.

⁸²⁸ Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 5: 188.

⁸²⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 15.

⁸³⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 523.

⁸³¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 96; İbn Hibbân, *Sikât*, 3: 225; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 77; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 301; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 3: 197.

⁸³² Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 3: 197.

⁸³³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 96.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

11. Rivayet

Yakup bize Babasından, Muhammed b. İshâk babasına Muhammed b. İbrahim'den, İmran b. Ebi Yahya Muhammed b. İbrahim'e Abdullah b. Kab b. Malik'ten, O da Hâlid b. Zeyd'den rivayetine göre "Rasulullah (SAV) şunları buyurdu ki: "Cuma günü yıkanan, koku süren, güzel elbiselerini giyen, bu şekilde çıkıp mescide giden, dilerse nafîle namaz kılan, cemaatten kimseye rahatsızlık vermeyen ve imam minbere çıkıp farz namazı kıldırana kadar susup dinleyen kişinin bu yaptıkları diğer cumaya kadar işleyeceği günahlarına kefarettir."»⁸³⁵

Senedin Ravileri:

Yakup: Temizlik ve Abdest konusundaki on üçüncü rivayette Yakup isimli ravinin incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Babası: Tam ismi İbrahim b. Sa'd⁸³⁶dır. Künyesi Ebû İshâk⁸³⁷dir. El-kureyşi, ez-Zühri⁸³⁸ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 183 senesinde⁸³⁹ vefat etmiştir.

İbrahim b. Sa'd hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁸⁴⁰, Yahya b. Main Onda sıkıntı yoktur, sikadır demiştir.⁸⁴¹

Muhammed b. İshâk: Namaz konusundaki üçüncü rivayette Muhammed b. İshâk ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Muhammed b. İbrahim: Tam ismi Muhammed b. İbrahim b. El-haris⁸⁴²dir. Et-teymi ve el-Medenî diye nisbeleri⁸⁴³ mevcuttur. Hicri 119⁸⁴⁴ senesinde vefat etmiştir.

⁸³⁴ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 77.

⁸³⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 547; İbn Huzeyme, *Sahih*, 3: 138.

حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّمِيمِيُّ، عَنْ عَمْرَانَ بْنِ أَبِي يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كُغَبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَمَسَّ مِنْ طَيِّبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ، وَلَيْسَ مِنْ أَحْسَنِ تَيَّابِهِ، ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى يَأْتِيَ الْمَسْجِدَ فَيَرْكَعُ إِنْ بَدَأَ لَهُ، وَلَمْ يُؤْذِ أَحَدًا، ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتَّى يُصَلِّيَ، كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى

⁸³⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 475; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 1: 288; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 2: 101; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 7; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 399; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2: 88; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 304.

⁸³⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 304.

⁸³⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2: 88.

⁸³⁹ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 399.

⁸⁴⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 7.

⁸⁴¹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 2: 102.

Muhammed b. İbrahim hakkında cerh ve ta'dil açısından, İbn Hibban sika⁸⁴⁵, İbn Sa'd kesîru'l-hadis ve sika demiştir.⁸⁴⁶

İmran b. Ebi Yahya: Tam ismi İmran b. Ebi Yahya'dır.⁸⁴⁷

İmran b. Ebi Yahya hakkında sıhhat bakımından kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunamamıştır.

Abdullah b. Kab b. Malik: Tam ismi Abdullah b. Kab b. Malik'dir.⁸⁴⁸ El-ensârî, es-selemi diye nisbeleri⁸⁴⁹ mevcuttur. Hicri 98 senesinde⁸⁵⁰ vefat etmiştir.

Abdullah b. Kab hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim⁸⁵¹ ve İbn Sa'd sika⁸⁵² demiştir.

İmran b. Ebi Yahya ve Muhammed b. İshâk isimli ravilerin cerh hususları sebebiyle senet Hasen sayılmıştır. Fakat Yakup b. İbrahim kanarıyla Taberânî başka bir sahîh tarik⁸⁵³ (mütabi olarak) getirdiği için, hadis hasen mertebesinden sahîh li gayrihi seviyesine yükseltilmiştir.

Ebû Eyyûb'un namaz konusunda 11 rivayette bulunması onun bu konuda ne kadar hassas olduğunu göstermektedir. Nitekim namaz dinin direğidir hadisi bunu destekler niteliktedir.

2.1.1.4. Cenazeler

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Cenaze konusu ile alakalı rivayet edilen hadisleri inceleyeceğiz.

⁸⁴² İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 324; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 1: 22; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 381; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 127; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 301; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 294.

⁸⁴³ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 294.

⁸⁴⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 305.

⁸⁴⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 381.

⁸⁴⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 324.

⁸⁴⁷ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 6: 419; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 307; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 240;

⁸⁴⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 5: 208; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 5: 178; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 5: 142; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 6; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 115; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15: 473; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 588.

⁸⁴⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15: 473.

⁸⁵⁰ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 115.

⁸⁵¹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 307.

⁸⁵² İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 208.

⁸⁵³ Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 161.

1. Rivayet

Yahya bize Şube'den, Avn b. Cuhafe Şube'ye Babasından, Babası Bera'ya Hâlid b. Zeyd'den bildirdiğine göre “Rasulullah efendimiz (SAV) güneşin battığından sonra dışarıya gitti ve bir ses duydu. Bunun üstüne: “Yahudiler mezarlarında acı çekiyorlar” buyurdu.⁸⁵⁴

Senedin Ravileri:

Yahya: Namaz konusundaki beşinci rivayette Yahya b. Said ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Avn b. Ebi Cuhayfe: Tam ismi Avn b. Ebi Cuhayfe⁸⁵⁵dir. El-kufi⁸⁵⁶ diye nisbesi mevcuttur.

Avn b. Ebi Cuhayfe hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim, Yahya b. Main, Nesâi sika⁸⁵⁷ demiştir.

Babası: Tam ismi Vehb b. Abdullah⁸⁵⁸dir. Künyesi Ebû Cuhayfe⁸⁵⁹dir. Es-sevai⁸⁶⁰ diye nisbesi mevcuttur. Hicri 74⁸⁶¹ senesinde vefat etmiştir.

Vehb b. Abdullah sahabe olduğu için cerh va ta'dil açısından değerlendirilememektedir.

Bera: Tam ismi Bera b. Azib b. Haris⁸⁶²dir. Künyesi Ebu Umare⁸⁶³dir. El-ensârî ve el-harisi⁸⁶⁴ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 72⁸⁶⁵ senesinde vefat etmiştir.

⁸⁵⁴ Buhârî, “Cenâiz”, 87; Müslim, “Sıfat'ul-cenne”, 69; Nesâi, “Cenâiz”, 114; Hanbel, *Müsned*, 38: 520. حَدَّثَنَا يَحْيَى ، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنِي عَوْنُ بْنُ أَبِي جَحْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْبَرَاءِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ، فَسَمِعَ صَوْتًا، فَقَالَ: “يَهُودٌ تُعَذَّبُ فِي قُبُورِهَا

⁸⁵⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 315; Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 7: 15; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 385; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 263; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 170; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22: 447; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 105.

⁸⁵⁶ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 5: 105.

⁸⁵⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22: 447.

⁸⁵⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 129; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 80; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 132; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 357; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 3: 202.

⁸⁵⁹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 3: 202.

⁸⁶⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 357.

⁸⁶¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 133.

⁸⁶² İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 95; İbn Hibbân, *Sikât*, 3: 26; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 76; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 34; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 3: 194.

⁸⁶³ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 3: 194.

⁸⁶⁴ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 76.

Bera b. Azib sahabe olduğu için cerh va ta'dil açısından değerlendirilememektedir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir. İbn Hacer de hadis hakkında sahih demiştir.⁸⁶⁶

2.1.1.5. Zekât

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Zekât konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Ebu Muaviye bize Haccac'dan, Zührî Haccac'a Hâkim İbn Beşir'den, O da Hâlid b. Zeyd'den bildirdiğine göre “Resulullah (SAV) “Sadakanın en faziletlisi, kişinin kendisine kin besleyen akrabasına verdiği sadakadır” buyurdu.⁸⁶⁷

Senedin Ravileri:

Ebu Muaviye: Namaz konusundaki yedinci rivayette Ebû Muaviye ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Haccac: Tam ismi Haccac b. Ertah⁸⁶⁸ dır. Künyesi Ebû Ertah⁸⁶⁹ dır. En-nehai ve el-kufi⁸⁷⁰ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 145⁸⁷¹ senesinde vefat etmiştir.

Haccac b. Ertah hakkında sıhhat bakımından, Ebn Ebi Hatim sadûk ve müdellis⁸⁷² demiştir.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapmıştır. Bkz.

⁸⁶⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 3: 26.

⁸⁶⁶ Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalani, *Fethu'l-Bâri*, (Beyrut: Daru'l-Kitabi'l-Selefiyye, 2015), 3: 241.

⁸⁶⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 510.

حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ حَكِيمِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَفْضَلَ الصَّدَقَةِ الصَّدَقَةُ عَلَى ذِي الرَّجْمِ الْكَاشِحِ»

⁸⁶⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 342; Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 2: 378; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 154; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5: 420; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 311; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 68; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 1: 458.

⁸⁶⁹ Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 1: 458.

⁸⁷⁰ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 7: 68.

⁸⁷¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 311.

⁸⁷² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5: 425.

Hakîm İbn Beşir: Hakîm b. Beşir hakkında kaynaklarda ondan rivayet alanın Zührî, rivayet aldığı ravinin ise Ebû Eyyûb⁸⁷³ olduğuna dair bilgiden başka bir şey bulunamamıştır.

Senetteki Haccac b. Ertah müdellestir, Zührî'den duymadığı halde “an, an” eda sigası kullanmıştır. Hakîm b. Beşir adlı ravinin bu hadis ile ilgili yoktur, hadisin mütabi olan rivayet Ahmed b. Hanbel'in müsnedinde⁸⁷⁴ Ebû Eyyûb b. Beşir kanalıyla devam etmekte ve sahabeye ulaşmaktadır. Diğer mütabi tariki nedeniyle hadis sahih li gayrihi mertebesine erişmektedir.

2.1.1.6. Oruç

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Oruç konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Ebû Muaviye bize Sad b. Said'den, Ömer b. Sabit Sad b. Said'e Ebû Eyyûb'den bildirdiğien göre “Peygamberimiz (SAV) şunları söyledi: “Sizden biriniz Ramazan orucunun ve Şevvâl ayından da altı gün oruç tutarsa, yılın tamamını oruçlu geçirmiş sayılır” buyurmuştur.⁸⁷⁵

Senedin Ravileri:

Ebû Muaviye: Namaz konusundaki yedinci rivayette Ebû Muaviye ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Sad b. Said: Tam ismi Sad b. Said b. Kays⁸⁷⁶ dır. El-ensârî⁸⁷⁷ diye nisbesi mevcuttur. Hicri 141⁸⁷⁸ senesinde vefat etmiştir.

Sad b. Said hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban hafızası kötüdür⁸⁷⁹, Yahya b. Main salih demiştir.⁸⁸⁰

⁸⁷³ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 162.

⁸⁷⁴ Hanbel, *Müsned*, 24: 36.

⁸⁷⁵ Müslim, “Sıyâm”, 204; İbn Mâce, “Sıyâm”, 33; Tirmizî, “Savm”, 53; Nesai, “Sıyâm”, 69; Hanbel, *Müsned*, 38: 515.

حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ تَابِتٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ اتَّبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، فَذَلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ

⁸⁷⁶ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 4: 56; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 4: 84; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 379; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai 'l-emsâr*, 1: 123.

⁸⁷⁷ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai 'l-emsâr*, 1: 123.

⁸⁷⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 379.

⁸⁷⁹ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai 'l-emsâr*, 1: 123.

⁸⁸⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 4: 84.

Ömer b. Sabit: Tam ismi Ömer b. Sabit⁸⁸¹dir. El-ensârî, el-hazreci ve el-Medenî diye nisbeleri mevcuttur.⁸⁸²

Ömer b. Sabit hakkında sıhhat bakımından, Zehebî sika⁸⁸³ demiştir.

Senetteki Sad b. Said isimli ravinin zabtnın eksikliğine neden olan hafızasının kötü olması sebebiyle hadis hasen sayılmıştır. Fakat Müslim de mütabi sahih bir tarihinin⁸⁸⁴ bulunması hasebiyle, hadis sahih li gayrihi mertebesine yükselmiştir.

2.1.1.7. Cihat

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Cihat konusuyla alakalı rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Ebu Abdurrahman bize Said'den, Şurahbil b. Şerik Ebi Abdurrahman'a Said'den, Ebi Abdurrahman'da Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir Peygamberimiz (SAV) “Allah için sabahleyin ve akşamleyin yol almak, üstüne güneşin batıp doğduğu her şeyden daha fazla hayırlıdır” buyurmuştur.⁸⁸⁵

Senedin Ravileri:

Ebu Abdurrahman: Tam ismi Abdullah b. Yezîd b. El-kureyşî'dir. Hicri 213 senesinde vefat etmiştir.⁸⁸⁶

Abdullah b. Yezîd hakkında sıhhat bakımından, Ebn Ebi Hatim sadûk, Nesâî sika⁸⁸⁷ demiştir.

Said: Tam ismi Said b. Ebi Eyyûb⁸⁸⁸dür. El-mısri ve el-huzai⁸⁸⁹ diye nisbeleri mevcuttur. Hicri 100 senesinde doğmuş, 161 senesinde vefat etmiştir.⁸⁹⁰

⁸⁸¹ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 6: 145; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 101; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 149; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21: 283; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 56.

⁸⁸² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21: 283.

⁸⁸³ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 56.

⁸⁸⁴ Müslim, “Sıyâm”, 204.

⁸⁸⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 559; Müslim, “İmâre”, 115; Nesâî, “Cihâd”, 12.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ يَعْنِي ابْنَ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي شَرْحَبِيلُ بْنُ شَرِيكَ الْمَعَاوِرِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُلَيْيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: “عُدْوَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ، خَيْرٌ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَغَرَبَتْ

⁸⁸⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 324.

⁸⁸⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 323.

⁸⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 342; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 233.

⁸⁸⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 233.

⁸⁹⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 345.

Said b. Ebi Eyyûb hakkında sıhhat bakımından, İbn Hacer sika ve sebt demiştir.⁸⁹¹

Şurahbil b. Şerik: Tam ismi Şurahbil b. Şerik' dir.⁸⁹² Künyesi Ebû Muhammed'⁸⁹³dir.

Ebû Abdurrahman: Tam ismi Abdullah b. Yezîd el-Mearifi'⁸⁹⁴dir. Künyesi Ebû Abdurrahman' dir.⁸⁹⁵ Hicri 100⁸⁹⁶ senesinde vefat etmiştir.

Abdullah b. Yezîd hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban⁸⁹⁷ ve Yahya b. Main sika demiştir.⁸⁹⁸

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

2. Rivayet

Yezib b. Abdi Rabbihi bize Muhammed b. Harb'den, Ebu Seleme Muhammed b. Harb'e Yahya b. Cabir'den, O da Ebû Eyyûb'den bildirdiğine göre “Resulullah (SAV) şunları söylemiştir: “Yakında şehirler fethedilecek, kalabalık askeri birlikleriniz olacak ve bunların içinde görev almanız istenecek. Fakat kişi ücretsiz katılmak istemeyecek, kavminden uzaklaşır: “Şu savaş için kim beni kendi yerine göndermek ister” diye kabileleri dolaşacaktır. Bilin ki bu kişi, kanının son damlasına kadar savaşa da sonuçta kiralık bir askerdir” buyurmuştur.⁸⁹⁹

Senedin Ravileri:

Yezîd b. Abdi Rabbihi: Tam ismi Yezîd b. Abdi Rabbihi'⁹⁰⁰dir. Künyesi Ebu'l-fazl'⁹⁰¹dir. Hicri 224⁹⁰² senesinde vefat etmiştir.

⁸⁹¹ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 233.

⁸⁹² Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 4: 252; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 340; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 448; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 487 Zehebî, *Mizânu'l-İtidâl*, 2: 267.

⁸⁹³ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 4: 252.

⁸⁹⁴ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 5: 226; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 10; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 16: 316.

⁸⁹⁵ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 16: 316.

⁸⁹⁶ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 16: 317.

⁸⁹⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 10.

⁸⁹⁸ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 16: 317.

⁸⁹⁹ Ebû Dâvûd, “Cihâd”, 30; Hanbel, *Müsned*, 38: 487.

حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ رَبِّهِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَخِي أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ يَذْكُرُ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: “إِنَّهَا سَتُفْتَحُ عَلَيْكُمُ الْأَمْصَارُ، وَسَيُضْرَبُونَ عَلَيْكُمْ فِيهَا بَعُونًا، يُبْكَرُ الرَّجُلُ مِنْكُمُ الْبَيْعَتَ، فَيَتَخَلَّصُ مِنْ قَوْمِهِ وَيَعْرِضُ نَفْسَهُ عَلَى الْقَبَائِلِ يَقُولُ: مَنْ أَكْفِيهِ بَعْتٌ كَذَا وَكَذَا، أَلَا وَذَلِكَ الْأَجِيرُ إِلَى آخِرِ قَطْرَةٍ مِنْ دَمِهِ

⁹⁰⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 330; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 8: 349; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 279; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 274; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 667.

Yezîd b. Abdi Rabbihi hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sika, salih hadis⁹⁰³ demiştir.

Muhammed b. Harb: Tam imsi Muhammed b. Harb⁹⁰⁴dir. Künyesi Ebû Abdullah⁹⁰⁵dir. Hicri 194⁹⁰⁶ senesinde vefat etmiştir.

Muhammed b. Harb hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika⁹⁰⁷ demiştir.

Ebu Seleme: Tam ismi Süleyman b. Selim⁹⁰⁸dir. Künyesi Ebû Seleme⁹⁰⁹dir. El-Kenani⁹¹⁰ diye nisbesi mevcuttur. Hicri 147⁹¹¹ senesinde vefat etmiştir.

Süleyman b. Selim hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main ve İbn Hibban sika⁹¹² demiştir.

Yahya b. Cabir: Tam ismi Yahya b. Cabir⁹¹³dir. Künyesi Ebû Amr⁹¹⁴dir. Hicri 126⁹¹⁵ senesinde vefat etmiştir.

Yahya b. Cabir hakkında sıhhat bakımından, El-'İclî sika⁹¹⁶, Zehebî salihun ve sadûkun⁹¹⁷ demiştir.

İbn Ehi Ebi Eyyûb: Tam ismi Ebû Serve⁹¹⁸dir. El-ensârî⁹¹⁹ diye nisbesi mevcuttur.

⁹⁰¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 667.

⁹⁰² İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 274.

⁹⁰³ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 279.

⁹⁰⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 326; Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 1: 69; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 237; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 50; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25: 44; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 163.

⁹⁰⁵ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25: 44.

⁹⁰⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 163.

⁹⁰⁷ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 237.

⁹⁰⁸ Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 4: 17; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 121; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 385; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 11: 439; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 459.

⁹⁰⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 459.

⁹¹⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 11: 439.

⁹¹¹ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 11: 442.

⁹¹² Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 11: 441.

⁹¹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 318; Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 8: 265; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 133; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 520; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 31: 248; Zehebî, *el-Kâşif*, 3: 363.

⁹¹⁴ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 31: 248.

⁹¹⁵ Zehebî, *el-Kâşif*, 3: 363.

⁹¹⁶ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 31: 250.

⁹¹⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 3: 363.

⁹¹⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 388; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 570; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 33: 394; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 433.

⁹¹⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 570.

Ebû Serve hakkında sıhhat bakımından, Buhârî münkeru'l-hadis, Tirmizî ve Yahya b. Main zayıf⁹²⁰ demiştir.

Senetteki Ebu Serve isimli ravinin Ebû Eyyûb'den duymadığı hadisi sema yoluyla naklettiği için ağır bir şekilde cerh edilmiştir. Bu da hadisin zayıf olmasına sebep olmuştur.

3. Rivayet

Attâb b. Ziyâd bize Abdullah'tan, Abdullah b. Lehia Abdullah'a Yezîd b. Ebi Habib'den, Eslem b. Ebu İmran Yezîd b. Ebi Habib'e Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir “Bedir savaşında saf halinde dizildik. İçimizden bir grup safın önüne çıktı. Resulullah (SAV) safın önüne çıkanlara bakıp: “Benimle beraber olun benimle beraber olun” buyurdu.⁹²¹

Senedin Ravileri:

Attâb b. Ziyâd: Tam ismi Attâb b. Ziyâd⁹²²dır. Künyesi Ebû Amr⁹²³dır. Hicri 212⁹²⁴ senesinde vefat etmiştir.

Attâb b. Ziyâd hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebî Hatim⁹²⁵ ve İbn Sa'd sika demiştir.⁹²⁶

Abdullah: Tam ismi Abdullah b. Mübarek b. Vazîh⁹²⁷dır. Hicri 118 senesinde doğmuş, 181 senesinde vefat etmiştir.⁹²⁸

Abdullah b. Mübarek hakkında sıhhat bakımından, Zehebî sika, memun, hucce ve kesîru'l-hadis demiştir.⁹²⁹

Abdullah b. Lehia: Tevhit konusundaki dördüncü rivayette Abdullah b. Lehia ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

⁹²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33: 394.

⁹²¹ Hanbel, *Müsned*, 38: 544; Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 174.

حَدَّثَنَا عَنَّا بِنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ لَهِيَةَ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، أَنَّ أَسْلَمَ أَبَا عُمَرَ النَّجَّيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ، يَقُولُ: صَفَّقْنَا يَوْمَ بَدْرٍ، فَتَدَرَّتْ مِنَّا نَادِرَةٌ أَمَامَ الصَّفِّ، فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: «مَعِيَ مَعِيَ» وَكَذَا قَالَ مَعْمَرٌ: فَبَدَرْتُ مِنَّا بَادِرَةً، وَقَالَ: صَفَّقْنَا يَوْمَ بَدْرٍ

⁹²² İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 265; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 13; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 522; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 291; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 3695.

⁹²³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 291.

⁹²⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 3695.

⁹²⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 13.

⁹²⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 265.

⁹²⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 5; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 591; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 378.

⁹²⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 591.

⁹²⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 24.

Yezîd b. Ebi Habib: Namaz konusundaki ikinci rivayette Yezîd b. Ebi Habib ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Eslem b. Ebi İmran: Namaz konusundaki ikinci rivayette Eslem b. Ebi İmran ravi olarak incelenmiştir.

Senetteki Abdullah b. Lehia isimli ravinin hafızasının zayıf olması ve kitabının eviyle beraber yanmış olmasından dolayı, zabtı eksik sayılmıştır. Zabıtının eksik olması da rivayeti hasen yapmaktadır.

4. Rivayet

Mukri bize Hayve İbn Şureyh'den, Bakiyye Hayve b. Şureyh'e Bahir b. Said'den, Halid b. Medan Ebu Ruhm'a Bahir b. Said'den, O da Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir "Efendimiz (SAV) şunları söyledi: "Kim Allah'a şirk koşmadan sadece Allah'a kulluk ederek, namazını kılarak, malının zekâtını vererek, orucunu tutarak ve büyük günahlardan sakınarak huzura gelirse ona Cennet vardır" buyurdu. Oradakiler: "Büyük günahlar nedir?" diye sorunca: "Allah'a şirk koşmak, Müslüman birini öldürmek ve savaş gününde kaçmaktır" karşılığını verdi.⁹³⁰

Senedin Ravileri:

Mukrî: Cihad konusundaki birinci rivayette Abdullah b. Yezîd (Mukri) ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Hayve b. Şureyh: Tam ismi Hayve b. Şureyh b. Yezîd⁹³¹dir. Künyesi Ebû Abbas⁹³²dir. Hicri 224⁹³³ senesinde vefat etmiştir.

Hayve b. Şureyh hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sika ve sadûk⁹³⁴ demiştir.

Bakiyye: Tam ismi Bakiyye b. Velid b. Said⁹³⁵dir. Nisbesi Ebû Himyeri⁹³⁶dir. Hicri 197⁹³⁷ senesinde vefat etmiştir.

⁹³⁰ Nesâî, "Tahrîm", 3; Hanbel, *Müsned*, 38: 488.

حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَبِوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، حَدَّثَنَا بَيْتَهُ، حَدَّثَنِي بَحِيرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو رُهْمٍ السَّمْعِيُّ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ جَاءَ يَعْبُدُ اللَّهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَيُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيَصُومُ رَمَضَانَ، وَيَجْتَنِبُ الْكَبَائِرَ، فَإِنَّ لَهُ الْجَنَّةَ"، وَسَأَلُوهُ: مَا الْكَبَائِرُ؟ قَالَ: "الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الْمُسْلِمَةِ، وَفِرَارُ يَوْمِ الرَّحْفِ"

⁹³¹ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 3: 121; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 307; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 217;

Mizzî, *Tezhîbü'l-Kemâl*, 7: 482; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 668.

⁹³² Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 668.

⁹³³ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 217.

⁹³⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 307.

⁹³⁵ Mizzî, *Tezhîbü'l-Kemâl*, 4: 192; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 8: 518.

Bakiyye b. Velid hakkında sıhhat bakımından, Nesâî sika⁹³⁸, İbn Sa‘d zayıf⁹³⁹ demiştir.

Bahir b. Said: Tam ismi Bahir b. Said b. Es-Suhuli⁹⁴⁰dir. Künyesi Ebu Halid⁹⁴¹dir.

Bahir b. Said hakkında sıhhat bakımından, İbn Hibban sika⁹⁴² demiştir.

Halid b. Medan: Tam ismi Halid b. Medan b. Ebi Kerb⁹⁴³dir. Künyesi Ebû Abdullah’tır, hicri 107 senesinde⁹⁴⁴ vefat etmiştir.

Halid b. Medan hakkında sıhhat bakımından, El-‘İclî ve Nesâî sika⁹⁴⁵ demiştir.

Ebu Ruhm: Namaz konusundaki birinci rivayette Ebu Ruhm ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senetteki Bakiyye isimli sahabenin Nesâî dışındaki alimler tarafından cerh edilmiş olmasından dolayı, Şuayb el-Arnaut hadisi hasen⁹⁴⁶ olarak değerlendirmiştir.

5. Rivayet

Yahya bize Rişdin’den, Huyeyye b. Abdullah Yahsablı bir Adam’a Rişdin’den, Yahsablı Adam Ebu Abdurrahman el-Hubûli’ye Ebû Eyyûb el-Ensârî’den bildirdiğine göre “Resulullah (SAV) şöyle buyurdu: “Her kim cariye alım satımında anne ile çocuğu birbirinden ayırırsa Allah’ta o kimseyi kıyamet gününde sevdiklerinden ayırır.”⁹⁴⁷

⁹³⁶ Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 8: 518.

⁹³⁷ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 4: 199.

⁹³⁸ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 4: 198.

⁹³⁹ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 4: 197.

⁹⁴⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 2: 412; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 115; Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 4: 20.

⁹⁴¹ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 4: 21.

⁹⁴² İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 115.

⁹⁴³ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 8: 167; Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 4: 536; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai’l-Emsâr*, 1: 133.

⁹⁴⁴ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai’l-Emsâr*, 1: 133.

⁹⁴⁵ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 8: 169.

⁹⁴⁶ Hanbel, *Müsned*, 38: 488.

⁹⁴⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 496.

حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا رَشِيدٌ، حَدَّثَنِي حَبِيبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رَجُلٌ مِنْ يَخْضَبَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْخَلِيلِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: “مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الْوَالِدِ وَالْوَالِدَةِ فِي الْبَيْعِ، فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَحَبِّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ”

Senedin Ravileri:

Yahya: Tam ismi Yahya b. Gaylan⁹⁴⁸dır. Künyesi Ebû'l-Fazl⁹⁴⁹dır. Hicri 213 senesinde Bağdat'ta⁹⁵⁰ vefat etmiştir.

Yahya b. Gaylan hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika⁹⁵¹ demiştir. Tirmizî ve Nesâî⁹⁵² Ondan rivayette bulunmuştur.

Rişdin: Tam ismi Rişdin b. Said⁹⁵³dir. Künyesi Ebû'l-Haccac⁹⁵⁴dır. Hicri 188 senesinde⁹⁵⁵ vefat etmiştir.

Rişdin b. Said hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main Ondan⁹⁵⁶ hiçbir hadis yazılmaz, İbn Ebi Hatim munkeru'l-hadis demiştir.⁹⁵⁷

Huyeyye b. Abdullah: Tam ismi Huyeyye b. Abdullah⁹⁵⁸dır. El-Mearifi ve el-mısrî diye nisbeleri⁹⁵⁹ mevcuttur. Hicri 143⁹⁶⁰ senesinde vefat etmiştir.

Huyeyye b. Abdullah hakkında cerh ve tadil açısından, Buhârî fihi nazar (kesinlikle rivayeti alınmaz)⁹⁶¹, Nesâî kuvvetli değil demiştir.⁹⁶²

Yahsablı Biri: Ravi muhtemelen zayıflığından saklanmıştır.

Ebu Abdurrahman El-Hubûli: Cihad konusundaki birinci rivayette Ebu Abdurrahman isimli ravi incelenmiştir. Bkz.

Senetteki çoğu ravinin cerh edilmiş olması, hatta bir ravinin belirsizliğinden dolayı hadis zayıf sayılmıştır. Fakat mütabi olan başka bir sahih tarihin⁹⁶³ varlığı sebebiyle hasen li gayrihi seviyesine yükselmiştir.

⁹⁴⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 245; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 8: 298; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 261; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 491; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 373.

⁹⁴⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 373.

⁹⁵⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 493.

⁹⁵¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 245.

⁹⁵² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31: 493.

⁹⁵³ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 3: 337; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 513; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9: 191; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 396.

⁹⁵⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 396.

⁹⁵⁵ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 3: 337.

⁹⁵⁶ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 513.

⁹⁵⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9: 194.

⁹⁵⁸ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 3: 76; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 271; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 235;

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 488; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 360.

⁹⁵⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 360.

⁹⁶⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 490.

⁹⁶¹ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 3: 76.

⁹⁶² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 489.

⁹⁶³ Hanbel, *Müsned*, 38: 485.

Ebû Eyyûb'un savaş alanında vefat ettiğini göz önünde bulundurulduğunda, cihat konusunda rivayetlerinin çok olmasını izaha kavuşmaktadır.

2.1.1.8. Zikir ve Dua

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den zikir ve dua konusuyla alakalı rivayet edilen hadisleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Yezîd bize Davud'dan, Âmir Abdurrahman b. Ebi Leyla'ya Davud'da, O da Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir “Efendimiz (SAV) şöyle buyurmuştur “Kim on defa Lailahe illallahuvahdehu laşerikeleh, Lehulmülkü velehulhamdu vehüve ala külli şeyi kadir derse, on veya bir defa köle hür bırakmış gibi sevap alır.”⁹⁶⁴

Senedin Ravileri:

Yezîd: Namaz konusundaki sekizinci rivayette Yezîd b. Harun ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Dâvud: Tam ismi Davud b. Ebi Hind⁹⁶⁵dir. Künyesi Ebû Muhammed⁹⁶⁶dir. Hicri 139⁹⁶⁷ senesinde vefat etmiştir.

Davud b. Ebi Hind hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim ve Yahya b. Main sika⁹⁶⁸ demiştir.

Âmir: Tam ismi Âmir b. Şurahil⁹⁶⁹dir. Künyesi Ebû Amr⁹⁷⁰dir. Hicri 103 senesinde vefat etmiştir.

Âmir b. Şurahil hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika demiştir.⁹⁷¹

Abdurrahman b. Ebi Leyla: Tam ismi Abdurrahman b. Yesar⁹⁷²dir. Hicri 83 senesinde⁹⁷³ vefat etmiştir.

⁹⁶⁴ İbn Ebi Şeybe, *Sünen*, 1: 27; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 164; Hanbel, *Müsned*, 38: 526.

حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا دَاوُدُ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: “مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، عَشْرَ مَرَّاتٍ، كُنَّ لَهُ كَعْدَلِ عُنُقِ عَشْرِ رِقَابٍ «أَوْ» رَقَبَةٍ

⁹⁶⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 189; Buhârî, *Târihu 'l-kebir*, 3: 231; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 3: 411; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 278; Mizzî, *Tehzibü 'l-Kemâl*, 8: 461; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 382.

⁹⁶⁶ Mizzî, *Tehzibü 'l-Kemâl*, 8: 462.

⁹⁶⁷ Mizzî, *Tehzibü 'l-Kemâl*, 8: 466.

⁹⁶⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 3: 411.

⁹⁶⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 259; Buhârî, *Târihu 'l-kebir*, 6: 450; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 185; Mizzî, *Tehzibü 'l-Kemâl*, 14: 28; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 522.

⁹⁷⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 522.

⁹⁷¹ Mizzî, *Tehzibü 'l-Kemâl*, 14: 35.

Abdurrahman b. Yesar hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika demiştir.⁹⁷⁴

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

2. Rivayet

Ebu Cafer bize Abban b. Avvam'dan, Said b. İyas Ebi Verd'e Abban b. Avvam'dan, Ebu Muhammed el-Hadrami Ebi Verd'den, O da Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir "Efendimiz (SAV) Medine'ye geldiği vakit yanımda misafir oldu ve bana "Ey Ebû Eyyûb! Sana öğreteyim mi?" diye sordu. Ben "Evet ya Resulullah" dediğimde şöyle buyurdu "Sabahlayınca La ilahe illallahuvahdehula şerikeleh, Lehulmülkü ve leahulhamdu ve hüve ala küllişeyinkadir" diyen hiçbir kimse yoktur ki Allah ona on sevap yazıp ondan on günah silmesin. Bu sözler kendisi için Allah katında sevap olarak on köle azat etmek gibidir. Ayrıca akşamlayana kadar kendisi için şeytana kalkan olurlar. Akşamdan sonra söyleyen kişi için de yine aynı şey geçerlidir. Ravi der ki: Ebû Muhammed'e: "Sen bunu bizzat Ebû Eyyûb' tan işittin mi?" dediğimde "Vallahi, ben bunu Ebû Eyyûb'un Resulullah'tan (SAV) naklettiğini işittim" karşılığını verdi.⁹⁷⁵

Senedin Ravileri:

Ebu Cafer: Tam ismi Muhammed b. Cafer el-bezazi'dir. Ebu Cafer diye künyesi mevcuttur. Hicri 206 senesinde vefat etmiştir. Cerh ta'dil açısından hakkında, İbn Hacer sadûk demiştir.⁹⁷⁶

Abban b. Avvam: Tam ismi Abban b. Avvam⁹⁷⁷ dır. Hicri 185⁹⁷⁸ senesinde vefat etmiştir. Künyesi Ebû Sehl' dir.⁹⁷⁹

⁹⁷² Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 5: 368; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 5: 301.

⁹⁷³ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 5: 368.

⁹⁷⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 5: 301.

⁹⁷⁵ Buhârî, "Da'vât" 64; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 185; Hanbel, *Müsned*, 38: 499.

حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْمَدَائِنِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبَّادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِيسَى، عَنْ أَبِي الْوَرْدِ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَيَّ فَقَالَ لِي: "يَا أَبَا أَيُّوبَ، أَلَا أَعْلَمُكَ؟"، قَالَ: قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: "مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ حِينَ يُصْبِحُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عَشْرَ حَسَنَاتٍ، وَمَا عَنْهُ عَشْرَ سَيِّئَاتٍ، وَإِلَّا كُنْ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عِندَ عَشْرِ رِقَابٍ مُحَرَّرِينَ، وَإِلَّا كَانَ فِي جَنَّةٍ مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَلَا قَالَهَا حِينَ يُمْسِي، إِلَّا كَذَلِكَ"، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: أَنْتَ سَمِعْتَهَا مِنْ أَبِي أَيُّوبَ؟ قَالَ: اللَّهُ لَسَمِعْتُهُ مِنْ أَبِي أَيُّوبَ يُحَدِّثُهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

⁹⁷⁶ İbn Hacer, *Takrîb*, 472.

Abban b. Avvam hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main⁹⁸⁰ ve İbn Hibban sika demiştir.⁹⁸¹

Said b. İyas: Tam ismi Said b. İyas⁹⁸²dir. Hicri 144 senesinde vefat etmiştir, künyesi Ebû Mesud' dur.⁹⁸³

Said b. İyas hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main⁹⁸⁴ ve İbn Ebi Hatim sika demiştir.⁹⁸⁵

Ebu Verd: Tam ismi Ebû Verd b. Semame b. Hazn⁹⁸⁶dir. El-kuşayri diye nisbesi mevcuttur.⁹⁸⁷

Ebû Verd b. Semame hakkında sıhhat bakımından, Buhârî, Ebu Dâvud, Tirmizî ve Nesâî Ondan rivayet⁹⁸⁸ etmişlerdir.

Ebu Muhammed el-hadrami: Tam ismi Ebû Muhammed el-hadrami' dir.⁹⁸⁹ Künyesi Ebû Muhammed' dir.⁹⁹⁰

Ebû Muhammed el-hadrami hakkında sıhhat bakımından, Zehebî meçhul demiştir.⁹⁹¹

Senetteki Ebu Verd ve Ebu Muhammed'in meçhul olmalarından dolayı hadis zayıf sayılmıştır. Fakat Taberani'nin farklı bir tarikle mütabii bir rivayeti⁹⁹² sebebiyle hasen li gayrihi olmuştur. Şuayb el-Arnaut hasen li gayrihi olan hadis Buhârî'de başka sahih bir tarikle⁹⁹³ daha desteklenip Sahih mertebesine çıktığını belirtmiştir.⁹⁹⁴

⁹⁷⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 238; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 6: 41; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 83; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 162; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14: 140; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 531.

⁹⁷⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 531.

⁹⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14: 141.

⁹⁸⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 83.

⁹⁸¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 162.

⁹⁸² İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 193; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 351; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 338; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 241.

⁹⁸³ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 242.

⁹⁸⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 340.

⁹⁸⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 193.

⁹⁸⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 169; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 451; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 34: 389; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 470.

⁹⁸⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 470.

⁹⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 34: 390.

⁹⁸⁹ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 9: 66; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 432; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 34: 260; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 457; Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 4: 570.

⁹⁹⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 9: 432.

⁹⁹¹ Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl*, 4: 570.

⁹⁹² Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 187.

⁹⁹³ Buhârî, "Da'vât", 64.

⁹⁹⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 499.

3. Rivayet

Ebu'l-Yeman bize İsmail b. Ayyaş'dan, Safvan b. Amr Halid b. Medan'a İsmail b. Ayyaş'dan, Halid b. Medân Ebu Ruhm'dan, O da Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir “Allah'ın Peygamberi (SAV) şöyle buyurdu: “Kim sabahladığı zaman on kez: “Lailaheillallahu vahdehula şerikeleh, Lehulmülkü velehul hamdu ve hüve Ala külli şeyin kadir”derse, Allah bunların her biri için kendisine on sevap eklenir, on günahını temizlenir, on derece yüceltilir, kendisine on köle azat etmiş gibi sevap yazılır ve bu sözler kendisi için sabahtan akşama kadar da koruyucu olurlar. Onlardan üstün gelecek bir amel yapamaz. Eğer bunları akşam vakti söylerse yine aynı sevabı alır.”⁹⁹⁵

Senedin Ravileri:

Ebu'l Yeman: Namaz konusundaki birinci rivayette Ebu'l Yeman ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

İsmail b. Ayyaş: Namaz konusundaki birinci rivayette Ebu'l Yeman ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Safvan b. Amr: Tam ismi Safvan b. Amr b. Herm'⁹⁹⁶dir. Künyesi Ebû Amr'⁹⁹⁷dır. Hicri 155 senesinde⁹⁹⁸ vefat etmiştir.

Safvan b. Amr hakkında sıhhat bakımından, Nesâî, Eibn Ebi Hatim, Yahya b. Main ve El-'Iclî sika⁹⁹⁹ demiştir.

Halid b. Medan: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Halid b. Medan ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ebu Ruhm: Namaz konusundaki birinci rivayette Ebu Ruhm ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

⁹⁹⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 544; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 127.

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي رُحْمٍ السَّمْعِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: “مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْوَحْيُ وَاللَّهُ عِنْدَهُ بِهَا عَشْرَ سُنَنَاتٍ، وَرَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا عَشْرَ دَرَجَاتٍ، الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، عَشْرَ مَرَّاتٍ، وَكَرَّرَ لَهُ كَعَشْرِ رِقَابٍ، وَكَرَّرَ لَهُ مَسْلِحَةً مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ إِلَى آخِرِهِ، وَلَمْ يَعْمَلْ يَوْمَئِذٍ عَمَلًا يَفْهَرُهُنَّ، فَإِنَّ قَالَ حِينَ يُمَسِّي، فَمَثَلُ ذَلِكَ

⁹⁹⁶ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 4: 308; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 469; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai 'l-emsâr*, 1: 283; Mizzî, *Tezhibü 'l-Kemâl*, 13: 201; Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 6: 380.

⁹⁹⁷ Zehebî, *Siyeru Alami 'n-Nübelâ*, 6: 380.

⁹⁹⁸ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai 'l-emsâr*, 1: 283.

⁹⁹⁹ Mizzî, *Tezhibü 'l-Kemâl*, 13: 204.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

4. Rivayet

İshâk b. İbrahim bize Seleme b. Fazl'dan, Muhammed b. İshâk Yezîd b. Yezîd b. Cabir'e Seleme b. Fazl'dan, Kasım b. Muhaymie Abdullah b. Yaiş'e Yezîd b. Yezîd b. Cabir'den, O da Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir "Efendimiz (SAV) şöyle buyurdu: "Kim sabah namazını kıldıktan sonra on defa: "Lailaheillallahu vahdehula şerikeleh, Lehulmülkü ve lehulhamdu ve hüve Ala külli şeyin kadir"derse dört köle azat etmiş gibi sevap alır. Onlarla kendisine on sevap eklenir ve on günahı temizlenir. Onlarla makamı on kat yüceltilir. Bunlar kendisi için akşama kadar şeytana karşı bir koruyucu olur. Bunları akşamdan sonra söylediği zaman da aynı şekilde sevap alır."¹⁰⁰⁰

Senedin Ravileri:

İshâk b. İbrahim: Namaz konusundaki altıncı rivayette İshâk b. İbrahim ravi olarak incelenmiştir.

Seleme b. Fazl: Namaz konusundaki altıncı rivayette Seleme b. Fazl ravi olarak incelenmiştir.

Muhammed b. İshak: Namaz konusundaki altıncı rivayette Muhammed b. İshak ravi olarak incelenmiştir.

Yezîd b. Yezîd b. Cabir: Namaz konusundaki altıncı rivayette Yezîd b. Yezîd b. Cabir ravi olarak incelenmiştir.

Kasım b. Muhaymire: Namaz konusundaki altıncı rivayette Kasım b. Muhaymire ravi olarak incelenmiştir.

Abdullah b. Yaiş: Namaz konusundaki altıncı rivayette Abdullah b. Yaiş ravi olarak incelenmiştir.

¹⁰⁰⁰ Hanbel, *Müsned*, 38: 501; İbn Hibban, *Sahih*, 5: 369.

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا سَلْمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مَخَيْرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعِيشَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَالَ إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ، كُنَّ كَعَدْلِ أَرْبَعِ رِقَابٍ، وَكُتِبَ لَهُ بِهِنَّ عَشْرُ حَسَنَاتٍ، وَمَجِيَّ عَنْهُ بِهِنَّ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ، وَرُفِعَ لَهُ بِهِنَّ عَشْرُ دَرَجَاتٍ، وَكُنَّ لَهُ حَرَسًا مِنَ الشَّيْطَانِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِذَا قَالَهَا بَعْدَ الْمَغْرِبِ فَمَثَلُ ذَلِكَ

Senetteki meçhul ravi olan Abdullah b. Yaiş'in cehaleti yüzünden hadis zayıf sayılmaktadır. Aynı hadis kelime farklılıklarıyla Namaz konusundaki altıncı rivayette incelenmiştir.

5. Rivayet

Ebu Abdurrahman bize Havye'den, Ebu Sahra Abdullah b. Abdurrahman b. Abdullah b. Amr'a Ebu Sahra'dan, Abdullah b. Abdurrahman b. Abdullah b. Amr'a Salim b. Abdullah'dan, O da Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir “Efendimiz (SAV) Miraç'a çıktığı zaman Hz. İbrahim'e uğradı. Hz. İbrahim: “Ey Cibril! Yanında kim var?” diye sordu. Cibril: “Muhammed” deyince, İbrahim: “Ümmetine, Cennete cennete dikecekleri ağaçları çoğaltmalarını emret. Çünkü Cennetin toprağı hoştur ve arazisi geniştir.” Cennetin ağaçları nedir? Dediğinde, Cibril: “Lahavle velakuvvete illabillah sözüdür” cevabını söyledi.¹⁰⁰¹

Senedin Ravileri:

Ebu Abdurrahman: Cihat konusundaki birinci rivayette Ebu Abdurrahman ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Hayve: Tam ismi Hayve b. Şurayh b. Safvan¹⁰⁰² dır. Künyesi Ebû Zur'a¹⁰⁰³, dır. Hicri 158 senesinde¹⁰⁰⁴ vefat etmiştir.

Hayve b. Şurayh hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main ve Ahmed b. Hanbel sika demiştir.¹⁰⁰⁵

Ebu Sahra: Tam ismi Hamid b. Ziyad¹⁰⁰⁶ dır. Künyesi Ebû Sahra' dır.¹⁰⁰⁷

Hamid b. Ziyad hakkında cerh ve tadil açısından, Nesâî ve Yahya b. Main zayıf demiştir.¹⁰⁰⁸

¹⁰⁰¹ İbn Hibban, *Sahih*, 3: 103; Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 132; Hanbel, *Müsned*, 38: 533.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا حَبِوَةُ، أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَخْبَرَهُ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ أُسْرِي بِهِ مَرَّ عَلَيَّ إِبرَاهِيمَ، فَقَالَ: “مَنْ مَعَكَ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هَذَا مُحَمَّدٌ، فَقَالَ لَهُ إِبرَاهِيمُ: مَنْ أَمْتِكَ فَلْيَكْفُرُوا مِنْ غِرَاسِ الْجَنَّةِ، فَإِنَّ تَرْبَتَهَا طَيِّبَةٌ، وَأَرْضُهَا وَاسِعَةٌ قَالَ: وَمَا غِرَاسُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

¹⁰⁰² İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 298; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 478; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 404.

¹⁰⁰³ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 6: 404.

¹⁰⁰⁴ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 298.

¹⁰⁰⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 480.

¹⁰⁰⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 452; Buhârî, *Târihu'l-kebir*, 2: 350; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 222;

İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 188; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 366; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 353.

¹⁰⁰⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 353.

¹⁰⁰⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 368.

Abdullah b. Abdurrahman b. Abdullah b. Amr: Tam ismi Abdullah b. Abdullah b. Amr¹⁰⁰⁹dır. Künyesi Ebû Abdurrahman¹⁰¹⁰dır. Hicri 150¹⁰¹¹ senesinde vefat etmiştir.

Abdullah b. Abdullah b. Amr hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim¹⁰¹² ve İbn Sa'd sika demiştir.¹⁰¹³

Salim b. Abdullah: Tam ismi Salim b. Abdullah b. Amr¹⁰¹⁴dır. Ebû Amr¹⁰¹⁵ diye künyesi mevcuttur. Hicri 106 senesinde¹⁰¹⁶ vefat etmiştir.

Salim b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, El-'İclî sika¹⁰¹⁷, İbn Sa'd kesîru'l-hadis, sika demiştir.¹⁰¹⁸

Senetteki Ebû Sahra'nın zayıf bir ravi olmasından dolayı hadis zayıf sayılmıştır. Fakat Taberânî'deki mütabii sahih bir tarikinin¹⁰¹⁹ olmasından dolayı hadis Hasen li gayrihi olmuştur.

Zikir ve Dua konu başlığında Ebû Eyyûb 5 rivayette bulunmuştur. Hasen ve zayıf hadis olmasına rağmen 5 rivayetin çoğunluğu sahihtir.

2.1.1.9. Alışveriş ve Ticaret

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Alışveriş ve Ticaret konularıyla alakalı rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Said b. Mansur bize Abdullah b. Abdülaziz'den, İbn Şihab Ata b. Yezîd'e Abdullah b. Abdülaziz'den, Ata b. Yezîd'de Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir

¹⁰⁰⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 155; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 5: 90; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 6; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 108; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15: 180; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 566.

¹⁰¹⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 566.

¹⁰¹¹ İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 108.

¹⁰¹² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 5: 90.

¹⁰¹³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 155.

¹⁰¹⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 149; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 4: 115; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 4: 184; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 305; İbn Hibbân, *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*, 1: 108; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 145; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 422.

¹⁰¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 145.

¹⁰¹⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 422.

¹⁰¹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 150.

¹⁰¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10: 153.

¹⁰¹⁹ Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 132.

“Efendimiz (SAV) şöyle demiştir: “Kişi bir ağaç diktiği zaman ağacın verdiği ürün miktarınca Allah ona sevap yazar” buyurmuştur.¹⁰²⁰

Senedin Ravileri:

Said b. Mansur: Tam ismi Said b. Mansur b. Şube¹⁰²¹ dir. Künyesi Ebû Osman’dır.¹⁰²² Hicri 227 senesinde Mekke’de ramazan ayında¹⁰²³ vefat etmiştir.

Said b. Mansur hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa’d ve İbn Ebi Hatim sika demiştir.¹⁰²⁴

Abdullah b. Abdülaziz: Tam ismi Abdullah b. Abdülaziz¹⁰²⁵ dir. ¹⁰²⁶Künyesi Ebû Abdülaziz’dir.

Abdullah b. Abdülaziz hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim zayıf, münker¹⁰²⁷, Zehebî zayıf demiştir.¹⁰²⁸

İbn Şihab: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Ata b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Senetteki Abdullah b. Abdülaziz ravisinin cerh edilerek çok zayıf sayılmasından dolayı hadis zayıftır.

2. Rivayet

Haybe b. Şureyh bize Bakıyye’den, Bahir b. Sad Halid b. Medan’a Bakıyye’den, Halid b. Medan Mikdam b. Madi’ye Bahir b. Sad’dan, Mikdam b.

¹⁰²⁰ Hanbel, *Müsned*, 38: 503.

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ يُعْنِي الْخُرَاسَانِيَّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ اللَّيْثِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ شِهَابٍ، يَقُولُ: أَشْهَدُ عَلَى عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «مَا مِنْ رَجُلٍ يَغْرِسُ غَرْسًا إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ قَدْرَ مَا يَخْرُجُ مِنْ ثَمَرِ ذَلِكَ الْغَرْسِ»

¹⁰²¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11: 77; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 586; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 2: 5.

¹⁰²² Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 2: 5.

¹⁰²³ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 587.

¹⁰²⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11: 80.

¹⁰²⁵ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 5: 140; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 5: 103; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 570.

¹⁰²⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 570.

¹⁰²⁷ İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 5: 103.

¹⁰²⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 570.

Madi'de Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir “Rasulullah Efendimiz (SAV) “Yiyeceklerinizi ölçün ki (geri kalan) sizin için bereketli olsun” buyurmuştur.¹⁰²⁹

Senedin Ravileri:

Haybe b. Şureyh: Tam ismi Haybe b. Şureyh b. Yezîd¹⁰³⁰ dir. Ebû Abbas diye künyesi, el-Hazrami, eş-Şami, el-Himsi diye nisbeleri¹⁰³¹ mevcuttur. Hicri 224 senesinde¹⁰³² vefat etmiştir.

Haybe b. Şureyh hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main, Yakup b. Şeybe sika¹⁰³³, İbn Ebi Hatim sadûk, sika demiştir.¹⁰³⁴

Bakiyye: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Bakiyye ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Bahir b. Sad: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Bahir b. Sad ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Halid b. Medan: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Halid b. Meydan ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Mikdam b. Madi: Sahabe olduğu için cerh veya ta'dil açısından değerlendirilememektedir.

Senetteki Bakiyye isimli ravinin cerh edilmiş olmasından dolayı hadis hasen sayılmıştır.

2.1.1.10. Davalar ve Hükümler

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Davalar ve Hükümler konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

¹⁰²⁹ İbn Mâce, “Ticârât”, 39; Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 121; Hanbel, *Müsned*, 38: 493.

حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنِي بَحِيرُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنِ الْمُقَدَّمِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، عَنْ أَبِي أُيُوبِ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَيْلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارِكْ لَكُمْ فِيهِ»

¹⁰³⁰ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 3: 121; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 307; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 217; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 482; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 2: 11; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 668.

¹⁰³¹ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 10: 668.

¹⁰³² Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 2: 11.

¹⁰³³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7: 484.

¹⁰³⁴ İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 307.

1. Rivayet

Yahya b. İshâk bize İbn Lehia'dan, Ubeydullah b. Ebi Ca'fer Amr b. Esved'e İbn Lehia'dan, Amr b. Esved'de Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir "Rasulullah Efendimiz (SAV) şöyle buyurdu: "Rabbim'in eli, kadı hüküm verirken onunla beraberdir. Yine Allah'ın eli, taksim edildiği zaman onu paylaştıranla beraberdir" buyurdu.¹⁰³⁵

Senedin Ravileri:

Yahya b. İshâk: Tam ismi Yahya b. İshâk¹⁰³⁶dır. Ebû Zekeriyye ve Ebû Bekr diye künyeleri¹⁰³⁷ mevcuttur. Hicri 210¹⁰³⁸ senesinde vefat etmiştir.

Yahya b. İshâk hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sadûk¹⁰³⁹, İbn Sa'd sika¹⁰⁴⁰ demiştir.

İbn Lehia: Namaz konusundaki dokuzuncu rivayette İbn Lehia ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ubeydullah b. Ebi Ca'fer: Tam ismi Ubeydullah b. Ebi Cafer¹⁰⁴¹dir. Künyesi Ebû Bekir, nisbesi el-mısri¹⁰⁴²dir. Hicri 136¹⁰⁴³ senesinde vefat etmiştir.

Ubeydullah b. Ebi Cafer hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika¹⁰⁴⁴, Nesâî ve İbn Ebi Hatim de sika demiştir.¹⁰⁴⁵

Amr b. Esved: Tam ismi Amr b. Esved¹⁰⁴⁶dir. El-Ansi diye nisbesi¹⁰⁴⁷ mevcuttur.

Amr b. Esved hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika demiştir.¹⁰⁴⁸

¹⁰³⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 494.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ حَدَّثَهُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَدُ اللَّهِ مَعَ الْقَاضِي حِينَ يَقْضِي، وَيَدُ اللَّهِ مَعَ الْقَاسِمِ حِينَ يَقْسِمُ»

¹⁰³⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 244; Buhârî, *Târîhu 'l-kebîr*, 8: 259; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 9: 126;

İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 260; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 31: 195; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 361.

¹⁰³⁷ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 31: 195.

¹⁰³⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 361.

¹⁰³⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 9: 126.

¹⁰⁴⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 244.

¹⁰⁴¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 356; Buhârî, *Târîhu 'l-kebîr*, 5: 376; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 142; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 19: 18; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 679.

¹⁰⁴² Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 679.

¹⁰⁴³ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 142.

¹⁰⁴⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 356.

¹⁰⁴⁵ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 19: 19.

¹⁰⁴⁶ Buhârî, *Târîhu 'l-kebîr*, 6: 534; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 6: 375; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 253.

¹⁰⁴⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 253.

Senetteki İbn Lehia künyeli ravi kötü hafızası sebebiyle cerh edilmiştir. Bu da hadisi zayıf yapmaktadır.

2.1.1.11. Öldürme, Yaralama ve Diyetler

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Davalar ve Hükümler konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Ebu Âsım bize Abdulhamid b. Ca'fer'den, Yezîd b. Ebi Habib Bükeyr'e Abdulhamid b. Cafer'den, Bukeyr'in babası Ubeyd b. Ti'la'ya Bukeyr'den, Ubeyd b. Ti'la'da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Resulullah (SAV) hayvanın bağlanarak hedef tahtası yapılmasını yasakladı. Eğer benim bir tavuğum olsaydı onu hedef tahtası yapmazdım.”¹⁰⁴⁹

Senedin Ravileri:

Ebu Âsım: Tam ismi Dahhak b. Mahled'dir. Künyesi Ebû Âsım'dır.¹⁰⁵⁰

Dahhak b. Mahled hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim ve Yahya b. Main sika demiştir.¹⁰⁵¹

Abdulhamid b. Ca'fer: Tam ismi Abdulhamid b. Cafer'dir.¹⁰⁵² Künyesi Ebû Hafs'dır.¹⁰⁵³ Hicri 153¹⁰⁵⁴ senesinde vefat etmiştir.

Abdulhamid b. Cafer hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika¹⁰⁵⁵, İbn Ebi Hatim sıdk demiştir.¹⁰⁵⁶

Yezîd b. Ebi Habib: Namaz konuundaki ikinci rivayette Yezîd b. Ebi Habib ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹⁰⁴⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 6: 375.

¹⁰⁴⁹ Hanbel, *Müsned*, 38: 560.

حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ تَعْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: "نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَبْرِ الدَّابَّةِ" قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: "لَوْ كَانَتْ لِي دَجَاجَةٌ مَا صَبَرْتُهَا"

¹⁰⁵⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 34: 11.

¹⁰⁵¹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 4: 463.

¹⁰⁵² İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 450; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 6: 51; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 6: 10; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 122; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 416; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 614.

¹⁰⁵³ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 122.

¹⁰⁵⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 614.

¹⁰⁵⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 6: 10.

¹⁰⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 419.

Bukeyr: Tam ismi Bukeyr b. Abdullah b. Eşce¹⁰⁵⁷dir. Ebû Abdullah ve Ebû Yûsuf diye künyeleri¹⁰⁵⁸ mevcuttur. Hicri 127¹⁰⁵⁹ senesinde vefat etmiştir.

Bukeyr b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika¹⁰⁶⁰, İbn Sa'd kesîru'l-hadis, sika¹⁰⁶¹ demiştir.

Babası: Tam ismi Abdullah b. Eşce¹⁰⁶²dir. Abdullah b. Eşce hakkında cerh ta'dil açısından, İbn Hibban sikat adlı kitabında¹⁰⁶³ zikretmiştir.

Ubeyd b. Ti'la: Tam ismi Ubeyd b. Ti'la'dır.¹⁰⁶⁴ Et-tai diye nisbesi mevcuttur.¹⁰⁶⁵

Ubeyd b. Ti'la hakkında sıhhat bakımından, Nesâî sika demiştir.¹⁰⁶⁶

Senetteki Abdullah b. Eşce adlı ravinin cehaletinden (bilgi eksikliği) dolayı hadis zayıf sayılmaktadır. Fakat Taberânî'nin mucem'inde sahih başka bir tarik bulunduğu için hadis hasen li gayrihi olmuştur. Şuayb el-Arnâvut hadisi başka sahih bir tarikle¹⁰⁶⁷ sahih li gayrihi mertebesine çıkarmıştır.

2. Rivayet

Sureyc bize İbn Vehb'den, Amr b. Haris Bukeyr'e İbn Vehb'den, Ubeyd b. Ti'la Bukeyr'den Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye rivayet ettiğine göre “Abdurrahman b. Hâlid el-Velîd ile beraber bir savaşa katılmıştık. Bir ara önüne dört azılı düşman askeri getirdiler. Verdiği emir üzerine bunlar hedef tahtası yapılarak oklarla öldürüldü. Ebû Eyyûb bunu öğrenince: “Resulullah'ın (SAV) hedef tahtası yapılarak öldürmeyi yasakladığını işittim”dedi.¹⁰⁶⁸

¹⁰⁵⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 411; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 403; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 106; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 242; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 275.

¹⁰⁵⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 242.

¹⁰⁵⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 275.

¹⁰⁶⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 2: 403.

¹⁰⁶¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 411.

¹⁰⁶² Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 5: 42; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 14.

¹⁰⁶³ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 14.

¹⁰⁶⁴ Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 5: 443; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 134; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 190; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 689.

¹⁰⁶⁵ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 689.

¹⁰⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 190.

¹⁰⁶⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 561.

¹⁰⁶⁸ Ebû Dâvûd, “Cihâd”, 129; İbn Hibban, *Sünen*, 12: 424; Hanbel, *Müsned*, 38: 561.

حَدَّثَنَا سُرَيْجٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَارِثِ، عَنْ بُكَيْرٍ، عَنْ ابْنِ تَعْلَى، قَالَ: غَرَوْنَا مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، فَأَتَى بِأَرْبَعَةِ أَعْلَاجٍ مِنَ الْعَدُوِّ، فَأَمَرَ بِهِمْ فُقِّلُوا صَبْرًا بِالذَّنْبِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ أَبَا أَيُّوبَ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «يَنْهَى عَنْ قَتْلِ الصَّبْرِ»

Senedin Ravileri:

Sureyc: Tam ismi Sureyc b. En-Nuami¹⁰⁶⁹dir. Künyesi Ebû'l-hasen, nisbesi el-Bağdadi¹⁰⁷⁰dir. Hicri 229 senesinde¹⁰⁷¹ vefat etmiştir.

Sureyc b. En-Nuami hakkında sıhhat bakımından, Yahay b. Main, İbn Sa'd ve El-'İclî sika demiştir.¹⁰⁷²

İbn Vehb: Temizlik ve Abdest konusundaki onuncu rivayette İbn Vehb ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Amr b. Haris: Tam ismi Amr b. Haris b. Yakup¹⁰⁷³dur. Ebû Ümmiye künyesi, el-Ensârî de¹⁰⁷⁴ nisbesidir. Hicri 147¹⁰⁷⁵ senesinde vefat etmiştir.

Amr b. Haris hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika¹⁰⁷⁶, Nesâî, El-'İclî ve Yahya b. Main de sika demiştir.¹⁰⁷⁷

Bukeyr: Öldürme, Yaralama ve Diyetler konusunda birinci rivayette Abdullah b. Eşce ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

İbn Ti'la: Öldürme, Yaralama ve Diyetler konusunda birinci rivayette İbn Ti'la ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senetteki Bukeyr isimli ravi Öldürme, Yaralama ve Diyetler konusundaki birinci rivayette görüldüğü gibi hadisi alırken Babasını zikretmiştir. Fakat bu rivayetin senedinde babasını zikretmeden direk İbn Ti'la'dan aldığını belirtmiştir. Bu sebeple ravi müdelleştir. Bu da hadisi zayıf yapmaktadır. Şuayb el-Arnaut Taberani ve diğer tarikleriyle beraber hadis sahih li gayrihi sayılmaktadır demiştir.¹⁰⁷⁸

¹⁰⁶⁹ Buhârî, *Târîhu 'l-kebîr*, 4: 205; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 304; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 306; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 10: 218; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 426.

¹⁰⁷⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 426.

¹⁰⁷¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 306.

¹⁰⁷² Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 10: 220.

¹⁰⁷³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 357; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 228; Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 21: 570; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 74.

¹⁰⁷⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 74.

¹⁰⁷⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 229.

¹⁰⁷⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 357.

¹⁰⁷⁷ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 21: 573.

¹⁰⁷⁸ Hanbel, *Müsned*, 38: 562.

3. Rivayet

Attâb bize Abdullah'dan, İbn Lehia Nukeyr b. Eşec'a Abdullah'tan, Bukeyr'in Babası Ubeyd b. Ti'la'ya Bukeyr'den, Ti'la'da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir "Resulullah (SAV) hayvanın hedef tahtası yapılarak öldürülmesini yasakladı" dedi.¹⁰⁷⁹

Senedin Ravileri:

Attâb: Cihat konusundaki üçüncü rivayette Attâb ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Abdullah: Cihat konusundaki üçüncü rivayette Abdullah ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

İbn Lehia: Namaz konusundaki dokuzuncu rivayette İbn Lehia ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Bukeyr b. Eşac: Öldürme, Yaralama ve Diyetler konusunda birinci rivayette Bukeyr ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Babası: Öldürme, Yaralama ve Diyetler konusunda birinci rivayette Bukeyr ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ubeyd b. Ti'la: Öldürme, Yaralama ve Diyetler konusunda birinci rivayette İbn Ti'la ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senetteki Abdullah b. Eşec'e adlı ravinin cehaletinden (bilinmezlik) dolayı hadis zayıf sayılmaktadır. Fakat Taberânî'nin mucem'inde sahih başka bir tarik bulunduğu için hadis hasen li gayrihi olmuştur. Şuayb el-Arnaut hadisi başka sahih bir tarikle¹⁰⁸⁰ sahih li gayrihi mertebesine çıkarmıştır.

2.1.1.12. Nikâh, Evlenmeye Teşvik

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Nikâh ve Evlenmeye teşvik konusuyula alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

¹⁰⁷⁹ Tahâvî, *Şerhü Meâni'l-âsâr*, 3: 182; Tayâlisî, *Müsned*, 1: 487; Hanbel, *Müsned*, 38: 562.

حَدَّثَنِي عَنَّا، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَا، حَدَّثَنَا بَكَيْرُ بْنُ الْأَسْحَجِ، أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ، أَنَّ عُبَيْدَ بْنَ تَغْلَى حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا أَيُّوبَ، يَقُولُ: "نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَبْرِ الدَّابَّةِ"

¹⁰⁸⁰ Hanbel, *Müsned*, 38: 561.

1. Rivayet

Yezîd bize Haccac b. Ertah'dan, Mekhul Haccac b. Ertah'dan, Mekhul'da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Rasulullah Efendimiz (SAV) şöyle söyledi: “Dört şey peygamberlerin sünnetlerindedir. Bunların hepsi; koku sürünmek, evlenmek, misvak kullanmak ve utanma duygusudur” buyurdu.¹⁰⁸¹

Senedin Ravileri:

Yezîd: Namaz konusundaki sekizinci rivayette Yezîd b. Harun ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Haccac b. Ertah: Zekât konusundaki birinci rivayette Haccac b. Ertah ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Mekhul: Tam ismi Mekhul eş-Şami¹⁰⁸² dir. Künyesi Ebû Abdullah¹⁰⁸³ dır. Hicri 112¹⁰⁸⁴ senesinde vefat etmiştir.

Mekhul eş-Şami hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main¹⁰⁸⁵ ve El-'İclî sika demiştir.¹⁰⁸⁶

Senetteki Haccac b. Ertah'ın müdellis olduğundan dolayı hadis zayıf sayılmaktadır.

2.1.1.13. Yiyecekler ve İçecekler

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Yiyecek konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Hasan bize İbn Lehia'dan, İbn Hubeyre Ebu Abdurrahman'a İbn Lehia'dan, Ebu Abdurrahman'da Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir “Efendimize (SAV)

¹⁰⁸¹ Tirmizî, “Nikâh”, 1; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 183; İbn Ebi Şeybe, *Müsned*, 1: 170; Hanbel, *Müsned*, 38: 553.

حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ، عَنْ مَكْحُولٍ، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ حَجَّاجٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، قَالَ قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: “أَرْبَعٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: التَّعَطُّرُ، وَالنِّكَاحُ، وَالسَّوَالِكُ، وَالْحَيَاءُ”

¹⁰⁸² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 8: 407; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28: 464; İbn Hacer, *Takrib*, 1: 545.

¹⁰⁸³ İbn Hacer, *Takrib*, 1: 545.

¹⁰⁸⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28: 473.

¹⁰⁸⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 8: 407.

¹⁰⁸⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28: 472.

içinde soğan bulunan bir tabak getirilince: “Siz yiyin” deyip kendisi yemedi ve: “Ben sizler gibi değilim” buyurdu.¹⁰⁸⁷

Senedin Ravileri:

Hasan: Namaz konusundaki dokuzuncu rivayette Hasan b. Musa ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

İbn Lehia: Namaz konusundaki dokuzuncu rivayette İbn Lehia ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

İbn Hubeyre: Tam ismi Abdullah b. Hubeyre¹⁰⁸⁸dir. Künyesi Ebû Hubeyre¹⁰⁸⁹dir. Hicri 126¹⁰⁹⁰ senesinde vefat etmiştir.

Abdullah b. Hubeyre hakkında sıhhat bakımından, Zehebî sika¹⁰⁹¹, Ahmed b. Hanbel babasından rivayet ederek sika demiştir.¹⁰⁹²

Ebu Abdurrahman: Cihat konusundaki birinci rivayette Ebu Abdurrahman ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Hadis senetteki Abdullah b. Lehia'nın kötü hafızası, kitabının yanması sebebiyle hadis hasendir. Fakat Taberânî'deki başka sahih bir tarikile¹⁰⁹³ beraber değerlendirildiğinde, hadis sahih li gayrihi olmaktadır.

2. Rivayet

Zekeriyya b. Adi bize Bakıyye'den, Bahir b. Said Bakıyye'ye Halid b. Medan'dan, Cubeyr b. Nufeyr Halid b. Medan'a Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Efendimiz (SAV) Medine'ye hicret ettiğinde Ensâr kimde kalacağı konusunda aralarında kura çektiler. Kurda Ebû Eyyûb çıkınca Efendimiz (SAV) onun evinde kaldı. Bu sebepten Efendimize (SAV) hediye olarak yemek geldiği zaman ondan Ebû Eyyûb'e de verirdi. Bir defasında Ebû Eyyûb eve girince bir tabak soğan gördü. Evdekilere: “Bu nedir?” diye sorunca “Resulullah (SAV) gönderdi” dediler. Bunun

¹⁰⁸⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 490.

حَدَّثَنَا حَسَنٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيَا، حَدَّثَنَا ابْنُ هُبَيْرَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ: أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقِصْعَةٍ فِيهَا بَصَلٌ فَقَالَ: “كُلُوا”، وَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ، وَقَالَ: “إِنِّي لَأَسْتُكُمْ كَمَا تَكُلُونَ”

¹⁰⁸⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 354; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 5: 222; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 5: 194;

İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 54; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 242; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 605.

¹⁰⁸⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 605.

¹⁰⁹⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 244.

¹⁰⁹¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 605.

¹⁰⁹² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16: 243.

¹⁰⁹³ Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebir*, 4: 157.

üzerine Ebû Eyyûb, Efendimize (SAV) baktı ve “Ey Allah’ın Peygamberi! Sen neden bundan yemedin? dedi. Efendimiz (SAV) “İçinde soğan olduğunu gördüm” buyurdu. Ebû Eyyûb “Soğanı yemek helal değil mi?” dediğinde, Efendimiz (SAV) “Tabi ki helal, siz yiyin. Ancak size gelmeyenler bana geliyor” karşılığını verdi.¹⁰⁹⁴

Senedin Ravileri:

Zekeriyya b. Adi: Tam ismi Zekeriyya b. Adi¹⁰⁹⁵ dir. El-Kûfi diye nisbesi¹⁰⁹⁶ mevcuttur. Hicri 212 senesinde Bağdat’ta vefat etmiştir.¹⁰⁹⁷

Zekeriyya b. Adi hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa’d sika, sadûk ve kesîru’l-hadis demiştir.¹⁰⁹⁸

Bakiyye: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Bakiyye ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Bahir b. Said: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Bahir b. Said ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Halid b. Medan: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Halid b. Medan ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Cubeyr b. Nufeyr: Tam ismi Cubeyr b. Nufeyr el-hazrami’ dir.¹⁰⁹⁹ Nisbesi el-hımsi’dir. Hicri 80 senesinde vefat etmiştir.¹¹⁰⁰

Cubeyr b. Nufeyr hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sika¹¹⁰¹ demiştir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

¹⁰⁹⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 492; Nesâî, *Sünenü’l-kübrâ*, 5: 448.

حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنَا بِعِيَّةُ، عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ أَفْتَرَعَتْ الْأَنْصَارُ أَيْهَمُ يُرْوَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَعَهُمْ أَبُو أَيُّوبَ، فَأَوَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَ إِذَا أَهْدِيَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا أَهْدِي لِأَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: فَدَخَلَ أَبُو أَيُّوبَ يَوْمًا إِذَا قَصَعَةً فِيهَا بَصَلٌ فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقَالُوا: أُرْسِلَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: فَاطَّلَعَ أَبُو أَيُّوبَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا مَنَعَكَ مِنْ هَذِهِ الْقَصَعَةِ؟ قَالَ: «رَأَيْتُ فِيهَا بَصَلًا»، قَالَ: وَلَا يَجِلُّ لَنَا الْبَصَلُ؟ قَالَ: «بَلَى فَكَلُوهُ وَلَكِنْ بَعْشَائِي مَا لَا يَعْشَاكُمْ»، وَقَالَ حَبِوَةٌ: «إِنَّهُ بَعْشَائِي مَا لَا يَعْشَاكُمْ»

¹⁰⁹⁵ Buhârî, *Târîhu’l-kebîr*, 3: 424; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 253; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 9: 364; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 405.

¹⁰⁹⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 405.

¹⁰⁹⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 253.

¹⁰⁹⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 9: 368.

¹⁰⁹⁹ İbn Sa’d, *Tabakât*, 7: 306; Buhârî, *Târîhu’l-kebîr*, 2: 223; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 2: 512; Zehebî, *Tezkiratü’l-huffâz*, 1: 42.

¹¹⁰⁰ Zehebî, *Tezkiratü’l-huffâz*, 1: 42.

¹¹⁰¹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 2: 512.

3. Rivayet

Muhammed b. Ca'fer bize Şube'den, Simak b. Harb Şube'ye Cabir b. Semure'den, O da Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir “Rasullah'a (SAV) yiyecek geldiği zaman yiyecekten yer ve artanından bize gönderirdi. Ancak bir keresinde dokunulmamış bir tabak yemek yolladı. İçinde de sarımsak vardı. Ona sarımsağın haram olup olmadığını sorduğumda: “Haram değildir, ancak kokusundan dolayı yemeyi sevmiyorum” buyurdu. Bunun üzerinde: “Senin sevmediği bir şeyi ben de sevmem” dedim.¹¹⁰²

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ca'fer: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Simak b. Harb: Tam ismi Simak b. Harb¹¹⁰³dir. Künyes Ebû Mugire'dir. Hicri 123 senesinde vefat etmiştir.¹¹⁰⁴

Simak b. Harb hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika¹¹⁰⁵, Ahmed b. Hanbel babasından rivayet ederek hafızasının kötü olduğunu¹¹⁰⁶ demiştir.

Cabir b. Semure: Cabir b. Semure sahabe olduğu için cerh va ta'dil açısından değerlendirilememektedir.

Senetteki Simak b. Harb adlı ravinin kötü hafızası yüzünden hadis hasen sayılmıştır. Fakat Müslimde sahih bir tarihinin¹¹⁰⁷ bulunması, hadisi sahih li gayrihi yapmaktadır.

¹¹⁰² Hanbel, *Müsned*, 38: 507; Nesâî, *Sünenü'l-kübrâ*, 6: 219; Müslim, “Eşribe”, 31.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُتِيَ بِطَعَامٍ أَكَلَ مِنْهُ، وَبَعَثَ بِفَضْلِهِ إِلَيَّ، وَإِنَّهُ بَعَثَ يَوْمًا بِقَصْعَةٍ لَمْ يَأْكُلْ مِنْهَا شَيْئًا فِيهَا تَوْمٌ، فَسَأَلْتُهُ أَحْرَامٌ هُوَ؟ قَالَ: «لَا، وَلَكِنِّي أَكْرَهُهُ مِنْ أَجْلِ رِيحِهِ» قَالَ: فَإِنِّي أَكْرَهُ مَا كَرِهْتَ

¹¹⁰³ Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 4: 173; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 279; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 339;

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 115; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 465.

¹¹⁰⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 465.

¹¹⁰⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 279.

¹¹⁰⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12: 119.

¹¹⁰⁷ Müslim, “Eşribe”, 31.

4. Rivayet

Ebu said bize Sabit'ten, Asım Sabit'e Abdullah b. Haris'den, Eflah Abdullah b. Haris'den şöyle rivayet etmiştir “Efendimiz (SAV) (Medine'ye geldiğinde) Ebû Eyyûb'un evinde kaldı. Hz. Peygamber (SAV) evin birinci katında kalırken Ebû Eyyûb ikinci katta oturuyordu. Bir gece Ebû Eyyûb: “Resulullah'ın üstünde mi dolaşacağız”dedi ve ikinci kattan çıkıp yan tarafta bir yere geçti. Sabah olunca bunu Efendimize (SAV) anlattı. Efendimiz (SAV) “Alta kalmak benim için daha uygundur” buyurdu. Ancak Ebû Eyyûb: “Altında senin olduğun bir yerde duramam”dedi ve kendisi alta inip Resulullah (SAV) yukarıya taşıdı.

Hâlid b. Zeyd'in evinde yemek yapıldığı zaman ondan Hz. Peygamber'e (SAV) gönderirdi. Yemek geri geldiği zaman Ebû Eyyûb, Hz. Peygamber'in (SAV) parmaklarının değdiği yeri sorar ve arta kalan yemeği oradan yedi. Bir defasında içinde sarımsak bulunan bir yemek yaptı ve Hz. Peygamber'e (SAV) gönderdi. Artan gelince Resulullah'ın (SAV) o tabağın neresinden yediğini sordu. Ancak: “Hz. Peygamber (SAV) bundan yemedi”dediler. Bunun üzerine Ebû Eyyûb, Hz. Peygamber'in (SAV) yanına çıktı ve: “Sarımsak yemek haram mı?” diye sordu. Resulullah (SAV) “Yemesini sevmiyorum” buyurdu. Ebû Eyyûb de: “Senin sevmediğin bir şeyi ben de sevmem”dedi. Ancak Hz. Peygamber'e (SAV) melek geldiği (ve kokusuyla rahatsızlık vermek istemediği) için yemesini sevmiyordu.¹¹⁰⁸

Senedin Ravileri:

Ebu Said: Tam ismi Abdurrahman b. Abdullah b. Ubeyd'dir. Künyesi Ebû Said¹¹⁰⁹ dir. Hicri 197¹¹¹⁰ senesinde vefat etmiştir.

Abdurrahman b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main¹¹¹¹ ve Taberânî sika demiştir.¹¹¹²

¹¹⁰⁸ Müslim, “Eşribe”, 170; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 153; Hanbel, *Müsned*, 38: 500.

حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ يَعْنِي أَبَا زَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَفْلَحِ مَوْلَى أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ عَلَيْهِ، فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو أَيُّوبَ فِي الْعُلُوِّ، فَانْتَبَهَ أَبُو أَيُّوبَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ: نَمَشِي فَوْقَ رَأْسِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَحَوَّلَ قِيَاثُوا فِي جَانِبِ، فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «السُّفْلُ أَرْفَقُ بِي»، فَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ: لَا أَعْلُو سَقِيفَةَ أَنْتَ تَحْتَهَا، فَتَحَوَّلَ أَبُو أَيُّوبَ فِي السُّفْلِ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُلُوِّ، فَكَانَ يَصْنَعُ طَعَامَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَبْعَثُ إِلَيْهِ، فَإِذَا رُدَّ إِلَيْهِ سَأَلَ عَنْ مَوْضِعِ أَصَابِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَبْنِعُ أَثَرَ أَصَابِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَأْكُلُ مِنْ حَيْثُ أَثَرَ أَصَابِعِهِ، فَصَنَعَ ذَاتَ يَوْمٍ طَعَامًا فِيهِ تَوْمٌ، فَأَرْسَلَ بِهِ إِلَيْهِ، فَسَأَلَ عَنْ مَوْضِعِ أَثَرَ أَصَابِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقِيلَ: لَمْ يَأْكُلْ، فَصَعِدَ إِلَيْهِ فَقَالَ: أَحْرَامٌ هُوَ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْرَهُهُ»، قَالَ: فَإِنِّي أَكْرَهُهُ مَا تَكَرَّهُهُ أَوْ مَا كَرِهْتَهُ، وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتَى

¹¹⁰⁹ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, 17: 217.

¹¹¹⁰ Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, 17: 219.

Sabit: Tam ismi Sabit b. Yezîd el-ahval' dir.¹¹¹³ Künyesi Ebû Zeyd'dir. Hicri 169 senesinde vefat etmiştir.¹¹¹⁴

Sabit b. Yezîd hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main ve İbn Ebi Hatim sika demiştir.¹¹¹⁵

Âsım: Tam ismi Âsım b. Süleyman'¹¹¹⁶dır. Künyesi Ebû Abdurrahman' dir.¹¹¹⁷ Hicri 142 senesinde¹¹¹⁸ vefat etmiştir.

Âsım b. Süleyman hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika¹¹¹⁹ ve Ahmed b. Hanbel sika demiştir.¹¹²⁰

Abdullah b. Hâris: Tam ismi Abdullah b. Hâris el-Ensârî' dir.¹¹²¹ Nisbesi el-Basri' dir.¹¹²²

Abdullah b. Hâris hakkında sıhhat bakımından, Nesâî¹¹²³ ve Zehebî¹¹²⁴ sika demiştir.

Eflah: Tam ismi Eflah' dir.¹¹²⁵ Künyesi Ebû Abdurrahman' dir.¹¹²⁶

Eflah hakkında sıhhat bakımından, El-'İclî¹¹²⁷ ve İbn Sa'd sika¹¹²⁸ demiştir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

¹¹¹¹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 5: 254.

¹¹¹² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 219.

¹¹¹³ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 246; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 383; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 283.

¹¹¹⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 283.

¹¹¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4: 384.

¹¹¹⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 190; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 6: 343; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 237; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13: 485; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 519.

¹¹¹⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 519.

¹¹¹⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 238.

¹¹¹⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 6: 344.

¹¹²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13: 489.

¹¹²¹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 5: 32; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14: 400; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 400.

¹¹²² Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 400.

¹¹²³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14: 401.

¹¹²⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 400.

¹¹²⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 64; El-'İclî, *Marifetü's-Sikât*, 1: 234; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 325; İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 114.

¹¹²⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3: 325.

¹¹²⁷ El-'İclî, *Marifetü's-Sikât*, 1: 234.

¹¹²⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 64.

5. Rivayet

Muahmmmed b. Ubeyd bize Vasıl'dan, Ebu Sevre Vasıl'dan şöyle rivayet etmiştir “Resulullah’a (SAV) yemek getirildiği zaman yiyeceğini yer geri kalanını da Ebû Eyyûb'e yollardı. Yolladığı yemekte de parmak izleri olurdu. Bir defasında Resulullah’a (SAV) içinde sarımsak bulunan bir yemek getirilince ona hiç dokunmadan Ebû Eyyûb’e gönderdi. Ebû Eyyûb evdekilere: “Yemek yiyesim var, onu bana getirin”dedi. Getirilip de Efendimizin (SAV) parmak izlerini göremeyince o da yemekten elini çekti. Resulullah’a (SAV) gelip: “Ey Allah’ın Resülü Annem ve babam feda olsun senin için! Sen bu yemekten yememişsin. Ben yiyeyim mi?” dedi. Efendimiz (SAV) “İçinde sarımsak vardı. Cebrail de yanıma geliyor” buyurdu. Ebû Eyyûb: “Ey Allah’ın Resülü! Ben ondan yiyebilir miyim?” diye sorunca, Allah Resülü (SAV) “Tabi yiyebilirsin” buyurdu.¹¹²⁹

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ubeyd: Temizlik ve Abdest konusundaki on altıncı rivayette Muhammed b. Ubeyd ravi olarak incelenmiştir.

Vasıl: Temizlik ve Abdest konusundaki on altıncı rivayette Vasıl ravi olarak incelenmiştir.

Ebu Sevre: Temizlik ve Abdest konusundaki on altıncı rivayette Ebû Sevre ravi olarak incelenmiştir.

Senetteki Vasıl b. Ata ve Ebu Sevre isimli ravilerin cerh edilmelerinden dolayı hadis zayıf sayılmaktadır.

6. Rivayet

Yahya b. Said bize Şube'den, Simak Şube'ye Cabir b. Semure'den şöyle rivayet etmiştir “Resulullah (SAV) yemek yediği zaman artanını Ebû Eyyûb'e gönderirdi. Bir defasında içinde sarımsak bulunan bir yemek getirilince ona dokunmadan Ebû Eyyûb'e gönderdi. Ebû Eyyûb: “Ey Allah’ın Resülü! Sarımsak

¹¹²⁹ Hanbel, *Müsned*, 38: 508.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا وَاصِلُ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَتَى بِطَعَامٍ نَالَ مِنْهُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَنَالَ، ثُمَّ يَبْعَثُ بِسَائِرِهِ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ وَفِيهِ أَثَرُ يَدِهِ، فَأَتَى بِطَعَامٍ فِيهِ التُّومُ، فَلَمْ يَطْعَمْ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا، وَبَعَثَ بِهِ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ، فَقَالَ لَهُ أَهْلُهُ، فَقَالَ: أَذْنُوهُ مِنِّي، فَأَتَى أَلْحَتَاجَ إِلَيْهِ فَلَمَّا لَمْ يَرَ أَثَرَ يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ، كَفَّ يَدَهُ مِنْهُ، وَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، بَأْسِي وَأُمِّي، هَذَا الطَّعَامُ لَمْ تَأْكُلْ مِنْهُ أَكُلْ مِنْهُ؟ قَالَ: «فِيهِ تِلْكَ التُّومَةُ فَيَسْتَأْذِنُ عَلَيَّ جِبْرِيلُ»، قَالَ: فَأَكُلُ مِنْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «نَعَمْ فَكُلْ»

haram mı?” dedi. Efendimiz (SAV) “Değil, ama kokusunu sevmiyorum” dediğinde, Ebû Eyyûb: “Senin sevmediğin şeyi ben de sevmem” dedi.¹¹³⁰

Senedin Ravileri:

Yahya b. Said: Namaz konusundaki birinci rivayette Yahya b. Said ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Simak: Yiyecekler ve İçecekler konusundaki üçüncü rivayette Simak ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Cabir b. Semure: Cabir b. Semure sahabe olduğu için cerh va ta'dil açısından değerlendirilememektedir.

Senetteki Simak b. Harb adlı ravinin kötü hafızası yüzünden hadis hasen sayılmıştır. Fakat Müslimde sahih bir tarikinin¹¹³¹ bulunması, hadisi sahih li gayrihi yapmaktadır.

7. Rivayet

Yûnus bize Leys'den, Yezîd Leys'e Ebu Hayr'dan, Ebu Ruhm Ebû Hayr'a Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Efendimiz (SAV) geldiğinde bizim alt katta oturdu. Bir defasında üst katta su döküldü. Ümmü Eyyûb ile birlikte kalkıp su aşağı Efendimiz'in (SAV) üzerine ulaşmadan bez parçasıyla silmeye koyulduk. Bu endişeyle Efendimiz'in (SAV) yanındaydım ve: “Ey Rabbimin Peygamberi! Bizim senin üstünde oturmamız uygun değildir, sen üste taşın”dedim. Hz. Peygamber (SAV) eşyalarının yukarı taşınmasını söyledi ki zaten çok az eşyası vardı. Ona: “Ey Allah'ın Resülü! Daha önce bana yemek gönderirdin, ben de yemekteki parmak izlerine bakar ve yemeği oradan yerdim. Ancak gönderdiğin şu yemekte parmak izlerini aradım ve bulamadım” dediğimde, Allah Resülü (SAV) “Doğrudur, çünkü içinde soğan vardı.

¹¹³⁰ Hanbel, *Müsned*, 38: 518.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنِي سِمَاكٌ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا بَعَثَ بِفَضْلِهِ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: فَأَتَيْتُ يَوْمًا بِقَصْعَةٍ فِيهَا تُوْمٌ، فَبَعَثَ بِهَا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحْرَامٌ هُوَ؟ قَالَ: “لَا وَلَكِنِّي أَكْرَهُ رِيحَهُ” قَالَ: فَأَبَيْتُ أَكْرَهُ مَا نَكَرَهُ

¹¹³¹ Müslim, “Eşribe”, 31.

Yanıma melek geldiği için de ondan yemeyi istemedim. Ancak siz yiyebilirsiniz” buyurdu.¹¹³²

Senedin Ravileri:

Yûnus: Temizlik ve Abdest konusundaki on beşinci rivayette Yûnus ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Leys: Temizlik ve Abdest konusundaki on beşinci rivayette Leys ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Yezîd: Namaz konusundaki ikinci rivayette Yezîd ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ebu Hayr: Namaz konusundaki üçüncü rivayette Ebu Hayr ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ebu Ruhm: Namaz konusundaki birinci rivayette Ebû Ruhm ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

8. Rivayet

Ebu Kâmil bize Hamamd’dan, Simak b. Harb Hammâd’a Câbir b. Semure’dan şöyle rivayet etmiştir “Hz. Peygamber’e (SAV) yemek getirildiği zaman ondan yer ve artanını Ebû Eyyûb’e gönderirdi. Ebû Eyyûb de bunu yerken Efendimizin (SAV) yemekteki parmak izlerine bakar ve kendisi de oradan yerd. Bir gün Efendimize (SAV) yemek getirildi. Peygamber (SAV) yemeğin içinden sarımsak kokusu geldiğini görünce ondan yemedi ve Ebû Eyyûb’e gönderdi. Ebû Eyyûb de yemekten Resulullah’ın (SAV) parmak izlerini görmeyince geldi ve: “Ey Allah’ın Rasulu! Yemekte parmak izlerini göremedim”dedi. Hz. Peygamber (SAV) “Yemekten sarımsak kokusu aldım” karşılığını verdi. Ebû Eyyûb: “Kendin yemeyeceğin bir şeyi

¹¹³² Hanbel, *Müsned*, 38: 546; İbn Ebi Şeybe, *Müsned*, 1: 32; Tahâvî, *Şerhu Meâni'l-âsâr*, 4: 239.

حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنْ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ أَبِي رُحْمٍ السَّمَاعِيِّ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ حَدَّثَهُ: أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ فِي بَيْتِنَا الْأَسْفَلِ، وَكُنْتُ فِي الْغُرْفَةِ، فَأَهْرَيْقُ مَاءً فِي الْغُرْفَةِ، فَقَمْتُ أَنَا وَأُمُّ أَيُّوبَ بِقَطِيفَةٍ لَنَا نَتَّبِعُ الْمَاءَ شَفَقَةً أَنْ يَخْلُصَ الْمَاءُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَزَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا مُشْفِقٌ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ لَيْسَ يَنْبَغِي أَنْ نُكُونَ فَوْقَكَ، انْتَقِلْ إِلَى الْغُرْفَةِ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَتَاعِهِ فَنُقِلَ، وَمَتَاعُهُ قَلِيلٌ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كُنْتُ تُرْسِلُ إِلَيَّ بِالطَّعَامِ، فَأَنْظُرُ فَإِذَا رَأَيْتُ أَثَرَ أَصَابِعِكَ وَضَعْتَ يَدِي فِيهِ، حَتَّى إِذَا كَانَ هَذَا الطَّعَامِ الَّذِي أُرْسِلَتْ بِهِ إِلَيَّ فَنَظَرْتُ فِيهِ فَلَمْ أَرَ فِيهِ أَثَرَ أَصَابِعِكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَجَلٌ إِنَّ فِيهِ بَصَلًا، فَكَرِهْتُ أَنْ أَكَلَهُ مِنْ أَجْلِ الْمَلِكِ الَّذِي يَأْتِينِي، وَأَمَّا أَنْتُمْ فَكُلُوهُ

banamı gönderiyorsun?” deyince, Allah Rasulu (SAV) “Çünkü benim yanıma melekler geliyor” buyurdu.¹¹³³

Senedin Ravileri:

Ebu Kâmil: Tam ismi Mazfer b. Müdrîk¹¹³⁴ dir. Künyesi Ebû Kâmil¹¹³⁵ dir. Hicri 207 senesinde vefat¹¹³⁶ etmiştir.

Mazfer b. Müdrîk hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa‘d sika¹¹³⁷, İbn Ebi Hatim sadûk¹¹³⁸, Yahya b. Main sahibu’l-hadis¹¹³⁹ demiştir.

Hammâd: temizlik ve Abdest konusundaki beşinci rivayette Hammâd ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Simak b. Harb: Yiyecekler ve İçecekler konusundaki üçüncü rivayette Simak ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Cabir b. Semure: Cabir b. Semure sahabe olduğu için cerh va ta'dil açısından değerlendirilememektedir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

9. Rivayet

Kuteybe b. Said bize İbn Lehia’dan, Yezîd b. Ebi Habib İbn Lehia’ya Raşid’dan, Habib b. Evs Raşid’e Hâlid b. Zeyd’dan şöyle rivayet etmiştir “Bir gün Efendimizin (SAV) yanındayken önümüze yemek koydu. Başlarken yemek çok bereketli iken sonunda bereketinin çok az olduğunu gördük. “Ey Allah’ın Rasulu! Bu nasıl oldu?” diye sorduğumuzda: “Çünkü yemeğe başlarken besmele çektik. Ancak

¹¹³³ Hanbel, *Müşned*, 34: 501; Nesâî, *Sünenü’l-Kübrâ*, 6: 219; Taberânî, *el-Mu‘cem‘ul-Kebir*, 2: 233. حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، حَدَّثَنَا سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَتَى بِطَعَامٍ أَكَلَ مِنْهُ، وَبَعَثَ بِفَضْلِهِ إِلَى أَبِي أَيُّوبَ، فَكَانَ أَبُو أَيُّوبَ يَصْنَعُ أَصَابِعَهُ حَيْثُ يَرَى أَثَرَ أَصَابِعِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِفَضْلِهِ فَوَجَدَ مِنْهَا رِيحَ ثَوْمٍ، فَلَمْ يَدْفُقْهَا، وَبَعَثَ بِهَا إِلَى أَبِي أَيُّوبَ، فَنَظَرَ، فَلَمْ يَرَ فِيهَا أَثَرَ أَصَابِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمْ يَدْفُقْهَا، فَاتَّاهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَ أَرَّ فِيهَا أَثَرَ أَصَابِعِكَ؟ قَالَ: «إِنِّي وَجَدْتُ مِنْهَا رِيحَ ثَوْمٍ» قَالَ: فَتَبَعْتُ إِلَيْ بِمَا لَا تَأْكُلُ؟ قَالَ: «إِنِّي يَأْتِينِي الْمَلَكُ

¹¹³⁴ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 7: 243; Buhârî, *Târîhu’l-kebir*, 8: 74; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 8: 442; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 200; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28: 98; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 272.

¹¹³⁵ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 272.

¹¹³⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28: 102.

¹¹³⁷ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 7: 243.

¹¹³⁸ İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dil*, 8: 442.

¹¹³⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28: 101.

daha sonra gelen biri besmele çekmeden yemeye başlayınca şeytan da onunla beraber yemeye başladı” buyurdu.¹¹⁴⁰

Senedin Ravileri:

Kuteybe b. Said: Namaz konusundaki ikinci rivayette Kuteybe b. Said ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

İbn Lehia: Namaz konusundaki dokuzuncu rivayette İbn Lehia ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Yezîd b. Ebi Habib: Namaz konusundaki ikinci rivayette Yezîd b. Ebi Habib ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Raşid: Tam ismi Raşid b. Cendel¹¹⁴¹’dir. El-Mısri ve el-Yafi diye nisbeleri¹¹⁴² mevcuttur.

Raşid b. Cendel hakkında sıhhat bakımından, Tirmizî Şemailinde Ondan rivayette bulunmuştur.¹¹⁴³

Habib b. Evs: Tam ismi Habib b. Evs¹¹⁴⁴’dir. Lakabı İbn Ebi Evs’ dir.¹¹⁴⁵

Habib b. Evs hakkında sıhhat bakımından, Tirmizî Şemailinde Ondan rivayette bulunmuştur.¹¹⁴⁶

Senetteki Raşid ve Habib b. Evs isimli raviler hakkında bilginin çok az olması ve İbn Lehia’nın kötü hafızası yüzünden hadis zayıf sayılmaktadır.

10. Rivayet

Yahya b. Gaylan bize Rişdin’den, Amr b. Haris Rişdin’e Bukeyr’den, O da Hâşim oğullarının azatlısı Ebû İshâk’dan şöyle rivayet etmiştir “Bir gün hangi kaplarda sıra yapılabileceği konusunda müzakere ettik, ancak kabak konusunda ihtilaf çıktı. Oradan Ebû Eyyûb el-Ensârî geçince birini yanına gönderdiler. “Ey Ebû Eyyûb! Kabak içinde sıra yapılır mı?” diye sorunca, Ebû Eyyûb: “Efendimizin (SAV) içi

¹¹⁴⁰ Hanbel, *Müsned*, 34: 504.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي أُوسٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَرَّبَ طَعَامًا فَلَمْ أَرَ طَعَامًا كَانَ أَكْبَرَ بَرَكَةٍ مِنْهُ أَوْلَّ مَا أَكَلْنَا، وَلَا أَقَلَّ بَرَكَةٍ فِي آخِرِهِ، فَلْنَا: كَيْفَ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: “لَإِنَّا ذَكَرْنَا اسْمَ اللَّهِ حِينَ أَكَلْنَا، ثُمَّ قَعَدَ بَعْدُ مَنْ أَكَلَ، وَلَمْ يُسَمِّ فَأَكَلَ مَعَهُ الشَّيْطَانُ

¹¹⁴¹ Mizzi, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 9: 5; Zehebî, *Mizânu 'l-İtidâl*, 3: 502.

¹¹⁴² Zehebî, *Mizânu 'l-İtidâl*, 3: 502.

¹¹⁴³ Mizzi, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 9: 5.

¹¹⁴⁴ Mizzi, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 5: 357; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dîl*, 3: 96.

¹¹⁴⁵ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dîl*, 3: 96.

¹¹⁴⁶ Mizzi, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, 5: 358.

ziftlenmiş bütün kaplar içinde yapılan şırayı yasakladığını işittim”dedi. Adam bir daha kabak konusunda sorunca Ebû Eyyûb yine aynı şeyleri söyledi.¹¹⁴⁷

Senedin Ravileri:

Yahya b. Gaylan: Cihat konusundaki beşinci rivayette Yahya b. Gaylan ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Rişdin: Cihat konusundaki beşinci rivayette Rişdin ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Amr b. Haris: Öldürme, Yaralama ve diyetler konusundaki ikinci rivayette Amr b. Haris ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Bukeyr: Öldürme, Yaralama ve diyetler konusundaki birinci rivayette Bukeyr ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ebû İshâk: Tam ismi Ebû İshak’dır. Beni Hişam’ın azatlısıdır.¹¹⁴⁸

Ebû İshak hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim maruf (bilinen biridir) demiştir.¹¹⁴⁹

Senetteki Rişdin isimli ravi cerh edilmiş zayıf bir ravidir. Ebû İshâk isimli ravin de cehaletinden dolayı cerh edilmiştir. Bu sebeplerden dolayı hadis zayıftır.

Yiyecekler ve İçecekler konusunda Ebû Eyyûb’un 10 rivayetinin bulunması, onun Peygamberimizi (SAV) evinde misafir ettiğinden kaynaklanmaktadır.

2.1.1.14. Edep

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî’den Edep konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Muhammed b. Ca’fer bize Haccac’dan, Şube Haccac’a Muhammed b. Ebi Leyla’dan, O da Ebû Eyyûb’dan şöyle rivayet etmiştir “Allah Rasulu (SAV) şöyle buyurdu: “Herhangi biriniz öksürdüğü zaman: Elhamdulillah ala külli hal söylesin.

¹¹⁴⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 495.

حَدَّثَنَا بِحَيِّ بْنِ غِيْلَانَ، حَدَّثَنَا رَشْدِيُّ بْنُ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا، أَنَّهُمْ ذَكَرُوا يَوْمًا مَا يُنْبَذُ فِيهِ فَنَتَّازَعُوا فِي الْقَرْعِ، فَمَرَّ بِهِمْ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ فَأَرْسَلُوا إِلَيْهِ إِنْسَانًا، فَقَالَ: يَا أَبَا أَيُّوبَ، الْقَرْعُ يُنْبَذُ فِيهِ؟ قَالَ: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْ كُلِّ مَرْفَتٍ يُنْبَذُ فِيهِ»، فَرَدَّ عَلَيْهِ الْقَرْعُ، فَرَدَّ أَبُو أَيُّوبَ مِثْلَ قَوْلِهِ الْأَوَّلِ

¹¹⁴⁸ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 9: 5; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 9: 333; Zehebi, *Mizânu 'l-İtidâl*, 4: 489.

¹¹⁴⁹ İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve 't-ta 'dil*, 9: 333.

Ona cevap verecek kimse de: Yerhamukellah desin. Aksıran kimse de cevap olarak: Yehdikellahu –veya- Yehdikumullahu ve yuslihu balekum desin¹¹⁵⁰

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ca‘fer: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette Muhammed b. Ca‘fer isimli ravinin incelemesi yapılmıştır. Bkz.

Haccac: Tam ismi Haccac b. Muhammed¹¹⁵¹dir. Künyesi Ebû Muhammed¹¹⁵²dir. Hicri 206 senesinde¹¹⁵³ vefat etmiştir.

Haccac b. Muhammed hakkında sıhhat bakımından, Ali b. El-Medîni¹¹⁵⁴, Yahya b. Main ve Nesâî sika demiştir.¹¹⁵⁵

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Muhammed b. Ebi Leyla: Tam ismi Muhammed b. Abdurrahman¹¹⁵⁶dir. Lakabı İbn Ebi Leyla’ dır.¹¹⁵⁷ Hicri 148 senesinde vefat etmiştir.¹¹⁵⁸

Muhammed b. Abdurrahman hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim meçhul¹¹⁵⁹, çok hata yapan biri ve hadisleri delil olarak kullanılmaz¹¹⁶⁰ demiştir.

İsa: Tam ismi İsa b. Abdurrahman’ dır.¹¹⁶¹ Lakabı İbn Ebi Leyla’ dır.¹¹⁶²

İsa b. Abdurrahman hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika demiştir.¹¹⁶³

¹¹⁵⁰ Hanbel, *Müsned*, 38: 537; Dârimî, “İsti‘zân”, 30; Tayâlisî, *Müsned*, 1: 483; Tirmizî, “Edeb”, 3; Nesâî, *Sünenü’l-kübrâ*, 9: 90; Tahâvî, *Meanü’l-âsâr*, 4: 302; Taberânî, *el-Mu‘cem‘ul-Kebir*, 4: 161.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ عَيْسَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي أُيُوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَلْيَقُلِ الَّذِي يَرُدُّ عَلَيْهِ يَرْحَمُكَ اللَّهُ، وَلْيَقُلِ هُوَ: يَهْدِيكَ اللَّهُ وَيُصَلِّحْ بِأَلْفِكَ» قَالَ حَجَّاجٌ: «يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصَلِّحُ بِأَلْفِكُمْ»

¹¹⁵¹ Buhârî, *Târîhu’l-kebîr*, 2: 380; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 3: 166; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 201; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5: 451; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 313.

¹¹⁵² Buhârî, *Târîhu’l-kebîr*, 2: 380.

¹¹⁵³ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 313.

¹¹⁵⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 3: 166.

¹¹⁵⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5: 455.

¹¹⁵⁶ Buhârî, *Târîhu’l-kebîr*, 1: 162; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 7: 326; Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 6: 310.

¹¹⁵⁷ Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 6: 310.

¹¹⁵⁸ Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 6: 315.

¹¹⁵⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 7: 326.

¹¹⁶⁰ Zehebî, *Siyeru Alami’n-Nübelâ*, 6: 312.

¹¹⁶¹ Buhârî, *Târîhu’l-kebîr*, 6: 390; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 6: 281; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 230;

Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22: 629; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 111.

¹¹⁶² Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 111.

¹¹⁶³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22: 630.

Babası: Zikir ve Dua konsuundaki birinci rivayette Abdurrahman b. Yesar ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senetteki Muhammed b. Ebi Leyla isimli ravinin hafızasının kötü olması, çok hata yapması yüzünden hadis hasen sayılmıştır. Fakat Tirmizîdeki sahih bir tarikle¹¹⁶⁴ beraber değerlendirince hadis sahih li gayrihi mertebesine çıkarılmaktadır.

2. Rivayet

Hişam b. Kasım bize Şube'den, Muhammed b. Ebi Leyla Şube'ye Muhammed'in Kardeşinden, Kardeşi Muhammed'e Babasından O da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Allah Rasulu (SAV) şöyle buyurdu: “Biriniz öksürdüğünde: “Elhamdulillah ala külli hal söylesin. Ona teşmitte bulunacak kimse de: Yerhamukellah desin. Aksıran kimse de cevap olarak: Yehdikumullahu ve yuslihu balekum”desin.¹¹⁶⁵

Senedin Ravileri:

Hişam b. Kasım: Tam ismi Hişam b. Kasım el-Leysi' dir.¹¹⁶⁶ Künyesi Ebu'n-nazr' dir.¹¹⁶⁷ Hicri 205 senesinde¹¹⁶⁸ vefat etmiştir.

Hişam b. Kasım hakkında sıhhat bakımından, El-'Iclî¹¹⁶⁹, Yahya b. Main, İbn Ebi Hatim sika demiştir.¹¹⁷⁰

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Muhammed b. Ebi Leyla: Edep konusundaki birinci rivayette Muhammed b. Ebi Leyla ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Kardeşi: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette İsa b. Abdurrahman ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Babası: Zikir ve Dua konsuundaki birinci rivayette Abdurrahman b. Yesar ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹¹⁶⁴ Tirmizî, “Edeb”, 3.

¹¹⁶⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 559.

حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: “إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَلْيَقُلِ الَّذِي يُشْمِتُهُ: يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ، وَلْيَقُلِ الَّذِي يَرُدُّ عَلَيْهِ: يَهْدِيكُمُ اللَّهُ، وَيُصَلِّحْ بِأَلْسِنَتِكُمْ

¹¹⁶⁶ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 263; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 545.

¹¹⁶⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 545.

¹¹⁶⁸ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 549.

¹¹⁶⁹ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 263.

¹¹⁷⁰ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 548.

Senetteki Muhammed b. Ebi Leylaisimli ravinin hafızasının kötü olması sebebiyle hadis hasen sayılmıştır. Fakat Taberânî'deki başka sahih bir tarikiyle¹¹⁷¹ beraber değerlendirildiğinde hadis sahih li gayrihi olmuştur.

3. Rivayet

Hasan bize Şube'den, Muhammed b. Abdurrahman Şube'ye Muhammed'in Kardeşinden, Kardeşi Muhammed'e Babasından O da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Allah Rasulu (SAV) şöyle buyurdu: “İçinizden biriniz öksürdüğünde zaman: Elhamdulillah ala külli haldesin. Ona teşmitte bulunacak kimse de: Yerhamukellah desin. Aksıran kimse de cevap olarak: Yehdikellahu ve yuslihu baleke –veya- Yehdikumullahu ve yuslihu balekum”desin.¹¹⁷²

Senedin Ravileri:

Hasan: Namaz konusundaki dokuzuncu rivayette Hasan b. Musa ravi olarka incelenmiştir. Bkz.

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Muhammed b. Abdurrahman: Edep konusundaki birinci rivayette Muhammed b. Ebi Leyla ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Kardeşi: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette İsa b. Abdurrahman ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Babası: Zikir ve Dua konusundaki birinci rivayette Abdurrahman b. Yesar ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senetteki Muhammed b. Ebi Leyla isimli ravinin hafızasının kötü olması sebebiyle hadis hasen sayılmıştır. Fakat Taberânî'deki başka sahih bir tarikiyle¹¹⁷³ beraber değerlendirildiğinde hadis sahih li gayrihi olmuştur.

¹¹⁷¹ Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 161.

¹¹⁷² Hanbel, *Müsned*, 38: 560.

حَدَّثَنَا حَسَنٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ، قَالَ: وَقَدْ رَأَيْتُ أَخَاهُ عَنِ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ مِثْلَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «وَلْيَقُلْ هُوَ يَهْدِيكَ اللَّهُ وَيُصَلِّحُ بِأَلْسِنَتِكَ»، أَوْ قَالَ: «يَهْدِيكَمُ اللَّهُ، وَيُصَلِّحُ بِأَلْسِنَتِكُمْ»

¹¹⁷³ Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 161.

2.1.1.15. Kur'an Tefsiri

Bu bölümde Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Kur'an Tefsiri konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Ebu Ahmed bize Süfyân'dan, İbn Ebi Leyla Süfyân'a Kardeşinden, Abdurrahman b. Ebi Leyla Kardeşine Ebû Eyyûb'dan şöyle rivayet etmiştir “Ebû Eyyûb'un hurma deposu bulunuyordu. Cin veya şeytan türünden birileri gelip depodan hurma alırdı. Hâlid b. Zeyd durumu Efendimiz'e (sallallahu aleyhi vesellem) şikâyet edince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “Git onu bir daha gördüğün zaman: Bismillah Peygamber'e uy de buyurdu. Cin gelip Hâlid onu yakalayınca, cin: “Daha yapmam”dedi ve Ebû Eyyûb onu serbest bıraktı. Ebû Eyyûb, Resulullah'ın (SAV) yanına gelince, Hz. Peygamber (SAV) “Esirin ne yaptı?” diye sordu. Onu yakaladım ama: «Bir daha yapmam» deyince serbest bıraktım” cevabını verince, Resulullah (sallallahu aleyhi vesellem): “O geri dönecek”dedi. Ebû Eyyûb onu iki veya üç defa yakaladı, her defasında cin: “Bir daha yapmam” diyordu. Ebû Eyyûb, Resulullah'a (SAV) gelince de Allah'ın Rasulu: “Esirin ne yaptı?” diye sorunca: Ebû Eyyûb: “Onu yakaladım ama: “Bir daha yapmam”deyince serbest bıraktım cevabını veriyordu. Hz. Peygamber'de (SAV) “O geri dönecek” diyordu. Sonuncusunda onu yakalayınca cin: “Beni bırakırsan, söylediğin takdirde sana hiçbir şeyin yaklaşamayacağı bir şey öğretirim. Bu şey Ayetu'l-Kürsi'dir”dedi. Ebû Eyyûb, Resulullah'a (SAV) gelip durumu anlatınca, Hz. Peygamber (SAV) “O doğru söylemiş fakat aslında yalancıdır” buyurdu.¹¹⁷⁴

Senedin Ravileri:

Ebu Ahmed: Tam ismi Muhammed b. Abdullah b. Zübeyr¹¹⁷⁵ dir. Künyesi Ebû Ahmed' dir.¹¹⁷⁶ Hicri 203 senesinde vefat etmiştir.¹¹⁷⁷

¹¹⁷⁴ Tirmizî, “Fezâilu'l-Kur'ân”, 3; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 162; Hanbel, *Müsned*, 38: 563.
حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ: أَنَّهُ كَانَ فِي سَهْوَةٍ لَهُ، فَكَانَتْ الْعُورُ تَجِيءُ فَتَأْخُذُ، فَشَكَاهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِذَا رَأَيْتَهَا فَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ، أَجِيبِي رَسُولَ اللَّهِ» قَالَ: فَجَاءَتْ، فَقَالَ لَهَا، فَأَخَذَهَا، فَقَالَتْ لَهُ: إِنِّي لَا أَعُودُ، فَأَرْسَلَهَا، فَجَاءَ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا فَعَلَ أُسَيْرُكَ؟» قَالَ: أَخَذْتُهَا، فَقَالَتْ لِي: إِنِّي لَا أَعُودُ، فَأَرْسَلْتُهَا، فَقَالَ: «إِنَّهَا عَائِدَةٌ» فَأَخَذْتُهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، كُلَّ ذَلِكَ تَقُولُ: لَا أَعُودُ، وَيَجِيءُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَقُولُ: «مَا فَعَلَ أُسَيْرُكَ؟» فَيَقُولُ: لَا أَعُودُ، فَيَقُولُ: «إِنَّهَا عَائِدَةٌ» فَأَخَذَهَا فَقَالَتْ: أُرْسِلْنِي وَأَعْلَمَكَ شَيْئًا تَقُولُهُ فَلَا يَقْرَبُكَ شَيْءٌ: آيَةُ الْكُرْسِيِّ، فَاتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: «صَدَقْتَ وَهِيَ كَذُوبٌ»

¹¹⁷⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 370; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 1: 133; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 297;

İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 58; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25: 476; Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 261.

¹¹⁷⁶ Zehebî, *Tezkiratü'l-huffâz*, 1: 261.

Muhammed b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa‘d sadûk, kesîru’l-hadis¹¹⁷⁸, Yahya b. Main sika demiştir.¹¹⁷⁹

Süfyân: Tam ismi Süfyân b. Said b. Mesruk¹¹⁸⁰dur. Künyesi Ebû Abdullah¹¹⁸¹dir. Hicri 161 senesinde vefat etmiştir.¹¹⁸²

Süfyân b. Said hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika¹¹⁸³, Zehebî emiru’l-muminin fi’l-hadis demiştir.¹¹⁸⁴

İbn Ebi Leyla: Edep konusundaki birinci rivayette Muhammed b. Ebi Leyla ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Kardeşi: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette İsa b. Abdurrahman ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Abdurrahman b. Ebi Leyla: Zikir ve Dua konusundaki birinci rivayette Abdurrahman b. Yesar ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senetteki İbn Ebi Leyla isim ravinin kötü hafızası ve hadislerinin delil olarak kullanılamamasından dolayı hadis zayıftır.

2. Rivayet

Muhammed b. Ca‘fer bize Şube’den, Mansur Şube’ye Hilal b. Yisfa’dan, Rebi b. Huseym Hilal’e Amr b. Meymune’dan, Bir kadın Amr’a Ebû Eyyûb’dan şöyle rivayet etmiştir “Peygamber (SAV) “İhlas Suresi celilesi, Kur’an’ı Kerim’in üçte biri kadardır” buyurmuştur.¹¹⁸⁵

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Ca‘fer: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette incelemesi yapılmıştır. Bkz.

¹¹⁷⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 58.

¹¹⁷⁸ İbn Sa‘d, *Tabakât*, 6: 370.

¹¹⁷⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 7: 297.

¹¹⁸⁰ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 4: 222; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 401; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11: 154; Zehebî, *Tezkiratü’l-huffâz*, 1: 151.

¹¹⁸¹ Zehebî, *Tezkiratü’l-huffâz*, 1: 151.

¹¹⁸² İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 402.

¹¹⁸³ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve’t-ta’dîl*, 4: 225.

¹¹⁸⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11: 164.

¹¹⁸⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 527; Nesâî, *Sünenü’l-kübrâ*, 9: 254.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ خُنَيْمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ امْرَأَةٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: “قُلُّهُ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ تَعَدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Mansur: Tam ismi Mansur b. Mutemir es-silmi¹¹⁸⁶dir. Künyesi Ebû Attâb'dır.¹¹⁸⁷ Hicri 132 senesinde vefat etmiştir.¹¹⁸⁸

Mansur b. Mutemir hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sebt demiştir.¹¹⁸⁹

Hilal b. Yisaf: Tam ismi Hilal b. Yisaf¹¹⁹⁰dir. Künyesi Ebû'l-hasen'dir.¹¹⁹¹ El-eşcai diye nisbesi mevcuttur.¹¹⁹²

Hilal b. Yisaf hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika¹¹⁹³, İbn Sa'd kesîru'l-hadis, sika demiştir.¹¹⁹⁴

Rebi b. Huseym: Tam ismi Rebi b. Huseym¹¹⁹⁵dir. Künyesi ebû Yezîd¹¹⁹⁶dir. Hicri 63 senesinde vefat etmiştir.¹¹⁹⁷

Rebi b. Huseym hakkında sıhhat bakımından, El-'Iclî sika demiştir.¹¹⁹⁸

Amr b. Meymune: Tam ismi Amr b. Meymune¹¹⁹⁹dir. Künyesi Ebû Abdullah¹²⁰⁰dir. Hicri 74 senesinde¹²⁰¹ vefat etmiştir.

Amr b. Meymune hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main¹²⁰² ve Nesâî sika¹²⁰³ demiştir.

Bir Kadın: Belirsiz isim.

¹¹⁸⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 328; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 177; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 263.

¹¹⁸⁷ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 263.

¹¹⁸⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 328.

¹¹⁸⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 8: 178.

¹¹⁹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 300; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 72; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 343.

¹¹⁹¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 343.

¹¹⁹² İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 300.

¹¹⁹³ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 9: 73.

¹¹⁹⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 300.

¹¹⁹⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 219; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 224; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 160; El-'Iclî, *Marifetü's-Sikât*, 1: 351.

¹¹⁹⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 224.

¹¹⁹⁷ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 160.

¹¹⁹⁸ El-'Iclî, *Marifetü's-Sikât*, 1: 351.

¹¹⁹⁹ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 258; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 166; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 159; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22: 261; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 89.

¹²⁰⁰ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 159.

¹²⁰¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 89.

¹²⁰² İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 258.

¹²⁰³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22: 263.

Senetteki belirsiz bir kadın isimli raviden dolayı hadis zayıftır. Şuayb el-Arnaut müsned tahkikinde hadisin sahih li gayrihi¹²⁰⁴ olduğunu belirtmiştir.

3. Rivayet

Abdurrahman b. Mehdi bize Zaide b. Kudame'den, Mansur Zaide'ye Hilal b. Yisaf'dan, Rebi b. Hüseyim Hilal'e Amr b. Meymune'den, Abdurrahman b. Ebi Leyla Amr'a Bir kadından, O da Ebû Eyyûb'dan şöyle rivayet etmiştir “Peygamber (SAV) “Herhangi biriniz tek gecede Kur'an'ı Kerim'in üçte birini okuyamaz mı?” Zira gece İhlas Sure-i celilesini okuyan kişi, Kur'an'ı Kerim'in üçte birlik kısmını okumuş sayılır” buyurdu.¹²⁰⁵

Senedin Ravileri:

Abdurrahman b. Mehdi: Tam ismi Abdurrahman b. Mehdi b. Hasan¹²⁰⁶ dir. Künyesi Ebû Said¹²⁰⁷ dir. Hicri 198 senesinde¹²⁰⁸ vefat etmiştir.

Abdurrahman b. Mehdi hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sika v sebt¹²⁰⁹ demiştir.

Zaide b. Kudame: Tam ismi Zaide b. Kudame¹²¹⁰ dir. Künyesi Ebû's-Salte¹²¹¹ dir. Hicri 161 senesinde¹²¹² vefat etmiştir.

Zaide b. Kudame hakkında cerh ev ta'dil açısından, İbn Ebi Hatim, El-'İclî ve Nesâî sika demiştir.¹²¹³

Mansur: Kur'an Tefsiri konusundaki ikinci rivayette Mansur ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Hilal b. Yisaf: Kur'an Tefsiri konusundaki ikinci rivayette Mansur ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹²⁰⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 527.

¹²⁰⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 536.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ بْنِ قُدَامَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ خُنَيْمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَمْرٍ، مِنَ الْأَنْصَارِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: “يُعْجِزُ أَحَدَكُمْ أَنْ يَفْرَأَ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ، فَإِنَّهُ مَنْ قَرَأَ فَلَهُ اللَّهُ أَحَدَ اللَّهِ الصَّمَدِ فِي لَيْلَةٍ فَقَدْ قَرَأَ لَيْلَتَيْهِ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ

¹²⁰⁶ Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 5: 354; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 373; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 430; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 645.

¹²⁰⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 645.

¹²⁰⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 373.

¹²⁰⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17: 440.

¹²¹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 355; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 339; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9: 273; İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 269.

¹²¹¹ İbn Hibban, *Meşâhîru Ulemai'l-Emsâr*, 1: 269.

¹²¹² İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 339.

¹²¹³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9: 277.

Rebi b. Huseym: Kur'an Tefsiri konusundaki ikinci rivayette Rebi b. Huseym ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Amr b. Meymune: Kur'an Tefsiri konusundaki ikinci rivayette Amr b. Meymune ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Abdurrahman b. Ebi Leyla: Zikir ve Dua konusundaki birinci rivayette Abdurrahman b. Yesar ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Bir Kadın: Belirsiz isim.

Senetteki belirsiz bir kadın isimli raviden dolayı hadis zayıftır. Şuayb el-Arnaut müsned tahkikinde hadisin sahih li gayrihi¹²¹⁴ olduğunu belirtmiştir.

2.1.1.16. İyilik ve Sosyal İlişkiler

Bu bölümde Ebû Eyyûb el-Ensârî'den İyilik ve Sosyal İlişkiler konusyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Yahya bize Amr b. Osman'dan, Musa b. Talha Amr b. Osman'a Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Bir yolculuğu esnasında Peygamber'in (SAV) karşısına bedevi çıktı. Devesinin yularından tutup: “Ey Allah'ın Rasulu! Beni cennete yaklaştırıp cehennemden uzaklaştıracak bir şey de”dedi. Peygamber (SAV) “Allah'a karşı ibadetini yapar, O'na hiçbir ortak getirmezsin. Namazı kılıp, zekâtını verip, akrabalık bağlarını da güçlü tutarsın”dedi.¹²¹⁵

Senedin Ravileri:

Yahya: Namaz konusundaki beşinci rivayette Yahya b. Said ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Amr b. Osman: Tam ismi Amr b. Osman b. Abdullah¹²¹⁶dır. Nisbesi et-teymi' dir.¹²¹⁷

¹²¹⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 527.

¹²¹⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 519; Müslim, “İmân”, 12.

حَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُوسَى بْنَ طَلْحَةَ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا عَرَضَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي مَسِيرٍ، فَأَخَذَ بِخَطَامِ نَاقَتِهِ، أَوْ بِرِمَامِ نَاقَتِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَوْ يَا مُحَمَّدَ، أَخْبِرْنِي بِمَا يَقْرَبُنِي مِنَ الْجَنَّةِ، وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ قَالَ: “تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ

¹²¹⁶ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 6: 248; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 226; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 22: 150; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 83.

¹²¹⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 226.

Amr b. Osman hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main ve Ali b. Medeni sika¹²¹⁸ demiştir.

Musa b. Talha: Tam ismi Musa b. Talha b. Ubeydullah¹²¹⁹ dır. Künyesi Ebû İsa¹²²⁰ dır. Hicri 103 senesinde¹²²¹ vefat etmiştir.

Musa b. Talha hakkında sıhhat bakımından, El-'İclî sika¹²²², İbn Sa'd kesîru'l-hadis, sika demiştir.¹²²³

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

2. Rivayet

Behz bize Şube'den, Muhammed b. Osman Şube'ye Ebu Osman'dan, Musa b. Talha Ebu Osman'a Ebû Eyyûb el-Ensârî'den şöyle rivayet etmiştir “Adamın biri: “Ey Allah'ın Peygamberi! Beni cennete götürecek bir eylem söyle!” deyince, oradakiler “Adamın neyi var! Neyi var!” demeye başladılar. Resulullah (SAV) “İhtiyacı var ki soruyor! Neyi olacak” karşılığını verdi ve: “Allah'a ibadet edip, O'na hiçbir ortak getirme. Namazını kıl, zekâtını ver, akrabalık bağlarını da gözetirsin” buyurdu. Sonra adama: “Şimdi (bineği) bırak!” buyurdu. Sanırım Resulullah (SAV) bineğinin üzerindeydi.¹²²⁴

Senedin Ravileri:

Behz: Temizlik ve Abdest konusundaki beşinci rivayette Behz b. Esed ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Şube: Temizlik ve Abdest konusundaki on dokuzuncu rivayette Şube b. Haccac ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹²¹⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 6: 248.

¹²¹⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 123; Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 7: 286; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 8: 147; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 401; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29: 82; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 305.

¹²²⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 401.

¹²²¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 305.

¹²²² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29: 84.

¹²²³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 125.

¹²²⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 531; Buhârî, “Edeb”, 10; Nesâî, “Salât”, 10; İbn Hibbân, *Sahih*, 8: 37; Nesâî, *Sünenü'l-kübrâ*, 1: 207.

حَدَّثَنَا بَهْزٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ، وَأَبُوهُ عُمَرَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُمَا سَمِعَا مُوسَى بْنَ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يَدْخِلُنِي الْجَنَّةَ؟ فَقَالَ الْقَوْمُ: مَا لَهُ مَا لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرَبُّ مَا لَهُ؟ قَالَ: «تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتَقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّجِمَ ذَرْهًا» قَالَ: كَأَنَّهُ كَانَ عَلَى رَأْسِهِ

Muhammed b. Osman: İyilik ve Sosyal İlişkiler konusundaki birinci rivayette Amr b. Osman ravi olarak incelenmiştir.

Ebuhu Osman: Tam ismi Osman b. Abdullah b. Mevheb¹²²⁵ dir. Nisbesi et-teymi¹²²⁶ dir. Hicri 160¹²²⁷ senesinde vefat etmiştir.

Osman b. Abdullah hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main¹²²⁸, Nesâî ve Ebû Dâvud sika demiştir.¹²²⁹

Musa b. Talha: İyilik ve Sosyal İlişkiler konusundaki birinci rivayette Musa b. Talha ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

3. Rivayet

Muhammed b. Bekr bize İbn Cureyc'den şöyle rivayet etmiştir “Ebû Eyyûb bineğe bindi ve Ukbe b. Âmir'in yanına Mısır'a gitti. Yanına varınca dedi ki: “Sana Efendimiz'den (SAV) olan ve işitenler içinde senden ve benden başka kimse kalmayan bir şeyi soracağım. Peygamber'den (SAV), müminin ayıbını gizli tutma konusunda işittiğin söz nasıldı? Ukbe şu karşılığı verdi: “Resulullah'ın (SAV) “Herhangi biri dünyada müminin ayıbını ört bas ederse Allah mahşer gününde onun ayıbını örter” buyurduğunu işittim.” Bunun üzerine Ebû Eyyûb geri Medine'ye döndü ve iner inmez bu hadisi rivayet etmeye başladı.¹²³⁰

¹²²⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 463; Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 6: 231; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 155; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 158; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 422; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 9.

¹²²⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 9.

¹²²⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 464.

¹²²⁸ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 6: 155.

¹²²⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 424.

¹²³⁰ Hanbel, *Müsned*, 28: 656.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: وَرَكِبَ أَبُو أَيُّوبَ، إِلَى عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، إِلَى مِصْرَ، فَقَالَ: إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ أَمْرٍ لَمْ يَبْقَ مِمَّنْ حَضَرَهُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا أَنَا وَأَنْتَ، كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي سِتْرِ الْمُؤْمِنِ؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: “مَنْ سَتَرَ مُؤْمِنًا فِي الدُّنْيَا عَلَى عَوْرَةِ سِتْرِهِ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ” فَرَجَعَ إِلَى الْمَدِينَةِ “فَمَا حَلَّ رَحْلُهُ يُحَدِّثُ هَذَا الْحَدِيثَ

Senedin Ravileri:

Muhammed b. Bekr: Tam ismi Muhammed b. Bekr b. Osman¹²³¹ dir. Ebû Abdullah ve Ebû Osman diye künyeleri¹²³² mevcuttur. Hicri 203 senesinde¹²³³ vefat etmiştir.

Muhammed b. Bekr hakkıdna sıhhat bakımından, Yahya b. Main, Ebû Dâvud ve El-'İclî sika demiştir.¹²³⁴

İbn Cureyc: Tam ismi Abdulmelik b. Abdülaziz b. Cureyc¹²³⁵ dir. Ebû Halid ve Ebû Velid diye künyeleri¹²³⁶ mevcuttur. Hicri 150 senesinde¹²³⁷ vefat etmiştir.

Abdulmelik b. Abdülaziz hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika, kesîru'l-hadis¹²³⁸, Yahya b. Main sika demiştir.¹²³⁹

Senetteki İbn Cureyc isimli ravinin hiçbir sahabeyle görüşemeyeceği için, hadis zayıftır. Şuayb el-Arnâvut müsned tahkikinde hadisin sahih li gayrihi¹²⁴⁰ olduğunu belirtmiştir.

2.1.1.17. Öğütler ve Hikmetler

Bu bölümde Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Öğütler ve Hikmetler konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Ali b. Âsım bize Abdullah b. Osman'dan, Osman b. Cubeyr Abdullah'a Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir “Adamın biri Peygamber’e (SAV) geldi ve: “Bana öğüt ver, ama kısa olsun”dedi. Resulullah (SAV) “Namaza durduğun zaman son namazını kılıyormuş gibi kıl. Ertesi gün söylediğin için özür dileyeceğin sözleri söyleme. İnsanların elindekilerde gözün olmasın” buyurdu.¹²⁴¹

¹²³¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 216; Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 1: 48; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 38; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 530; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 421.

¹²³² Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 421.

¹²³³ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 38.

¹²³⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 533.

¹²³⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 37; Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 5: 422; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dîl*, 5: 356; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 93; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18: 338; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 666.

¹²³⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 666.

¹²³⁷ Buhârî, *Târîhu'l-kebîr*, 5: 423.

¹²³⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 38.

¹²³⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18: 338.

¹²⁴⁰ Hanbel, *Müsned*, 28: 656.

¹²⁴¹ Hanbel, *Müsned*, 38: 484; İbn Mâce, “Zühd”, 15; Taberânî, *el-Mu'cem'ul-Kebîr*, 4:154.

Senetteki Raviler:

Ali b. Âsım: Tam ismi Ali b. Âsım b. Sahib¹²⁴²dir. Künyesi Ebû'l-
hasen¹²⁴³dir. Hicri 201 senesinde¹²⁴⁴ vefat etmiştir.

Ali b. Âsım hakkında sıhhat bakımından, Zehebî hadisleri münker¹²⁴⁵ demiştir.

Abdullah b. Osman: Tam ismi Abdullah b. Osman b. Huseym¹²⁴⁶dır. Künyesi
Ebû Osman¹²⁴⁷dır. Hicri 132 senesinde¹²⁴⁸ vefat etmiştir.

Abdullah b. Osman hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd sika demiştir.¹²⁴⁹

Osman b. Cubeyr: Tam ismi Osman b. Cubeyr¹²⁵⁰dir. Ebû Eyyûb el-
Ensârî'nin hizmetinde¹²⁵¹ çalışmıştır.

Osman b. Cubeyr hakkında sıhhat bakımından, kaynaklarda olumlu ya da
olumsuz bir ifadeye rastlanılmamıştır.

Senetteki Ali b. Âsım'ın münker oluşu ve Osman b. Cubeyr'in meçhul hali
sebebiyle hadis zayıftır.

2.1.1.18. Büyük Günahlar

Bu bölümde Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Büyük Günahlar konusuyla alakalı gelen
rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Süfyân bize Zührî'den, Atâ b. Yezîd Zührî'ye Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet
etmiştir “Peygamber (SAV) şöyle dedi: “Müslümanın din kardeşiyle üç günden fazla

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ حُنَيْمٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: عِظْنِي وَأَوْجِرْ، فَقَالَ: “إِذَا فُتِمْتَ فِي صَلَاتِكَ فَصَلِّ صَلَاةَ مُودَعٍ، وَلَا تَكَلِّمْ بِكَلَامٍ تَعْتَدِرُ مِنْهُ غَدًا، وَاجْمَعْ الْإِبَاسَ مِمَّا
فِي يَدَيْ النَّاسِ

¹²⁴² İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 228; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20: 504; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 42.

¹²⁴³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 228.

¹²⁴⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 42.

¹²⁴⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20: 510.

¹²⁴⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 34; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 5: 146; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 5: 111; İbn
Hibbân, *Sikât*, 5: 34; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15: 279; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 572.

¹²⁴⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 34.

¹²⁴⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 573.

¹²⁴⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6: 34.

¹²⁵⁰ Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 6: 216; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 6: 146; İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 194;

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19: 346.

¹²⁵¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 194.

dargın kalması, karşılaştıklarında birinin bir tarafa, diğerinin de başka tarafa yüz çevirmesi caiz değildir. İkisi içinden en hayırlısı ise, diğerine ilk selam verendir.”¹²⁵²

Senedin Ravileri:

Süfyân: Temizlik ve Abdest konusundaki yedinci rivayette Süfyân ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette Zührî ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette Atâ b. Yezîd ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

2. Rivayet

Abdürrezzak bize Ma‘mer ’den, Zührî Ma‘mer ’e Atâ b. Yezîd’den, O da Hâlid b. Zeyd’den şöyle rivayet etmiştir “Resulullah (SAV) şöyle buyurmuştur: “Müslümanın din kardeşiyle üç günden fazla dargın kalması, karşılaştıklarında birinin bir tarafa, diğerinin de başka tarafa yüz çevirmesi caiz değildir. İkisi içinden en hayırlısı ise, diğerine ilk selam verendir.”¹²⁵³

Senedin Ravileri:

Abdürrezzak: Temizlik ve Abdest konusundaki altıncı rivayette Abdürrezzâk ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ma‘mer : Temizlik ve Abdest konusundaki altıncı rivayette Ma‘mer b. Râşit ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Zührî: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette Zührî ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹²⁵² İbn Hibbân, *Sahih*, 12: 484; Taberânî, *el-Mu‘cem ‘ul-Kebir*, 1:484; Tayâlisî, *Müsned*, 4:144; Buhârî, “İstizân”, 9; Müslim, “Kitabu’l-bir ves-sılatü”, 65; Tirmizî, “Kitabu’l-bir ves-sılatü”, 21; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 55; Beyhâkî, *Sünenü’l-kübrâ*, 10:108; Hanbel, *Müsned*, 38: 509.

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، يَذْكُرُ فِيهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: “لَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا، وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ

¹²⁵³ Hanbel, *Müsned*, 38: 550.

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، يَرْوِيهِ قَالَ: “لَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، يَلْتَقِيَانِ فَيَصُدُّ هَذَا وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette Atâ b. Yezîd ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

3. Rivayet

Ravh bize Malik'den, Salih Malik'e İbn Şihab'dan, Atâ b. Yezîd İbn Şihab'a Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir "Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: "Müslümanın din kardeşiyle üç günden fazla dargın kalması, karşılaştıklarında birinin bir tarafa, diğersinin de başka tarafa yüz çevirmesi caiz değildir. İkisi içinden en hayırlısı ise, diğersine ilk selam verendir."¹²⁵⁴

Senedin Ravileri:

Ravh: Tam ismi Ravh b. Abbade¹²⁵⁵dir. Künyesi Ebû Muhammed¹²⁵⁶dir. Hicri 205 senesinde vefat etmiştir.¹²⁵⁷

Ravh b. Abbade hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd¹²⁵⁸ ve Zehebî sika demiştir.¹²⁵⁹

Malik: Temizlik ve Abdest konusundaki birinci rivayette Malik ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Salih: Tam ismi Salih b. Ebi'l-ehzar¹²⁶⁰dır. El-basri diye nisbesi mevcuttur.¹²⁶¹

Salih b. Ebi'l-ehzar hakkında sıhhat bakımından, Zehebî zayıf demiştir.¹²⁶²

İbn Şihab: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette Zührî ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Atâ b. Yezîd: Temizlik ve Abdest konusundaki üçüncü rivayette Atâ b. Yezîd ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹²⁵⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 557.

حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، وَصَالِحٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدٍ، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي أُيُوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: "لَا يَجُلُ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ يَلْتَقِيَانِ، فَيَصُدُّ هَذَا وَيَصُدُّ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ"

¹²⁵⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 217; İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 234; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 398.

¹²⁵⁶ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 398.

¹²⁵⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 8: 234.

¹²⁵⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 217.

¹²⁵⁹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 398.

¹²⁶⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 201; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 4: 394; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13: 8; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 493.

¹²⁶¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 493.

¹²⁶² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13: 13.

Senetteki Salih isimli ravinin cerh edilmiş olmasından dolayı hadis zayıftır.

2.1.1.19. Tövbe

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Tövbe konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

İshâk b. İsâ bize Leys'den, Muhammed b. Kays Leys'e Ebu Sırme'den şöyle rivayet etmiştir “Ebû Eyyûb el-Ensârî vefat edeceği zaman şöyle dedi “Ben Resulullah'tan (SAV) işittiğim bir şeyi sizden gizlemiştim. Hz. Peygamber (SAV) şayet sizler günahsız olsaydınız, Allah günaha düşen bir grup gönderir ve onları bağışlardı” buyurdu.¹²⁶³

Senedin Ravileri:

İshâk b. İsâ: Temizlik ve Abdest konusundaki birinci rivayette İshâk b. İsâ ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Leys: Temizlik ve Abdest konusundaki on beşinci rivayette Leys ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Muhammed b. Kays: Tam ismi Muhammed b. Kays'¹²⁶⁴dır. El-Medenî diye nisbesi¹²⁶⁵ mevcuttur.

Muhammed b. Kays hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa'd kesîru'l-hadis demiştir.¹²⁶⁶

Ebu Sırme: Ebu Sırme sahabe olduğu için cerh va ta'dil açısından değerlendirilememektedir.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

¹²⁶³ Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebîr*, 4: 156; Müslim, “Tevbe”, 9; Tirmizî, “Da'vât”, 99.
حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنِي لَيْثٌ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ قَيْسٍ قَاصُّ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِي صِرْمَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّهُ قَالَ حِينَ حَضَرَئِهِ الْوَفَاةَ: قَدْ كُنْتُ كَتَمْتُ عَنْكُمْ شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَوْ لَا أَنَّكُمْ تَذُنُّونَ لَخَلَقَ اللَّهُ قَوْمًا يُذُنُّونَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ»

¹²⁶⁴ Buhârî, *Târîhu 'l-kebir*, 1: 212; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dil*, 8: 63; İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 360; Mizzî, *Tehzibü 'l-Kemâl*, 26: 326.

¹²⁶⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5: 360.

¹²⁶⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 511.

2.1.1.20. Siyer

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Siyer konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Zekeriyya bize Bakıyye'den, Bahir b. Sad Bakıyye'ye Halid b. Medan'dan, Cubeyr b. Nufeyr Halid b. Medan'a Ebû Eyyûb'dan şöyle rivayet etmiştir “Efendimiz (SAV) Medine'ye hicret ettiğinde Ensâr kimde kalacağı konusunda aralarında kura çektiler.

Kurada Ebû Eyyûb çıkınca Peygamber (SAV) onun evinde kaldı. Bu sebepten Resulullah'a (SAV) hediye olarak yemek geldiği zaman ondan Ebû Eyyûb'e de verirdi. Bir defasında Ebû Eyyûb eve girince bir tabak soğan gördü. Evdekilere “Bu ne?” diye sorunca “Efendimiz (SAV) gönderdi” dediler. Bundan dolayı Ebû Eyyûb, Peygambere (SAV) baktı ve “Allah'ın Rasulu! Neden bundan yemedin?” dedi. Efendimiz (SAV) “İçinde soğan olduğunu gördüm” buyurdu. Ebû Eyyûb: “Soğanı yemek helal değil mi?” dediğinde, Peygamber (SAV) “Tabi ki helal, siz yiyeceksiniz. Ancak size gelmeyenler (melekler) bana geliyor (kokusuyla rahatsız etmek istemem)” karşılığını verdi.¹²⁶⁷

Senedin Ravileri:

Zekeriyya: Yiyecek ve İçecekler konusundaki ikinci rivayette Zekeriyya ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Bakıyye: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Bakıyye ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Bahir b. Sad: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Bahir b. Sad ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Halid b. Medan: Cihat konusundaki dördüncü rivayette Halid b. Medan ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹²⁶⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 492; Nesâî, “Kaza”, 66.

حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ جَبْرِ بْنِ نَفِيرٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ أَقْتَرَعَتِ الْأَنْصَارُ أَيْهَهُمْ يُؤْوِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَّ عَنْهُمْ أَبُو أَيُّوبَ، فَأَوَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَ إِذَا أُهْدِيَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامٌ أُهْدِيَ لِأَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: فَدَخَلَ أَبُو أَيُّوبَ يَوْمًا فَإِذَا قَصْعَةٌ فِيهَا بَصَلٌ فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقَالُوا: أُرْسِلَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: فَاطَّلَعَ أَبُو أَيُّوبَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا مَنَعَكَ مِنْ هَذِهِ الْقَصْعَةِ؟ قَالَ: «رَأَيْتُ فِيهَا بَصَلًا»، قَالَ: وَلَا يَجِلُّ لَنَا الْبَصَلُ؟ قَالَ: «بَلَى فَكَلُوهُ وَلَكِنْ يَغْشَانِي مَا لَا يَغْشَاكُمْ»، وَقَالَ حَيَوَةٌ: «إِنَّهُ يَغْشَانِي مَا لَا يَغْشَاكُمْ»

Cubeyr b. Nufeyr: Yiyecek ve İçecekler konusundaki ikinci rivayette Cubeyr b. Nufeyr ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

2.1.1.21. Menkıbeler

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Menkıbe konusuyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Musa b. Dâvud bize İbn Lehia'dan, Yezid b. Ebi Habib İbn Lehia'ya Eslem Ebu İmran'dan, O da Ebû Eyyûb'den şöyle rivayet etmiştir “Bedir savaşında saf halinde dizildik. İçimizden bir grup safın önüne çıktı. Allah Rasulu (SAV) safın önüne çıkanlara bakıp: “Benimle beraber, benimle beraber” buyurdu.¹²⁶⁸

Senedin Ravileri:

Musa b. Dâvud: Tam ismi Musa b. Dâvud¹²⁶⁹dur. Künyesi Ebû Abdullah¹²⁷⁰,dır. Hicri 217 senesinde¹²⁷¹ vefat etmiştir.

Musa b. Dâvud hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim sika¹²⁷², İbn Sa'd sahibi hadis ve sika demiştir.¹²⁷³

İbn Lehia: Namaz konusundaki dokuzuncu rivayette İbn Lehia ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Yezid b. Ebi Habib: Namaz konusundaki ikinci rivayette Yezîd b. Ebi Habib ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Eslem Ebu İmran: Namaz konusundaki ikinci rivayette Eslem b. İmran ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

¹²⁶⁸ Hanbel, *Müsned*, 38: 545.

حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهِيْعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، أَنَّ أَسْلَمَ أَبَا عَمْرَانَ، حَدَّثَهُمْ أَنَّهُ، سَمِعَ أَبَا أَيُّوبَ، يَقُولُ: صَفَّقْنَا يَوْمَ بَدْرٍ، فَبَدَرَتْ مِنَّا بَادِرَةٌ أَمَامَ الصَّفِّ، فَنَظَرَ إِلَيْهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: “مَعِيَ مَعِيَ

¹²⁶⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 248; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 8: 141; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 160; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29: 57; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 303.

¹²⁷⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29: 57.

¹²⁷¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 303.

¹²⁷² İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve 't-ta'dîl*, 8: 141.

¹²⁷³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7: 248.

Senetteki İbn Lehia isimli ravi kötü hafızası sebebiyle zabtında bir kusur oluşmuştur. Bu sebeple hadis hasendir.

2. Rivayet

İbn Numeyr bize Âmeş'den, O da Ebû Zabyân'dan şöyle rivayet etmiştir “Rumlarla savaşa çıkan Ebû Eyyûb hastalanmıştı. Ölüm anı ona geldiğinde şöyle dedi: “Şayet ben ölürsem beni yanınızda götürün ve düşmanı yendiğiniz yerde beni gömün. Size Rasulullah'tan (SAV) işittiğim bir sözü aktaracağım ki içinde bulunduğum bu durum olmasa söylemezdim. Resulullah (SAV) “Rabbime hiçbir ortak koşmadan vefat eden kişi cennetlidir” buyurduğunu işittim.¹²⁷⁴

Senedin Ravileri:

İbn Numeyr: Tevhit konusundaki ikinci rivayette İbn Numeyr ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Âmeş: Âmeş, Süleymân b. Mihrân'dır. Bu raviyle ilgili tevhit konusunda ikinci rivayette inceleme yapılmıştır. Bkz.

Ebû Zabyân: Eba Zabyân, Husayn b. Cündeb'dir. Bu raviyle ilgili tevhit konusunda ikinci rivayette inceleme yapılmıştır. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

3. Rivayet

Abdumelik b. Amr bize Kesir b. Zeyd'den, O da Dâvud b. Ebî Sâlih'den şöyle rivayet etmiştir “Bir gün Mervân, mescide gelince adamın birinin yüzünün Resulullah'ın (SAV) mezarına dayadığını gördü. Ona: “Ne yaptığının farkında mısın?” diye sordu. Adam yüzünü ona dönünce de Ebû Eyyûb olduğunu gördü. Ebû Eyyûb: “Evet, farkındayım! Ben taşların değil Peygamber'in (SAV) yanına geldim”dedi ve şöyle devam etti: “Efendimizin (SAV) dinden dolayı, başınızda yönetime ehli olan biri varken değil ehil olmayan biri varken ağlayın” buyurduğunu işittim.¹²⁷⁵

¹²⁷⁴ Hanbel, *Müsned*, 38: 539.

حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ظَبْيَانَ، وَيَعْلَى، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، قَالَ: غَزَا أَبُو أَيُّوبَ الرُّومَ فَمَرَضَ فَلَمَّا حُضِرَ قَالَ: إِذَا أَنَا مِتُّ فَأَحْمِلُونِي، فَإِذَا صَافَقْتُمُ الْعَدُوَّ فَادْفِنُونِي تَحْتَ أَقْدَامِكُمْ، وَسَاحِدَتِكُمْ حَتَّى تَسْمَعْتُمُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْلَا حَالِي هَذَا مَا حَدَّثْتُكُمْوهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ»

¹²⁷⁵ Hanbel, *Müsned*, 38: 558; Taberânî, *el-Mu'cem 'ul-Kebir*, 4: 158; Hâkim, *Müstedrek*, 4: 560.

Senedin Ravileri:

Abdumelik b. Amr: Tam ismi Abdumelik b. Amr¹²⁷⁶dir. Künyesi Ebû Amir¹²⁷⁷dir. Hicri 204 senesinde¹²⁷⁸ vefat etmiştir.

Abdumelik b. Amr hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika, İbn Ebi Hatim sadûk, Nesâî sika demiştir.¹²⁷⁹

Kesir b. Zeyd: Tam ismi Kesir b. Yezîd¹²⁸⁰dir. Künyesi Ebû Muhammed¹²⁸¹dir. Hicri 158 senesinde¹²⁸² vefat etmiştir.

Kesir b. Yezîd hakkında sıhhat bakımından, İbn Ebi Hatim salih, Ebû Zur'a sadûk, Nesâî zayıf demiştir.¹²⁸³

Dâvud b. Ebî Sâlih: Tam ismi Dâvud b. Ebi Salih¹²⁸⁴dir. Nisbesi el-hicazi¹²⁸⁵dir.

Dâvud b. Ebi Salih hakkında sıhhat bakımından, İbn Hacer makbul¹²⁸⁶ demiştir.

Senetteki Dâvud b. Ebi Salih isimli ravinin cehaleti ve Kesir b. Zeyd'in zayıflığı dolayısıyla hadis zayıftır.

2.1.1.22. Yöneticilik ve Hilafet

Bu kısımda Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Yöneticilik ve Hilafet konularıyla alakalı gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

1. Rivayet

Yahya b. Âdem bize Hanes b. Haris'den, O da Riyâh b. El-Hâris'den şöyle rivayet etmiştir “Rahbe'de Hz. Ali'nin yanına bir grup geldi ve: “Ey Mevlamız! Es-Selâmu Aleyke!” şeklinde selam verdiler. Ali: “Sizler Arap iken ben sizin nasıl

حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: أَقْبَلَ مَرْوَانَ يَوْمًا فَوَجَدَ رَجُلًا وَاضِعًا وَجْهَهُ عَلَى الْقَبْرِ، فَقَالَ: أَتَدْرِي مَا تَصْنَعُ؟ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ فَإِذَا هُوَ أَبُو أَيُّوبَ، فَقَالَ: نَعَمْ، جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ أَتِ الْحَجْرَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تَبْكُوا عَلَى الدِّينِ إِذَا وَلِيَهُ أَهْلُهُ، وَلَكِنْ ابْكُوا عَلَيْهِ إِذَا وَلِيَهُ غَيْرُ أَهْلِهِ»

¹²⁷⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18: 364; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 667; Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 469.

¹²⁷⁷ Zehebî, *Siyeru Alami'n-Nübelâ*, 9: 469.

¹²⁷⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 667.

¹²⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18: 368.

¹²⁸⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5: 461; Buhârî, *Târîhu'l-kebir*, 7: 216; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 7: 150;

İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 354; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 113; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 144.

¹²⁸¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 144.

¹²⁸² İbn Hibbân, *Sikât*, 7: 354.

¹²⁸³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24: 115.

¹²⁸⁴ İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve't-ta'dil*, 3: 416; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8: 405.

¹²⁸⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8: 405.

¹²⁸⁶ İbn Hacer, *Takrîb*, 1: 199.

mevlanız oluyorum?” diye sorunca: “Resulullah’ın (SAV) Gadir Hum’da iken: Ben kimin mevlasıysam, Ali de onun mevlasıdır. Buyurduğunu işittik”dediler. Çekip gittiklerinde peşlerinden gittim. Birilerine: “Bunlar kim?” diye sorduğumda: “Ensar’dan bir topluluk, içlerinde Hâlid b. Zeyd’de var”dediler.¹²⁸⁷

Senedin Ravileri:

Yahya b. Âdem: Tam ismi Yahya b. Âdem b. Süleyman¹²⁸⁸’dır. Künyesi Ebû Zekeriya¹²⁸⁹’dır. Hicri 203 senesinde¹²⁹⁰ vefat etmiştir.

Yahya b. Âdem hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa’d¹²⁹¹ ve İbn Ebi Hatim sika¹²⁹² demiştir.

Hanes b. Haris: Tam ismi Hanes b. Haris b. Lakıt¹²⁹³’dir. En-nuhai ve el-kufi diye nisbeleri mevcuttur.¹²⁹⁴

Hanes b. Haris hakkında sıhhat bakımından, İbn Sa’d¹²⁹⁵ ve Ebu Nuaym sika demiştir.¹²⁹⁶

Riyâh b. El-Hâris: Tam ismi Riyah b. El-Haris¹²⁹⁷’dir. Künyesi Ebû Mesani’dir.¹²⁹⁸

Riyah b. El-Haris hakkında sıhhat bakımından, El-’İclî sika demiştir.¹²⁹⁹

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

¹²⁸⁷ Hanbel, *Müsned*, 38: 541.

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَدَمَ، حَدَّثَنَا حَنْشُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ لَقِيطِ النَّخَعِيِّ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ رِيَّاحِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: جَاءَ رَهْطٌ إِلَى عَلِيِّ بِالرَّحْبَةِ فَقَالُوا: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَانَا قَالَ: كَيْفَ أَكُونُ مَوْلَاكُمْ وَأَنْتُمْ قَوْمٌ عَرَبٌ؟ قَالُوا: سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ غَدِيرِ خَمٍّ يَقُولُ: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ، فَإِنَّ هَذَا مَوْلَاهُ» قَالَ رِيَّاحٌ: فَلَمَّا مَضُوا تَبِعْنَهُمْ، فَسَأَلْتُ مَنْ هُوَ لَاءٌ؟ قَالُوا: نَفَرٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ

¹²⁸⁸ İbn Sa’d, *Tabakât*, 6: 370; Buhârî, *Târîhu ’l-kebîr*, 8: 261; İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 252; Mizzî, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 31: 188; Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 360.

¹²⁸⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 9: 252.

¹²⁹⁰ Zehebî, *el-Kâşif*, 2: 360.

¹²⁹¹ İbn Sa’d, *Tabakât*, 6: 370.

¹²⁹² Mizzî, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 31: 191.

¹²⁹³ İbn Sa’d, *Tabakât*, 6: 339; Buhârî, *Târîhu ’l-kebîr*, 3: 99; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve ’t-ta’dîl*, 3: 291; İbn Hibbân, *Sikât*, 6: 242; Mizzî, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 7: 428.

¹²⁹⁴ Mizzî, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 7: 428.

¹²⁹⁵ İbn Sa’d, *Tabakât*, 6: 339.

¹²⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 7: 429.

¹²⁹⁷ İbn Sa’d, *Tabakât*, 6: 199; Buhârî, *Târîhu ’l-kebîr*, 3: 328; İbn Ebî Hâtim, *Cerh ve ’t-ta’dîl*, 3: 511;

İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 238; Mizzî, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 9: 256; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 399.

¹²⁹⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 399.

¹²⁹⁹ El-’İclî, *Marifetü ’s-Sikât*, 1: 365.

2.1.1.23. Faziletler

1. Rivayet

Yezîd bize Ebu Malik'den, Musa b. Talha Ebu Malik'e Hâlid b. Zeyd'den şöyle rivayet etmiştir “Peygamberimiz (SAV) şöyle buyurdu: “Herkesten daha fazla Eslem, Gifâr, Müzeyne, Eşça’, Cüheyne kabileleri ile Ka’b oğullarından olanlar benim yardımcılarımdır. Onların da yardımcıları Allah ve Rasuludur.”¹³⁰⁰

Senedin Ravileri:

Yezîd: Namaz konusundaki sekizinci rivayette Yezîd b. Harun ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Ebu Malik: Tam ismi Said b. Tarik b. Eşyem¹³⁰¹dir. Künyesi Ebû Malik’dir.¹³⁰²

Said b. Tarik hakkında sıhhat bakımından, Yahya b. Main sika¹³⁰³, İbn Ebi Hatim salihu’l-hadis demiştir.¹³⁰⁴

Musa b. Talha: İyilik ve Sosyal İlişkiler konusundaki birinci rivayette Musa b. Talha ravi olarak incelenmiştir. Bkz.

Senedin bütün ravileri sika olduğu ve metninde herhangi bir kusur bulunmadığı için hadis sahihtir.

Ebû Eyyûb’un toplamda 87 rivayet 187 ravisiyle birlikte bu bölümde incelenmiştir. Bu 87 rivayetin 17’sinin zayıf, 9’unun hasen, 61’inin ise sahih olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen rivayetlerinin 23 ana başlık altında tasnif edildiği görülmüştür. Bunlar; Tevhit (4), Temizlik ve Abdest (20), Namaz (11), Cenazeler (1), Zekât (1), Oruç (1), Cihat (5), Zikir ve Dua (5), Alışveriş ve Ticaret (2), Davalar ve Hükümler (1), Öldürme, Yaralama ve Diyet (3), Nikah ve Evlenmeye Teşvik (1), Yiyecek ve İçecekler (10), Edep (4), Kur’an Tefisiri (3), İyilik ve Sosyal ilişkiler (3), Öğütler (1),

¹³⁰⁰ Müslim, “Fezâilü’s-sahâbe”, 188; Taberânî, *el-Mu’cem ’ul-Kebir*, 4:110; Hâkim, *Müstedrek*, 4:9; Hanbel, *Müsned*, 38: 523.

حَدَّثَنَا يَزِيدُ، حَدَّثَنَا أَبُو مَالِكٍ يُعْنِي الْأَشْجَعِيَّ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَسْلَمَ وَغِفَارَ وَمُرَيْثَةَ وَأَشْجَعَ وَجُهَيْنَةَ، وَمَنْ كَانَ مِنْ بَنِي كَعْبٍ مَوَالِيٍّ دُونَ النَّاسِ، وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ مَوْلَاهُمْ

¹³⁰¹ Buhârî, *Târîhu ’l-kebîr*, 4: 58; İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve ’t-ta ’dîl*, 4: 86; İbn Hibbân, *Sikât*, 4: 294;

Mizzî, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 10: 269; Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 428.

¹³⁰² Zehebî, *el-Kâşif*, 1: 428.

¹³⁰³ İbn Ebi Hâtim, *Cerh ve ’t-ta ’dîl*, 4: 86.

¹³⁰⁴ Mizzi, *Tehzîbü ’l-Kemâl*, 10: 270.

Büyük Günahlar (3), Tövbe (1), Siyer (1), Yöneticilik ve Hilafet (1), Menkıbeler (4), ve Faziletler (1)'dir. Sahih olan rivayetlerin ağırlıklı olarak Temizlik ve Abdest, Namaz, Kur'an Tefsiri, Nikah ve Evlenmeye Teşvik, Yiyecek ve İçecekler, Edep ve Tövbe konu başlıklarında toplandığı görülmüştür. Zayıf rivayetlerinin çoğunluğu Zikir ve Dua, Öldürme Yaralama ve Diyetler, Kur'an Tefsiri ve Zekât konularında bulunmaktadır. Ebû Eyyûb'den gelen hasen rivayetlerin ise Alışveriş ve Ticaret, Cihat ve Menkıbeler konu başlıkları altında olduğu görülmüştür. Rivayetleriyle beraber incelenen 187 rivayetin çoğunluğunun cerh edilmemiş ta'dil olduğu, incelenen rivayetlerinin çoğunluğunun sahih olmasından anlaşılmaktadır. Ebû Eyyûb'un diğer sahabe efendilerimize nazaran daha az rivayette bulunmuş olması, onun cihat arzusundan dolayı bütün savaşlara katılmasından kaynaklanmaktadır.

SONUÇ

Dinimiz İslamın ana kaynağı olan Kur'an'ı Kerim'in açıklayıcısı, tabiri caizse hayat bulmuş hali Peygamberimiz (SAV) efendimizdir. Bu sebeple ona ait bilgilerin önemi çok büyüktür. Ondan bize gelen bilgilerin ilk taşıyıcısı da onunla görüşen, sohbet eden ve beraber yaşayan sahabe efendilerimizdir. Bizim için bu kadar önem arz eden sahabe efendilerimiz arasında da evinde bizzat Peygamber efendimizi (SAV) ağırlayan Ebû Eyyûb el-Ensârî karakterinden dolayı daha bir önem arz etmektedir.

Ebû Eyyûb kendisi ve Ukbe b. Amr'dan başka kimsenin bilmediği bir hadis konusunda şüpheye düşünce, Ukbe'nin yanına giderek kendi bildiği hadis ile Ukbe'nin hadisinin aynı olup olmadığını karşılaştırmıştır. Ukbe'nin ve kendisinin bildiği hadisin aynı olduğunu görünce de onu rivayet etmiştir. Hadis incelemedeki bu davranışı da onun karakterindeki titizliğini vurgulamaktadır.

Aynı şekilde İbn Abbas ile Misver ihramlı kişinin başını yıkayıp yıkamayacağı konusunda tartıştıklarında, İbn Abbas Misver'e Ebû Eyyûb'e gitmesini söylemiştir. Akabinde Misver Ebû Eyyûb'un yanına giderek onun ihramlı ve başını yıkamakta olduğunu görmüştür. Ebû Eyyûb'un bu davranışını Misver İbn Abbas'a bildirmiş ve ihramlıyken kişinin başını yıkayabileceği görüşünü belirtmiştir. Ebû Eyyûb'un bu tavrı onun insanlara örnek olma hususundaki hassasiyetini göstermektedir.

Yine Abdullah b. Kays kendisinin komutan olarak görev yaptığı, içinde de Ebû Eyyûb'un bulunduğu bir deniz yolculuğu esnasında ganimet dağılımı yapmış ve bir çocuğu annesinden ayırmıştır. Çocuğundan ayrı kalan annenin göz yaşlarını gören Ebû Eyyûb hemen olaya müdahale ederek anneyi çocuğuyla tekrar birleştirmiştir. Durumdan memnuniyetsizlik duyan ganimet sahibi kişi, olayı Abdullah b. Kays'a nakletmiştir. Abdullah b. Kays da Ebû Eyyûb'e neden böyle bir şey yaptığını sormuş, o da Peygamberimiz'den (SAV) konuyla ilgili bir hadis rivayet ederek cevap vermiştir. Görüldüğü üzere Ebû Eyyûb haksızlıklara karşı tepkisiz kalabileceği halde sadece tepki vermekle kalmayıp bizzat haksızlığı kendisi gidermiştir. Hatta Kureyş b. Hayyan ile Ebû Eyyûb yolda yürürken karşılaştıklarında Hayyan'ın tırnaklarının uzun olduğunu gören Ebû Eyyûb ona Peygamberimiz'den (SAV) konuyla ilgili bir hadis söyleyip onu uyarmıştır. Neticede bu iki olaydan hareketle Ebû Eyyûb'un yüce bir karaktere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Son olarak Cabir b. Semure'nin Ebû Eyyûb hakkında rivayet ettiği olayda Peygamber efendimiz (SAV) evinde oturduğu sırada Ebû Eyyûb ona yemek götürür, götürdüğü yemekten kalanları da Peygamberimize (SAV) geri gönderiyormuş. Bir gün yemek geri gelince Ebû Eyyûb onun yemeği yenmediğini fark etmiş ve Peygamberimize (SAV) neden yemediğini sormuş. Peygamberimizin içinde sarımsak olduğundan dolayı yemeği yemediğini öğrenince Ebû Eyyûb o halde ben de yemem demiştir. Olaydan da anlaşılacağı gibi Ebû Eyyûb hayatının her safhasında Peygamberimizi dikkatle incelemiş ve ona yakın olmak için elinden gelen her şeyi yapmıştır. Görüldüğü üzere Ebû Eyyûb'un hayatıyla ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlar bu şekildedir.

Ebû Eyyûb'un rivayetleri ravileriyle birlikte incelendiğinde, ona ait 87 rivayet olduğu, 87 rivayetin 17'sinin zayıf, 9'unun hasen, 61'inin ise sahih olduğu tespit edilmiştir. Bu 87 rivayetin 23 ana başlık altında tasnif edildiği görülmüştür. Bunlar; Tevhit (4), Temizlik ve Abdest (20), Namaz (11), Cenazeler (1), Zekât (1), Oruç (1), Cihat (5), Zikir ve Dua (5), Alışveriş ve Ticaret (2), Davalar ve Hükümler (1), Öldürme, Yaralama ve Diyet (3), Nikah ve Evlenmeye Teşvik (1), Yiyecek ve İçecekler (10), Edep (4), Kur'an Tefsiri (3), İyilik ve Sosyal ilişkiler (3), Öğütler (1), Büyük Günahlar (3), Tövbe (1), Siyer (1), Yöneticilik ve Hilafet (1), Menkıbeler (4), ve Faziletler (1)'dir.

Sahihs olan rivayetlerin ağırlıklı olarak Temizlik ve Abdest, Namaz, Kur'an Tefsiri, Nikah ve Evlenmeye Teşvik, Yiyecek ve İçecekler, Edep ve Tövbe konu başlıklarında toplandığı görülmüştür.

Zayıf rivayetlerinin çoğunluğu Zikir ve Dua, Öldürme Yaralama ve Diyetler, Kur'an Tefsiri ve Zekât konularında bulunmaktadır.

Ebû Eyyûb'den gelen hasen rivayetlerin ise Alışveriş ve Ticaret, Cihat ve Menkıbeler konu başlıkları altında olduğu görülmüştür.

Rivayetlerin çoğunluğunun sahih olması, incelenen 187 ravinin içinde cerh edilmemiş ta'dil olanlarının sayısının fazla olduğunu göstermektedir. Zayıf rivayetlerinin sayısının 17 olması ise incelenen raviler içinde cerh edilmiş olanlarının sayısının çoğunluğa göre az olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bununla beraber Ebû Eyyûb'un hasen rivayetlerinin çok az oluşu, ondan gelen rivayetlerin ravilerinin

bütün olarak değerlendirilmesi noktasında bizi, ravilerin çoğunluğunun zabt sıfatına haiz, cerh edilmemiş olduğu sonucuna götürmektedir.

Öte yandan rivayetlerinin yarısına yakınının temizlik ve abdest ile namaz konu başlıklarında toplanmış olması, onun bu konulara ne kadar çok önem verdiğini göstermektedir. Zira temizlik imandandır, namaz dinin direğidir konulu hadisler bunu destekler mahiyettedir. Ayrıca 23 farklı konuda Peygamberimiz'den (SAV) rivayette bulunmuş olması da onun Peygamberimiz'in (SAV) hayatının her alanıyla ilgilendiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Ebû Eyyûb'den rivayette bulunan ravilere bakıldığında sahabeden sadece Ubey b. Kab'ın, tabiin ve diğer nesillerden ise ondan rivayette bulunan birçok ravinin bulunduğu görülmektedir. Yapılan ravi incelemesinde 187 ravinin 33'ünün hadis alimleri tarafından cerh edildiği sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Ebû Eyyûb'dan gelen rivayetlerde toplam 187 ravi incelemesi yapılmıştır. İncelenen ravilere ait bulgular tablo olarak ekte sunulmuştur. Ravilerin isimlerine, ölüm tarihlerine ve gerekli görülenlerin künye ve nisbe bilgilerine tabloda yer verilmiştir.

Ebû Eyyûb'un diğer sahabe efendilerimize nazaran daha az rivayette bulunmuş olması, onun cihat arzusundan dolayı bütün savaflara katılmasından kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak İslam dünyasında ve özellikle de Türkiye'de Eyup Sultan ismiyle meşhur olan sahabe efendimiz Ebû Eyyûb el-Ensârî Hazretleri, hayatında peygamberi bir çizgi izleme gayretinde olan, Peygamberimiz'in (SAV) her hareketine dikkat eden, onunla ilgili bilgileri (rivayetleri) kendisinden sonraki kuşaklara aktarmada önemli gördüğü hususları veyahut insanların daha çok ihtiyaç duyacağını düşündüğü konuları aktarmaya çalışan, vefat anında bile hadis rivayet eden, hem bize hem de bizden sonraki nesillere şahsiyet, ilim, edep ve peygamber sevgisi konularında örnek teşkil eden bir sahabedir.

KAYNAKÇA

- Abdullah es-Safedî, Selaaddin Halîl b. Aybek. *el-Vâfi bi'l-vefâyât*. Düzenleyen: Ahmed el-Arnâvût. 29 cilt. Beyrut: Dâru İhyai't-turâs, 200.
- Abdullah, Muhammed B. *Tarihu Mevlidi Ulema*. 2 cilt. 2015.
- Abdullah, Şemseddin Ebu. *Mizanu'l İtidal*. Düzenleyen: Ali Muhammed Becavi. 4 cilt. Beyrut: Daru'l Maarif, 2009.
- Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*. Düzenleyen: Şuayb el-Arnâvut v.dğr. 50 cilt. Müessesetü'r-Risale, 2001.
- Algül, Hüseyin. "*Ebü Eyyüb El-Ensâri*". Cilt 10: 123-125. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- Ali, Muhammed b. *El- İkmal*. Düzenleyen: Abdul' Muti. 1 cilt. 1989.
- Altıkulaç, Tayyar. "*Hammâd b. Seleme*". Cilt 15: 488-489. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Askalani, İbn Hacer. *El-İsabe*. 8 cilt. Daru'l Kitabi'l İlmiyye, 1995.
- Aydınlı, Abdullah. *Hadis Istılahları Sözlüğü*. İstanbul: Hadisevi yayınları, 2006.
- Ayni, Bedreddin. *Meğani El- Ehyar*. Düzenleyen: Muhammed Hasan İsmail. 3 cilt. 2006.
- Ayni, Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed. *Umdetu'l-Kari*. 25 cilt. Beyrut: Daru'l-Fikr, 2011.
- Bâcî, Süleyman b. Halef b. Sa'd b. Eyyüb. *Ta'dil ve'c-Cerh*. Düzenleyen: Ahmed Lebzâr. 1 cilt. Magrib: Vizârâtu'l-Evkâf, 1991.
- Bedrettin, Ayni. *Meğani'l-Ehyâr*. Düzenleyen: Muhammed Hasan Muhammed. 3 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-ilmiyye, 2006.
- Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Cabir. *Ensâbu'l-eşrâf*. Düzenleyen: Süheyl Zakkâr. 13 cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1997.
- Ber, Muhammed abdu'l. *El-İstiab*. Düzenleyen: Muhammed Ali Becavi. 1 cilt. Daru'l Ceyl, 1992.
- Beyhâkî, Ebu Bekir Ahmed b. el-Hüseyin. *es-Sünenü'l-kübrâ*. Düzenleyen: Muhammed Abdülkâdir A'tâ. 11 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2003.

- Buhari, Muhammed b. İsmail. *el-Câmiu'l-Müsnedü's-Sahihî*. Düzenleyen: Thk. Muhammed Züheyr b. Nâsır. 9 cilt. Beyrut: Dâru Tavki'n-Necat, 2001.
- Dârekutnî, Ali b. Amr. *İlel*. 11 cilt. Riyâd: Dâru Tayyibe, 1985.
- Dârekutnî, Ebu'l-Hasen Ali b. Ömer. *Sünenü'd-Dârekutnî*. Düzenleyen: Şuayb el-Arnaut v.dğr. 6 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2004.
- Dârimî, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman es-Semarkandî. *Müsnedü'd-Dârimî bi ma'ruf sünenü'd-Dârimî*. 4 cilt. Riyad: Dâru'l-muğnî, 2000.
- Ebu Davud, Süleymân b. el-Eş'âs es-Sicistânî. *Süneni Ebi Dâvûd*. Düzenleyen: Muhammed Abdülaziz el-Hâlidî. 4 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2005.
- Ebû Nuaym el-İsbehânî, Ahmed b. Abdullah b. Ahmed el-İsbehânî. *Ma'rifetü's-sahâbe*. Düzenleyen: Âdil b. Yusuf el-Azâzi. 7 cilt. Riyad: Dâru'l-Vatan, 1998.
- Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdullah b. Ahmed el-İsbehânî. *Sıfatu'l-cennet*. Düzenleyen: Ali Rıza Abdullah. 3 cilt. Dâru'l-Müminü, 1995.
- el-Askalani, İbn Hacer. *Tehzibu't Tehzib*. 15 cilt. Kahire: Daru'l Kitabui'l İslamiyye, 1993.
- El-Cezeri, Ali B. Muahmmmed. 1 cilt. Daru İbn Hazm, 2012.
- El-Hatibi, Adül Kerim b. Mahmuh. *Tarihu Cüheyne*. 1 cilt. Ulumun Neseb, 1994.
- Endülüsî, İbn Hazm El. *Cemheretü Ensabu'l Arab*. Düzenleyen: Abdusselam Muhammed Harun. 1 cilt. tarih yok.
- Esir, İbnü'l. *Usdu'l Gabe*. 1 cilt. Daru İbn Hazm, 2014.
- Evgin, Abdülkadir. «Süfyan b. Uyeyne ve Hadis Cüzü.» *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 3, no. 2 (2003): 69-107.
- Haccac, Müslim B. *El-Müfredâtu Ve'l-Vahdân*. Düzenleyen: Abdul Gaffar Süleyman. 1 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kitabu'l-İlmiyye, 1988.
- Hakim en-Nisâbü'rî, Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah Hakim. *el-Müstedrek ale's-sahîhayn*. Düzenleyen: Mustafa Abdülkadir Ata. 5 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l ilmiyye, 1990.
- Hammâd el-Ensârî, Abdu'l-evvel b. Hammâd. *el-Mecmûa fî tercümetu'l-Alâmetu'l-Muhaddisi*. 1 cilt. Medine: el-ektebetu'l-Arabîyyetu's-Suudîyye, 2002.
- Hanbel, Ahmed b. *Müsned*. Müessesetü'r Risale, 2001.
- Hâtîb el-Bağdâdî, Ebû Bekir Ahmed b. Ali. *Târîhu Bağdâd*. Düzenleyen: Beşşâr Avvâd Ma'ruf. 16 cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslami, 2002.

- Hatipoğlu, İbrahim. "*Ma'mer b. Râşit*". Cilt 27: 552-554. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- Hatipoğlu, İbrahîm. "*Süfyân b. Uyeyne*". Cilt 38: 28-29. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- Hibban, İbn. *Sikat*. Cilt 3. 10 cilt. Dairetü'l Maarifi'l Osmaniyye, 1973.
- Hüseyn, Abdurrahman b. *Zeylü Ala Mizanu'l İtidal*. Düzenleyen: Sabahi. Cilt 1. 1 cilt. 1987.
- İbn Abdilberr, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Abdilber el-Kurtubi en-Nemeri. *el-İstîâb fi ma'rifeti'l-ashâb*. Düzenleyen: Ali Muhammed Becâvi. 4 cilt. Beyrut: Dâru'l-Celil, 1992.
- İbn Adî, Ebu Ahmed Abdullah b. Adî b. Abdullah. *El-Kamîl fi Duafâi'r-Ricâl*. Düzenleyen: Âdil Ahmed. 9 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, ts.
- İbn Adîm, es-Sâhibu Kemâleddin Ömer b. Ahmed b. Ebî Cerâde. *Buğyetü't-tifetü fi târihi Haleb*. Düzenleyen: Süheyl Zakkâr. 1 cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1988.
- İbn Asâkir, Ebû'l-Kâsım Ali b. El-Hasen eş-Şâfi. *Târîhu Dimeşk*. Düzenleyen: Amr b. Garâme. 80 cilt. Şam: Dâru'l Fikr, 1995.
- İbn Ebi Hâtim, Muhammed b. İdris. *ec-Cerh ve't-Ta'dil*. Düzenleyen: Abdurrahman b. Yahyâ el-Ma'lemi. 9 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1952.
- İbn Ebi, Şeybe. *Müsnedü İbn Ebi Şeybe*. Düzenleyen: Âdil b. Yusuf el-Gazazi-Ahmed b. Ferid el-Mezîdî. 2 cilt. Riyâd: Dâru'l-Vatan, 1997.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî Ebu'l-Fazl. *Takrîbu't-Tezhîb*. Düzenleyen: Ebu'l-Eşmel Sagîr. 1 cilt. Riyad: Dâru'l Âsıme, 2001.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fazl Ahmed b. Ali b. Muhammed. *Tehzîbu't-Tehzîb*. 12 cilt. Hint: Matbatu Dâiretu'l-Ma'rif, 1908.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. *Fethu'l-Bâri*. 13 cilt. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-Selefiyye, 2015.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî. *el-İsâbe fi temyizi's-sahâbe*. Düzenleyen: Adil Ahmed. 8 cilt. Beyrût: Dâru'l-Kitâbu'l-İlmiyye, 1995.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim b. Muhammed el-Büstî. *es-Sikât*. Düzenleyen: Muhammed Abdu'l-Muid. 9 cilt. Haydarâbâd: Dâiratu'l-Meârifî'l-Osmâniyye, 1973.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî. *Meşâhiru U'lemai'l-emsâr*. Düzenleyen: Merzûk Ali İbrahîm. 1 cilt. İskenderiye: Dâru'l-Vefâ, 1991.

- İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân b. Ahmet b. Hibbân. *Sahihi İbn Hibbân*.
Düzenleyen: Şuayb el-Arnâvût. 18 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1988.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişâm. *es-Siyretu'n-Nebeviyye*.
Düzenleyen: Ömer Abdu's-selâm. 4 cilt. Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabiyye,
1990.
- İbn Huzeyme, Ebu Bekr Muhammed b. İshak. *Sahih*. Düzenleyen: Muhammed
Mustafa el-A'zamî. Cilt 1. 5 cilt. Beyrût: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1980.
- İbn Kesir, İmâdüddîn Ebu'l Fedâ İsmâil b. Ömer b. Kesîr el-Kuraşî ed-Dîmeşkî. *el-Bidâye ve'n-Nihâye*. 15 cilt. Beyrut: Mektebetü'l-Ma'rif, 1990.
- İbn Kutluboğa, Zeynüddin Kâsım b. Kutluboğa. *es-Sikâtü mimmen lem yeka' fi kütübü's-sitte*. Düzenleyen: Şâdî Muhammed b. Sâlim. 9 cilt. Yemen:
Dirâsâtu'l-İslâmiyye, 2011.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah b. Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *Sünenü İbn Mâce*.
Düzenleyen: Muhammed Fuad Abdu'l-Bâki. 2 cilt. Dâru İhyâi-Kütübü'l-arabiyye, ts.
- İbn Mencûye, Ahmed b. Ali b. Muhammed b. İbrahim. *Ricalu Sahihi Müslim*.
Düzenleyen: Abdullah el-Leysî. 2 cilt. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1986.
- İbn Sa'd, Ebu Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî. *Tabakâtu'l-Kübrâ*.
Düzenleyen: Dr. Ali Muhammed Ömer. 11 cilt. Kâhire: Mektebetü'l-Hânci,
2001.
- İbnü'l-Esir, Ebu'l Hüseyin Ali b. Muhammed el-Cezeri. *Üsdü'l-ğabe fi ma'rifeti's-sahâbe*. 1 cilt. Beyrût: Dâru ibn Hazm, 2012.
- İclî, Ahmed b. Abdullah. *Marifetü's-Sikât*. Düzenleyen: Abdu'l-Alîm. 2 cilt. Medine:
Mektebetü'd-Dâr, 1985.
- Kayserani, İbn. *Kitabu'l Cem'*. Cilt 1. 1 cilt. 1905.
- Kelâbâzî, Ahmed b. Muhammed b. el-Huseyn. *el-Hedâyâtü ve'l-İrşâdu*. Düzenleyen:
Abdullah el-Leysî. 2 cilt. Beyrût: Dâru'l-Mârif, 1987.
- KILIÇ, Ünal. *Ebu Eyyûb el-Ensârî*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008.
- Makrîzî, Takıyyu'd-din el-Makrîzî. *el-Mukaffa'l-Kebir*. Düzenleyen: Muhammed
Ya'lâvî. 8 cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmi, 2006.
- Malik b. Enes. *el-Muvata'*. Düzenleyen: Muhammed Mustafa Azami. 8 cilt.
Müessesetü Zayid b. Sultan, 2004.
- Mencuye, İbn. *Ricali Sahihi Müslim*. Düzenleyen: Abdullah Leysi. 2 cilt. 1987.

- Mizzi, Cemaletdin Ebu'l Haccâc Yusuf b. Zeki el-Mizzî. *Tehzîbu'l-Kemâl fi esmâi'r-Ricâl*. Düzenleyen: Beşşâr Avvâd Ma'ruf. 35 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1980.
- Muhammed b. Hüseyin, Ahmed b. Abdullah. *Esmâu men Ya'rife bi künyetihî*. Düzenleyen: İkbâl Ahmed b. Muhammed. 1 cilt. Hint: Daru's-Selefiyye, 1989.
- Muzaffer, Şemseddin Ebul. *Miratu'z Zaman*. 23 cilt. 2017.
- Müslim, Müslim b. el-Haccâc Ebu'l Hüseyin. *Sahihi Müslim*. Düzenleyen: Thk. Muhammed Fuâd Abdülbâki. 5 cilt. Beyrut, 1991.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb. *Sünenü'l-Kübra*. Düzenleyen: Şuayb el-Arnâvut. 12 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001.
- Öğüt, Hacı Cemal. *Eyyûb Sultan*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1998.
- Özel, Ahmet. "*Malik b. Enes*". Cilt 10: 506-513. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- Özkan, Halit. "*Zühri*". Cilt 44: 544-549. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.
- Razi, İbn Ebi Hatim Er. *Cerh vet' Tadil*. Düzenleyen: Abdurrahman b. Yahya. 9 cilt. 1952.
- Sâbir, Abduh İbrahîm. *Ebû Eyyûb el-Ensârî*. Bağdat: Dâru'n-Nezir, tz.
- Sehâvî, Muhammed b. Abdurrahman b. Muhammed. *Tuhfetü't-tifetü*. 1. Baskı. 3 cilt. Müessesetü'r-Risâle, tz.
- Suyûtî, Celaleddîn Suyûtî. *Esmâu'l-Müde'llisin*. Düzenleyen: Mahmud Muhammed MAhmud Hasan. 1 cilt. Beyrut: Dâru'l-Ceyl, 1992.
- Taberâni, Ebu'l-Kasım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb. *el-Mu'cemu'l-Kebir*. Düzenleyen: Hamdi b. Abdulmecid. 25 cilt. Kahire: Mektebetu ibni Teymiyye, 1994.
- Tahâvî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed. *Şerhu Meâni'l-âsar*. Düzenleyen: Muhammed Zehra en-Neccâr-Muhammed Seyyid Câde'l-Hak. 5 cilt. Beyrut: Alemü'l-Kütüb, 1994.
- Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleyman b. Dâvûd. *el-Müsned*. Düzenleyen: Muhammed Abdülhusin et-Türkî. 4 cilt. Mısır: Daru Hicr, 1999.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. *Süneni Tirmizî*. Düzenleyen: Beşşâr Avvâd Ma'ruf. 6 cilt. Beyrut: Dârû'l-Garbi'l-İslâmî, 1996.

- Ukaylî, Ebu Cafer Muahmmmed b. Ömer b. Musa b. Hammâd. *Kitabu'd-Duafai'l-Kebîr*.
Düzenleyen: Abdu'l-Mutî. 4 cilt. Beyrut: Dârû'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1984.
- Zehebî. *Tehzibu Tehzibu'l Kemal*. Cilt 3. 11 cilt. 2008.
- Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz -ez-Zehebî. *El-Mugni fi Dua'fâi*.
Düzenleyen: Nurettin Atar. 2 cilt. Katar: İdâretu İhyai't-Turâsi, 1987.
- Zehebî, Şemseddin Ebi Abdullah Muhammed b. Muhammed. *Mîzanu'l-İtidal*.
Düzenleyen: Ali Muhammed Becâvî. 4 cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rif, 1963.
- Zehebî, Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed. *El-Kaşif fi marifetü men lehu rivâyetü kütübü sitte*. 1. Baskı. Düzenleyen: Muhammed Avâme. 2 cilt. Cidde: Müessesetü Ulumu'l-Kur'ân, 1992.
- Zehebî, Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed b. Muhammed. *Târîhu'l-İsâmi ve vefeyâti'l-Meşâhiri ve'l-A'lâm*. Düzenleyen: Beşşâr Avvâd Ma'ruf. 15 cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslami, 2003.
- Zehebî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*.
Düzenleyen: Şuayb el-Arnâvût. 29 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1982.

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1 Tevhid Konusunda ki 1,2,3,4 Numaralı Rivayetlerin Farklı Tarikleri	36
--	----

EKLER

EK:1 HADİSLERDE İNCELENEN RAVİ LİSTESİ

SIRA	RAVİNİN İSMİ	VEFATI	SAYFA
1	Hâlid b. Zeyd, Ebû Eyyûb el-Ensârî, Eyüp Sultan	49	
2	Abban b. Avvam	185	
3	Abdulhamit b. Ca'fer	153	
4	Abdullah b. Abdurrahman	150	
5	Abdullah b. Abdülaziz	-	
6	Abdullah b. Eşce	-	
7	Abdullah b. Haris	-	
8	Abdullah b. Kab b. Malik	98	
10	Abdullah b. Lehîa	174	
11	Abdullah b. Mübarek	181	
12	Abdullah b. Nâşir	-	
13	Abdullah b. Osman	132	
14	Abdullah b. Vehb	197	
15	Abdullah b. Yaiş	-	
16	Abdullah b. Yezîd	-	
17	Abdumelik b. Amr	204	
18	Abdurrahman b. Ebi Leyla	83	
19	Abdurrahman b. Mehdi	198	
20	Abdurrahman b. Saibe	-	
21	Abdurrahman b. Suad	-	
22	Abdürrezzak b. Hammâm	211	
23	Adi b. Sabit	116	
24	Affân b. Müslim	220	
25	Ahmet b. Amr b. Serîh	205	
26	Ali b. Abdullah	234	
27	Ali b. Âsım	201	
28	Ali b. Müdrik	120	
29	Âmeş, Süleyman b. Mihrân	148	
30	Amir b. Surahil	103	

31	Amr, Amr b. Dinar	126	
32	Amr b. Esved	-	
34	Amr b. Haris	147	
35	Amr b. Meymune	74	
36	Amr b. Osman	-	
37	Âsım b. Behdele	127	
38	Âsım b. Süfyân	-	
39	Âsım, Âsım b. Süleyman	142	
40	Atâ b. Yezîd	105	
41	Attâb b. Ziyad	212	
42	Avn b. Cuhayfe	-	
43	Bahir b. Said	-	
44	Bakiyye, Bakiyye b. Velid	-	
45	Behz b. Esed	197	
46	Bera, Bera b. Azib	72	
47	Bukeyr, Bukeyr b. Abdullah	127	
48	Cubeyr b. Nufeyr	80	
49	Dâvud b. Ebi Hind	139	
50	Dâvud b. Ebi Salih	-	
51	Ebû Abdurrahman, Abdullah b. Yezîd el-kureyşi	213	
52	Ebû Abdurrahman, Abdullah b. Yezîd el-mearifi	100	
53	Ebû Ahmed, Muhammed b. Abdullah	203	
54	Ebû Âsım, Dahhak b. Mehled	-	
55	Ebû Bekir b. Ayyâş	193	
56	Ebû Ca'fer, Muhammed b. Ca'fer	206	
57	Ebû İshak	-	
58	Ebû Kabîl, Huyeyyu b. Hâni	128	
59	Ebû Kâmil, Mazfer b. Müdrük	207	
60	Ebû Malik, Said b. Tarik	-	
61	Ebû Muaviye, Muhammed b. Hazim	195	
62	Ebû Muhammed	-	
63	Ebû Osman, Osman b. Abdullah	160	
64	Ebû Ruhm	-	
65	Ebû Said, Abdurrahman b. Abdullah	197	
66	Ebû Seleme, Süleyman b. Selim	147	
67	Ebû Sevre	-	
68	Ebû Verd, Ebû Verd b. Samame	-	
69	Ebû Zabyân	90	

70	Ebû Zübeyr, Muhammed b. Müslim	126	
72	Eflah	-	
73	Eslem b. İmran	-	
74	Esved b. Âmir	208	
75	Eyyûb b. Halid	-	
76	Gunder, Muhammed b. Ca'fer	193	
77	Habib b. Evs	-	
78	Haccac b. Ertah	145	
79	Haccac b. Muhammed	206	
80	Hâkim İbn Beşir	-	
81	Hâkim b. Nâfi	222	
82	Halid b. Eyyûb	-	
83	Halid b. Medan	107	
84	Hammâd b. Seleme	167	
85	Hâris b. Miskin	-	
86	Hanes b. Haris	-	
87	Hasan b. Mûsa	209	
88	Hayve b. Şurayh	158	
89	Hayve b. Şureyh	224	
90	Hemmâm b. Yahyâ	163	
91	Hilal b. Yisaf	-	
92	Hişam b. Kasım	205	
93	Hişam b. Urve	145	
94	Huyeyye b. Abdullah	143	
95	İbn Ebi Ehi Eyyûb, Ebu Serve	-	
96	İbn Cureyc, Abdülmelik b. Abdülaziz	150	
97	İbn Ebi Zi'b	158	
98	İbn Hubeyre, Abdullah b. Hubeyre	126	
99	İbn Kasım, Abdurrahman b. Kasım	126	
100	İbn Lehia, Abdullah b. Lehia	174	
101	İbn Numeyr, Muhammed b. Abdullah	234	
102	İbrahim, İbrahim b. Yezîd	96	
103	İbrahim b. Sa'd	183	
104	İmran b. Ebi Yahya	-	
105	İsa, İsa b. Abdurrahman	-	
106	İshâk b. Abdullah b. Ebi Ferve	136	
107	İshâk b. Abdullah b. Ebi Talhâ	134	
108	İshâk b. Ehî Enes	132	

109	İshâk b. İbrâhîm	193	
110	İshâk b. İsâ	224	
111	İsmail b. Ayyâş	181	
112	İsmail b. İbrahim	193	
113	Karse'	-	
114	Kasım b. Muhaymine	-	
115	Kaza'	-	
116	Kesir b. Zeyd	158	
117	Kuteybe b. Said	240	
118	Leys b. Sa'd	175	
119	Mâlik b. Enes	179	
120	Mansur, Mansur b. Mutemir	132	
121	Ma'mer b. Raşit	153	
122	Mekhul, Mekhul Es-Sami	112	
123	Mersed b. Abdullah	90	
124	Muhammed b. Bekr	203	
125	Muhammed b. Ca'fer	194	
126	Muhammed b. Ebi Leyla	148	
127	Muhammed b. Harb	194	
128	Muhammed b. İbrahim	119	
129	Muhammed b. İshâk	152	
130	Muhammed b. Mansur	254	
131	Muhammed b. Seleme	248	
132	Muhammed b. Ubeyd	205	
133	Musa b. Dâvud	217	
134	Musa b. Talha	103	
135	Müseyyeb b. Rafi	105	
136	Osman b. Cuebyr	-	
137	Ömer b. Sabit	-	
138	Rafi' b. İshâk	74	
139	Ravh b. Abbade	205	
140	Rebi b. Huseym	63	
141	Rişdin b. Said	188	
142	Riyah b. El-Haris	-	
143	Sabit, Sabit b. Yezîd	169	
144	Safvan b. Amr	155	
145	Said b. Abdurrahman	249	
146	Said: Said b. Ebi Eyyûb	-	

147	Said b. İyas	144	
148	Said b. Mansur	227	
149	Sad b. Said	141	
150	Salim b. Abdullah	106	
151	Sehm b. Mincap	-	
152	Selem b. Fazl	190	
153	Simak b. Harb	123	
154	Sureyc, Sureyc b. En-Nuami	229	
155	Süfyân b. Abdurrahman	-	
156	Süfyân b. Husayn	150	
157	Süfyan, Süfyan b. Said		
158	Süfyân b. Uyeyne	198	
159	Şube, Şube b. Haccac	120	
160	Şurahbil b. Şerik	-	
161	Şureyb b. Ubeyd	100	
162	Talha b. Ubeyd	-	
163	Ubeyde, Ubeyde b. Muattib	-	
164	Ubeyd b. Ti'la	-	
165	Ubeydullah b. Ebi Ca'fer	136	
166	Urve b. Zübeyr	99	
167	Vasıl, Vasıl b. Said	144	
168	Vehb b. Abdullah	74	
169	Veki', Veki' b. Cerrâh	197	
170	Velid b. Ebi Velid	-	
171	Yahya b. Âdem	203	
172	Yahya b. Cabir	126	
173	Yahya b. Gaylan	213	
174	Yahya b. İshak	210	
175	Yahya b. Said	198	
176	Ya'la b. Ubeydullah	203	
177	Yakup b. İbrahîm	208	
178	Yezîd b. Abdi Rabbihi	224	
179	Yezîd b. Ebi Habib	128	
180	Yezîd, Yezîd b. Harun	-	
181	Yezîd b. Yezîd b. Cabir	134	
182	Yûnus b. Muhammed	207	
183	Yûnus b. Yezîd	159	
184	Zaide b. Kudame	161	

185	Zamzâme b. Zur'a	-	
186	Zekeriyya b. Adi	212	
187	Zührî, Muhammed b. Müslim	124	

ÖZGEÇMİŞ

Furkan BAYINDIR 09.03.1988 tarihinde İstanbul'da doğdu. Aslen Trabzonludur. İlkokul, ortaokul, lise ve üniversiteyi Sakarya'da tahsil etti. On dört yıldan beri çeşitli devlet kademelerinde çalıştı. Hali hazırda Tekirdağ ili Kapaklı ilçesinde okul müdürü olarak görev yapmaktadır.

